

Raahen perusopetuksen
opetussuunnitelma vuosiluokille 1-9
1.8.2016 alkaen

Luku 14, vuosiluokat 3 - 6

Opetussuunnitelman lukijalle

Raahen perusopetuksen opetussuunnitelma on laadittu vuosiluokille 1–9 ja otettu käyttöön 1.8.2016 alkaen. Opetussuunnitelmaa arvioidaan ja tarkistetaan jatkuvasti. Opetussuunnitelmatyön ohjausryhmä vastaanottaa lukuvuoden aikana korjaushuomautukset ja tarvittavat lisäykset.

Paikallinen opetussuunnitelman on suunniteltu rakenteeltaan yhdenmukaiseksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 22.12.2014 kanssa. Näin on käyttäjän helppo vertailla perusteita ja paikallista opetussuunnitelmaa.

Sisällysluettelosta pääsee suoraan haluttuun osioon painamalla Ctrl-näppäintä ja napsauttamalla hiiren vasemmalla painikkeella otsikkoa.

Opettajilla on käytössä Verkko-opetussuunnitelma, jossa on paikallisen opetussuunnitelmatekstin lisäksi tukimateriaaleja. Verkko-opetussuunnitelman lukemiseen tarvitaan koulu.raahe.fi- muotoa oleva Google-tunnus ja se löytyy Googlen Sivustot-palvelusta.

14. VUOSILUOKAT 3-6	6
14.1. VUOSILUOKKIEK 2 JA 3 VÄLINEN SIIRTÄMÄVAIHE JA VUOSILUOKKIEK 3-6 TEHTÄVÄ.....	6
14.1.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtämävaihe.....	6
14.1.1.1. Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen	6
14.1.1.2. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtämävaihe	6
14.2. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VUOSILUOKILLA 3-6.....	7
14.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1).....	7
14.2.1.1. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2).....	7
14.2.1.2. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3).....	8
14.2.1.3. Monilukutaito (L4)	8
14.2.1.4. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5).....	9
14.2.1.5. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6).....	9
14.2.1.6. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)	9
14.3. OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 3-6	10
14.3.1. Äidinkieli ja kirjallisuus	10
14.3.1.1. Kielikasvatus.....	11
14.3.1.2. Oppiaineen tehtävä	11
14.3.2. Suomen kieli ja kirjallisuus.....	12
14.3.2.1. Oppimäärän erityinen tehtävä.....	12
14.3.2.2. Suomen kielen ja kirjallisuuden keskeiset tavoitteet ja sisällöt	12
14.3.2.3. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6.....	19
14.3.2.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6	20
14.3.2.5. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6.....	20
14.3.2.6. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	20
14.3.2.6.1. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus	23
14.3.2.7. Oppimäärän erityinen tehtävä	23
14.3.2.8. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt.....	24
14.3.2.9. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6.....	32
14.3.2.10. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6	32
14.3.2.11. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3-6.....	32
14.3.2.12. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten	33
14.3.3. Toinen kotimainen kieli, Ruotsi B1.....	35
14.3.3.1. Kielikasvatus.....	35
14.3.3.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet.....	35
14.3.3.3. Raahan kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1-9.....	35
14.3.3.4. Oppiaineen tehtävä	35
14.3.3.5. Ruotsin kielen keskeiset tavoitteet ja sisällöt	36
14.3.3.6. Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6	38
14.3.3.7. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6.....	38
14.3.3.8. Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6	38
14.3.3.9. Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	38
14.3.4. Vieraat kielet, Englanti A1	40
14.3.4.1. Kielikasvatus.....	40
14.3.4.2. Raahan kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1-9.....	40
14.3.4.3. Oppiaineen tehtävä	40
14.3.4.4. Englannin A-oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt	40
14.3.4.5. Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6	46
14.3.4.6. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6.....	47
14.3.4.7. Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3-6.....	47

14.3.4.8. Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	47
14.3.5. Matematiikka	49
14.3.5.1. Oppiaineen tehtävä	49
14.3.5.2. Matematiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt.....	49
14.3.5.3. Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6	55
14.3.5.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3–6.....	55
14.3.5.5. Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3–6	56
14.3.5.6. Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arviota ”hyvä” / arvosanaa kahdeksan varten	56
14.3.6. Ympäristöoppi	58
14.3.6.1. Oppiaineen tehtävä	58
14.3.6.2. Ympäristöopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt.....	58
14.3.6.3. Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6.....	65
14.3.6.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6	65
14.3.6.5. Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6	65
14.3.6.6. Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	66
14.3.7. Uskonto	69
14.3.7.1. Oppiaineen tehtävä	69
14.3.7.2. Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6.....	70
14.3.7.3. Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6.....	70
14.3.7.4. Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6.....	71
14.3.7.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3–6	71
14.3.7.6. Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3–6.....	71
14.3.7.7. Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	71
14.3.7.8. Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3–6.....	73
14.3.7.9. Evankelisluterilaisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt.....	73
14.3.7.10. Ortodoksisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt.....	78
14.3.7.11. Katolisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt.....	78
14.3.7.12. Islamin opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisältöalueet.....	79
14.3.7.13. Juutalaisen uskon opetuksen sisältöalueet	79
14.3.8. Elämäkatsomustieto.....	80
14.3.8.1. Oppiaineen tehtävä	80
14.3.8.2. Elämäkatsomustiedon keskeiset tavoitteet ja sisällöt	80
14.3.8.3. Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6	83
14.3.8.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6.....	83
14.3.8.5. Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6.....	83
14.3.8.6. Elämäkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	84
14.3.9. Historia	85
14.3.9.1. Oppiaineen tehtävä	85
14.3.9.2. Historian keskeiset tavoitteet ja sisällöt	85
14.3.9.3. Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4–6	87
14.3.9.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4–6	87
14.3.9.5. Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4–6	87
14.3.9.6. Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten.....	87
14.3.10. Yhteiskuntaoppi.....	88
14.3.10.1. Oppiaineen tehtävä	88
14.3.10.2. Yhteiskuntaopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt	89
14.3.10.3. Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4–6.....	90
14.3.10.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4–6	91
14.3.10.5. Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4–6.....	91

14.3.10.6. Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten	91
14.3.11. Musiikki	92
14.3.11.1. Oppiaineen tehtävä	92
14.3.11.2. Musiikin keskeiset tavoitteet ja sisällöt	93
14.3.11.3. Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6	98
14.3.11.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3–6	98
14.3.11.5. Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3–6	98
14.3.11.6. Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten	99
14.3.12. Kuvataide	100
14.3.12.1. Oppiaineen tehtävä	100
14.3.12.2. Kuvataiteen keskeiset tavoitteet ja sisällöt	100
14.3.12.3. Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6	106
14.3.12.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3–6	107
14.3.12.5. Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3–6	107
14.3.12.6. Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten	107
14.3.13. Käsiyö	108
14.3.13.1. Oppiaineen tehtävä	108
14.3.13.2. Käsiyön keskeiset tavoitteet ja sisällöt	109
14.3.13.3. Käsiyön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6	117
14.3.13.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsiyössä vuosiluokilla 3–6	117
14.3.13.5. Oppilaan oppimisen arviointi käsiyössä vuosiluokilla 3–6	117
14.3.13.6. Käsiyön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten	118
14.3.14. Liikunta	119
14.3.14.1. Oppiaineen tehtävä	119
14.3.14.1.2. Kohti liikunnallista elämäntapaa	119
14.3.14.1.3. Kohti myönteistä keho suhdetta	119
14.3.14.1.4. Fyysinen aktiivisuus – vaihtoehto istuvalle elämäntavalle	119
14.3.14.1.5. Yhteisön jäsenenä yhdessä tehden	119
14.3.14.1.6. Lähtökohtana tasa-arvo	119
14.3.14.1.7. Turvallisuudesta ei ole vara tinkiä	119
14.3.14.1.8. Liikuntaan ja liikunnan avulla kasvaminen	119
14.3.14.1.9. ”Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen.”	120
14.3.14.2. Liikunnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt	120
14.3.14.3. Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6	128
14.3.14.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3–6	129
14.3.14.5. Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3–6	130
14.3.14.6. Liikunnan arvosanan muodostuminen:	130
14.3.14.7. Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten	131
14.3.15. Oppilaanohjaus	132
14.3.15.1. Oppiaineen tehtävä	132

14. VUOSILUOKAT 3-6

14.1. VUOSILUOKKIEN 2 JA 3 VÄLINEN SIIRTYMÄVAIHE JA VUOSILUOKKIEN 3–6 TEHTÄVÄ

Perusopetuksen kullakin vuosiluokkakokonaisuudella on yhteisten tehtävien lisäksi oma erityinen tehtävänsä. Sen hoitaminen edellyttää oppilaiden ikäkauden ja kehitysvaiheen huomioonottamista sekä huolenpitoa oppilaiden sujuvista siirtymistä koulupolun nivelvaiheissa.

14.1.1. Vuosiluokkien 2 ja 3 välinen siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa on tärkeä varmistaa opiskelun edellyttämien perustaitojen hallinta ja vahvistaa kunkin oppilaan itseluottamusta koululaisena. Oppilaita tuetaan erityisesti lukemisen, kirjoittamisen sekä matematiikan valmiuksissa ja opiskelutaidoissa. Myös itsenäisen ja ryhmässä työskentelyn taitojen kehittäminen sekä vastuullisuuteen oppiminen tulevat entistä tärkeämmiksi. Koulutyön onnistumista tuetaan yhdessä kotien kanssa. Oppilaille ja huoltajille annetaan tietoa koulun tarjoamasta kieliohjelmasta ja opintojen järjestelyistä, alkavista uusista oppiaineista sekä mahdollisista valinnaisista tai vapaaehtoisista opinnoista. Heidän kanssaan pohditaan opiskelun asettamia vaatimuksia ja mahdollisesti uuteen ryhmään liittymistä.

Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen kolmannen vuosiluokan opintojen alkamista.

14.1.1.1. Vuosiluokat 3-6: Oppijana kehittyminen

Vuosiluokkien 3–6 erityisenä tehtävänä on oppimaan oppimisen taitojen kehittäminen sekä omien opiskelutapojen ja -taitojen tunnistaminen ja kehittäminen. Oppilaita rohkaistaan itsensä hyväksymiseen, omien rajojen ja oikeuksien tunnistamiseen ja puolustamiseen sekä omasta turvallisuudesta huolehtimiseen. Heitä ohjataan myös velvollisuuksiensa ja vastuunsa ymmärtämiseen sekä rakentavaan mielipiteiden ilmaisuun ja vuorovaikutukseen. Minkäänlaista kiusaamista, seksuaalista häirintää, rasismia tai syrjivää käyttäytymistä ei sallita. Oppilaiden kiinnostusta eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin hyödynnetään luomalla tilaisuuksia keskusteluun ja pohdintaan sekä osallistumisen ja vastuun ottamisen harjoitteluun. Oppilaita kannustetaan tekemään valintoja omista lähtökohdistaan, sukupuolittuneita ratkaisuja välttämällä. Erityistä huomiota kiinnitetään oppilaiden ohjauksen ja tuen tarpeisiin.

Vuosiluokkien 3–6 opetuksessa vahvistetaan ja täydennetään alemmilla vuosiluokilla hankittuja perustaitoja ja opitaan uusia asioita. Oppiaineiden määrä kasvaa. Opetuksessa pyritään löytämään luontevia tilanteita eheyttämiseen. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttaminen vahvistaa oppiaineiden välistä yhteistyötä ja tarjoaa mahdollisuuksia oppilaiden ikäkaudelle tärkeiden kokemusten saamiseen. Oppimiskokonaisuuksilla voidaan lisätä työskentelyn toiminnallisuutta sekä tekemällä ja tutkimalla oppimista erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppilaiden osuus suunnittelussa vahvistuu. Oppimiskokonaisuudet tarjoavat tilaisuuksia yhdessä tekemiseen, omaan ilmaisuun sekä yhteisön kannalta hyödylliseen toimintaan.

Vuosiluokkakokonaisuuden tehtävän ja laaja-alaisen osaamisen toteutusta suunnitellaan ja arvioidaan lukuvuosittain kaupungin yhteisen mallin mukaan.

14.1.1.2. Vuosiluokkien 6 ja 7 välinen siirtymävaihe

Siirtyminen kuudennelta seitsemännelle luokalle edellyttää koulun tai koulujen henkilöstön suunnitelmallista yhteistyötä, opetuksen kannalta tarpeellisen tiedon siirtämistä sekä oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja ohjaavien asiakirjojen tuntemista. Tiedonsiirtopalavereissa on mukana vähintään luokanopettaja, opinto-ohjaaja, koulukuraattori ja erityisopettaja sekä ala- että yläkoululta. Tarvittaessa mukana voi olla

muita asiantuntijoita. Siirtymävaiheen toimenpiteet on kirjattu asiakirjaan Nivelvaihesuunnitelma 6.–7.-luokille. Kodin ja koulun välisen vuoro- vaikutuksen merkitys korostuu siirtymävaiheessa. Huoltajille ja luokanopettajille tehdään nivel- vaihekysely Wilmassa. Siirtymä tarkoittaa oppilaille usein uuteen ryhmään sopeutumista, uusiin opettajiin ja ympäristöön tutustumista. Koulun tehtävä on huolehtia, että myös näillä vuosi- luokilla työskentelytavat ja arviointikäytännöt ovat oppilaiden ikäkauteen ja edellytyksiin soveltuvia. Tärkeää on, että kotona ja koulussa huolehditaan myös oppilaiden mahdollisuudesta tuntea olonsa turvalliseksi samalla kun heitä rohkaistaan uusien asioiden kohtaamiseen. Monet tulevaisuuteen vaikuttavat valinnat tulevat ajankohtaisiksi. Oppilaita tiedotetaan erikoisluokka- mahdollisuuksista sekä JOPO-luokalle hakemisesta. Oppilaiden kuunteleminen ja arvostaminen sekä heidän osallisuutensa omista asioista ja valinnoista päättämiseen on tärkeää. Lain edellyttämä erityisen tuen päätöksen tarkistaminen tehdään ennen seitsemännelle luokalle siirtymistä.

14.2. LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN VUOSILUOKILLA 3–6

Laaja-alaisen osaamisen yleistavoitteet on määritelty luvussa 3. Tässä tuodaan esiin, mitkä tavoitenäkökulmat painottuvat vuosiluokilla 3–6.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämistä jatketaan systemaattisesti. Tavoitteena on, että oppilaan osaamisen kehittyminen vahvistaa edellytyksiä itsensä tuntemiseen ja arvostamiseen sekä oman identiteetin muotoutumiseen. Identiteetti rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Ystävyyden ja hyväksytyksi tulemisen merkitys on suuri. Ikävuodet ovat erityisen otollisia myös kestävän elämäntavan omaksumiselle ja kestävän kehityksen tarpeen pohtimiselle.

14.2.1. Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)

Opetuksessa vahvistetaan taitoa asettaa kysymyksiä ja hakea niihin vastauksia itsenäisesti ja yhdessä toisten kanssa havaintoja tehden sekä erilaisia tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen. Samalla kehittyvät oppilaiden edellytykset tunnistaa pohdittavaan asiaan liittyviä erilaisia näkö- kulmia ja löytää uusia oivalluksia sekä harjaantua vähitellen asioiden kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan huomaamaan asioiden välisiä vuorovaikutussuhteita ja keskinäisiä yhteyksiä.

Heitä kannustetaan kuuntelemaan toisten näkemyksiä ja samalla pohtimaan myös omaa sisäistä tietoaan. Oppilaita ohjataan huomaamaan, että tieto voi rakentua monella tavalla, esimerkiksi tietoisesti päättelemällä tai intuitiivisesti, omaan kokemukseen perustuen. Vertaisoppimista eli parin ja ryhmän kanssa työskentelyä ja oppimiseen tähtäävää vuorovaikutusta käytetään monipuolisesti ja vahvistetaan yhdessä työskentelyn taitoja. Ajattelun taitoja harjoitellaan ongelman- ratkaisu- ja päättelytehtävin sekä uteliaisuutta, mielikuvitusta, kekseliäisyyttä ja toiminnallisuutta hyödyntävin ja edistävin työskentelytavoin. Oppilaita rohkaistaan käyttämään kuvittelukykyään luoviin ratkaisuihin ja olemassa olevien rajojen ylittämiseen.

Oppimaan oppimisen taitoja vahvistetaan kaikissa opiskelutilanteissa. Oppilaita ohjataan tunnistamaan itselle luontevimmat tavat oppia ja kiinnittämään huomiota omiin opiskelutapoihin. Työn suunnittelua, tavoitteiden asettamista sekä työskentelyn ja edistymisen arviointia harjoitellaan edelleen. Oppilaita opastetaan huomaamaan säännöllisesti suoritettujen tehtävien vaikutus edistymiseen sekä tunnistamaan vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Heitä autetaan hahmottamaan opintoihinsa liittyviä tavoitteita ja valintoja ja kannustetaan keskustelemaan niistä huoltajiensa kanssa.

14.2.1.1. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)

Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan sosiaalisia, kulttuurisia, uskonnollisia, katsomuksellisia ja kielellisiä juuriaan sekä pohtimaan oman taustansa merkitystä ja paikkaansa sukupolvi- en ketjussa. Koulutyössä tutustutaan kouluyhteisön ja kotiseudun kulttuuriin ennen ja nyt sekä kulttuuriympäristöön ja sen muutokseen ja moninaisuuteen. Oppilaita ohjataan tuntemaan ja arvostamaan kulttuuriperintöä ja osallistumaan uuden kulttuurin luomiseen. Heille avataan mahdollisuuksia kokea ja tulkita taidetta ja kulttuuria. Mediakulttuurin analysointi ja median vaikutusten tunnistaminen ja pohdinta on näillä vuosiluokilla

tärkeitä. Koulutyössä opitaan tuntemaan ihmisoikeuksia koskevien sopimusten merkitys yhteiskunnassa ja maailmassa; erityisesti perehdytään Lapsen oikeuksien sopimukseen. Oppilaita ohjataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen ja puolustamiseen.

Oppilaita kannustetaan kokeilemaan erilaisia ilmaisutapoja ja nauttimaan tekemisen ja ilmaisun ilosta. Heille järjestetään mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja erilaisten toimintatapojen ja kulttuurien vertailuun. Opetuksessa tuetaan oppilaiden kasvua monipuolisiksi ja taitaviksi kielenkäyttäjiksi sekä äidinkielellään että muilla kielillä. Oppilaita rohkaistaan itsensä ilmaisemiseen vähäiselläkin kielitaidolla. Vuorovaikutusta, yhteistyötä ja hyvää käytöstä harjoitellaan monipuolisesti. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Koulutyössä luodaan innostavia tilaisuuksia harjaannuttaa sosiaalisia taitoja, kekseliäisyyttä, suunnittelu- ja ilmaisutaitoja sekä käden taitoja. Oppilaita kannustetaan arvostamaan ja hallitsemaan omaa kehoa ja käyttämään sitä tunteiden ja näkemysten, ajatusten ja ideoiden ilmaisemiseen.

14.2.1.2. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)

Koulutyössä oppilailla on tilaisuuksia harjoitella ajanhallintaa, hyvää käytöstä sekä muita omaan ja yhteiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttavia toimintatapoja. Oppilaita kannustetaan ottamaan vastuuta oppimisympäristön siisteydestä, viihtyisyydestä ja ilmapiiristä sekä osallistumaan kouluyhteisön yhteisten sääntöjen laadintaan ja toimintatapojen kehittämiseen. Yhteisessä työskentelyssä oppilaat voivat kehittää tunnetaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Pelien ja leikkien sekä yhteisten tehtävien yhteydessä opitaan ymmärtämään sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitys ja harjoitellaan päätöksentekoa. Tuetaan oppilaiden itsenäisen liikkumisen

taitoja aiempaa laajemmalla alueella ja joukkoliikenteessä. Kiinnitetään huomiota erityisesti pyöräilykasvatukseen sekä omasta ja toisten turvallisuudesta huolehtimiseen liikenteessä. Oppilaita ohjataan asianmukaisten turva- ja suojavälineiden käyttöön ja opetetaan tuntemaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät symbolit. Yhdessä keskustellaan yksityisyyden ja henkilökohtaisten rajojen suojaamisen merkityksestä ja opitaan siihen liittyviä toimintatapoja. Koulussa harjoitellaan tarkoituksenmukaista toimintaa erilaisissa vaaratilanteissa.

Opetuksessa tarkastellaan teknologian monimuotoisuutta ja merkitystä. Oppilaat hankkivat tietoa teknologian kehityksestä ja vaikutuksista eri elämänalueilla ja monenlaisissa ympäristöissä. Heitä opastetaan teknologian vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön ja tarkastellaan siihen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilaat tutustuvat myös kestävän kuluttamisen käytäntöihin, tutkivat jakamisen, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden sekä talouden suunnittelun merkitystä ja harjoittelevat niitä. He saavat ohjausta kuluttajana toimimiseen sekä mainonnan ja median vaikutusten kriittiseen tarkasteluun. Oppilaita ohjataan pohtimaan omia valintojaan kestävän tulevaisuuden kannalta.

14.2.1.3. Monilukutaito (L4)

Oppilaita ohjataan kehittämään monilukutaitoaan ja tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä moninaisempia tekstejä erilaisissa yhteyksissä ja ympäristöissä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, audiivien, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tai ilmenevää tietoa. Tähän liittyvää perustaitojen ja -tekniikoiden hallintaa syvennetään. Fiktio, faktojen ja mielipiteiden tarkastelua ja erottelua harjoitellaan. Oppilaita ohjataan havainnoimaan ja tulkitsemaan ympäristöön ja huomaamaan, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään. Tekstit voivat esimerkiksi välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkuttaa ostamaan.

Monilukutaitoa vahvistetaan tarkastelemalla erilaisia tekstejä tekijän, katsojan sekä käyttöyhteyksien ja -tilanteiden näkökulmista. Oppilaita kannustetaan monipuolisille tiedon lähteille kuten suullisten, audiovisuaalisten, painettujen ja sähköisten lähteiden sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön. Samalla oppilaita ohjataan vertailemaan ja arvioimaan hakemansa tiedon soveltuvuutta. Oppilaita ohjataan omakohtaiseen työskentelyyn eri medioiden parissa, jolla tehdään näkyväksi medioiden tuottamia merkityksiä ja välittämää todellisuutta. Kriittistä lukutaitoa kehitetään oppilaille merkityksellisissä kulttuurisissa yhteyksissä. Kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset ovat tässä vaiheessa ominaisia

tiedon esittämisen tapoja. Erilaisten tekstien aktiivinen lukeminen ja tuottaminen koulutyössä ja vapaa-aikana sekä teksteistä nauttiminen - niin tulkitsijan kuin tuottajan roolissa – edistää monilukutaidon kehittymistä.

14.2.1.4. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)

Tieto- ja viestintäteknologiaa (tv) hyödynnetään monipuolisesti eri oppiaineissa ja muussa koulutyössä ja vahvistetaan yhteisöllistä oppimista. Samalla oppilaille luodaan mahdollisuuksia etsiä, kokeilla ja käyttää omaan oppimiseen ja työskentelyyn parhaiten sopivia työtapoja ja -välineitä. Koulussa tutkitaan tieto- ja viestintäteknologian vaikutusta arkeen ja otetaan selvää sen kestävästä käyttötavoista.

Käytännön taidot ja oma tuottaminen: Oppilaat oppivat käyttämään erilaisia laitteita, ohjelmistoja ja palveluita sekä ymmärtämään niiden käyttö- ja toimintalogiikkaa. He harjaantuvat suju- vaan tekstin tuottamiseen ja käsittelyyn eri välineillä ja oppivat myös kuvan, äänen, videon ja animaation tekemistä. Oppilaita kannustetaan toteuttamaan tv:n avulla ideoitaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Ohjelmointia kokeillessaan oppilaat saavat kokemuksia siitä, miten teknologian toiminta riippuu ihmisen tekemistä ratkaisuista. Vastuullinen ja turvallinen toiminta: Oppilaita ohjataan tv:n vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön, hyviin käytöstapoihin sekä tekijänoikeuksien peruseriaatteiden tuntemiseen. Koulutyössä harjoitellaan eri viestintäjärjestelmien sekä opetuskäytössä olevien yhteisöllisten palvelujen käyttöä. Oppilaat saavat tietoa ja kokemusta hyvien työasentojen ja sopivan mittaisten työjaksojen merkityksestä terveydelle. Tiedon- hallinta sekä tutkiva ja luova työskentely: Oppilaat harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Heidä ohjataan hyödyntämään lähteitä oman tiedon tuottamisessa ja harjoittelemaan tiedon kriittistä arviointia. Oppilaita kannustetaan etsimään itselle sopivia ilmaisutapoja ja käyttämään tv:tä työskentelyn ja tuotosten dokumentoinnissa ja arvioinnissa. Vuorovaikutus ja verkostoituminen: Oppilaita ohjataan toimimaan oman roolinsa ja välineen luonteen mukaisesti sekä ottamaan vastuuta viestinnästään. Heidä ohjataan tarkastelemaan ja arvioimaan tv:n roolia vaikuttamiskeinona. Oppilaat saavat kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttämisestä vuorovaikutuksessa koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa myös kansainvälisissä yhteyksissä.

14.2.1.5. Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6)

Oppilaita ohjataan työskentelemään järjestelmällisesti ja pitkäjänteisesti ja ottamaan kasvavassa määrin vastuuta tekemisestään. Heidä rohkaistaan tunnistamaan vahvuuksiaan ja kiinnostumaan erilaisista asioista. Oppilaita kannustetaan sisukkuuteen työn loppuun saattamisessa ja työn tulosten arvostamiseen. Koulutyössä harjoitellaan projektien toteuttamista, ryhmässä toimimista sekä yhteistyötä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Yhteisissä työskentelytilanteissa oppilaat saavat mahdollisuuden oppia vastavuoroisuutta, neuvottelutaitoja sekä ponnistelua yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Oppilaita rohkaistaan tuomaan vapaa-ajalla oppimiaan taitoja koulutyöhön ja opettamaan niitä toisille oppilaille.

Koulutyöhön sisällytetään toimintaa, jossa oppilaat saavat kokemuksia työstä, eri ammateista ja toisten hyväksi toimimisesta. Tällaista voi olla esimerkiksi koulun sisäinen työharjoittelu, yhteis- työhankkeet lähellä toimivien yritysten ja järjestöjen kanssa, kummitoiminta sekä vertaissovittelu tai tukioppilaina toimiminen. Oppilaita kannustetaan aloitteellisuuteen ja yritteliäisyyteen ja ohjataan näkemään työn ja yrittäjyyden merkitys elämässä ja yhteiskunnassa.

14.2.1.6. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)

Opetuksessa luodaan edellytykset oppilaiden kiinnostukselle kouluyhteisön ja yhteiskunnan asioita kohtaan. Oppilaiden kanssa tutkitaan kestävään kehitykseen, rauhaan, tasa-arvoon ja demokratiaan sekä ihmisoikeuksiin, erityisesti lasten oikeuksiin, liittyviä kysymyksiä ja tilanteita. Heidän kanssaan mietitään ja harjoitellaan käytännön tekoja, joilla itse voi vaikuttaa myönteisten muutosten puolesta. Oppilaita ohjataan näkemään median vaikutus yhteiskunnassa ja harjoittelemaan median käyttöä vaikuttamisen välineenä.

Oppilaat saavat tilaisuuksia harjoitella yhteistyötä, ristiriitojen käsittelyä ja ratkaisujen etsimistä sekä päätöksentekoa niin omassa luokkayhteisössä ja eri opiskelutilanteissa kuin koko kouluyhteisössäkin.

Vaikuttaminen ja osallistuminen sekä niistä myönteisten kokemusten saaminen lisäävät yhteisöllisyyden kokemusta koulussa. Kokemukset yhdenvertaisuudesta, osallisuudesta ja yhteisöllisyydestä rakentavat luottamusta. Oppilaita innostetaan oppilaskuntatoimintaan, kerho- toimintaan ja esimerkiksi ympäristötoimintaan tai muihin koulun ja lähiyhteisön tarjoamiin toimintamuotoihin, joissa voi oppia osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja ja kasvaa vähitellen vastuun kantamiseen. Ympäristön suojelemisen merkitys avautuu omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.

14.3. OPPIAINEET VUOSILUOKILLA 3–6

Näissä opetussuunnitelman perusteissa oppiaineista määritellään tehtävä, tavoitteet ja tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet. Lisäksi määritellään tavoitteet, jotka koskevat oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä ohjaukseen, eriyttämiseen ja tukeen ja oppimisen arviointiin liittyviä erityisiä näkökulmia kussakin oppiaineessa.

Oppiaineosuuksissa käytetään lyhenteitä. Tavoitteet on numeroitu T1, T2 jne. Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet on numeroitu S1, S2 jne. ja niihin viitataan tavoitetaulukoissa. Laaja-alaiset osaamisalueet on numeroitu L1, L2 jne. ja niihin viitataan oppiaineiden tavoitetaulukoissa.

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu L3 Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

L4 Monilukutaito

L5 Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen L6 Työelämätaidot ja yrittäjäyys

L7 Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen

14.3.1. Äidinkieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineeseen on näissä opetussuunnitelman perusteissa määritelty kaksitoista eri oppimäärää, jotka ovat seuraavat: suomen kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli ja kirjallisuus, saamen kieli ja kirjallisuus, romanikieli ja kirjallisuus, viittomakieli ja kirjallisuus, muu oppilaan äidinkieli, suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus, suomi ja ruotsi saamenkielisille sekä suomi ja ruotsi viittomakielisille. Muuna oppilaan äidinkielenä on mahdollista opettaa opetuksen järjestäjän tarjoamana ja huoltajan valitsemana jotakin edellä mainitsematonta äidinkieltä koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai valtioneuvoston asetuksen 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä. Lisäksi erillisrahoitettuna voidaan tarjota oppilaan omaa äidinkieltä. Toisessa kotimaisessa kielessä on ruotsin ja suomen kielessä määritelty A- ja B-oppimäärät sekä kaksikielisille oppilaille tarkoitetut äidinkielenomaiset oppimäärät.

Oppilas opiskelee äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa ja toisessa kotimaisessa kielessä seuraavassa taulukossa mainittuja oppimääriä sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä tarjoaa ja oppilaan huoltaja valitsee. Taulukossa oppilaan äidinkielellä tarkoitetaan koulun opetuskieltä (suomi, ruotsi ja saame) tai muuta huoltajan ilmoittamaa kieltä.

Oppilaan äidinkieli	Äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä	Toinen kotimainen kieli	
	<i>yhteinen</i>	<i>yhteinen</i>	<i>valinnainen</i>
suomi	suomen kieli ja kirjallisuus	ruotsi	-
ruotsi	ruotsin kieli ja kirjallisuus	suomi	-
saame	saamen kieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi saamenkielisille	-	suomi tai ruotsi
saame	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä saamen kieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	
romani	suomen tai ruotsin kieli ja kirjallisuus sekä romanikieli ja kirjallisuus	ruotsi tai suomi	-

viittomakieli	viittomakieli ja kirjallisuus sekä suomi tai ruotsi viittomakielisille	-	ruotsi tai suomi
muu äidinkieli	muu äidinkieli koko äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärällä tai VA 422/2012 8 §:n mukaisesti järjestettynä sekä suomi tai ruotsi toisena kielenä	-	ruotsi tai suomi

14.3.1.1. Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielten ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnaissa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

14.3.1.2. Oppiaineen tehtävä

Tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat kaikkia äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääriä.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden kieli-, vuorovaikutus- ja tekstitaitoja ja ohjata heitä kiinnostumaan kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista ja tulemaan tietoisiksi itsestään viestijöinä ja kielenkäyttäjinä. Oppilaiden arjen kieli- ja tekstitaitoja laajennetaan niin, että he saavat valmiuksia havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämiseen, ajattelunsa kielentämiseen ja luovuutensa kehittämiseen.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vastaa yhteistyössä muiden oppiaineiden ja kotien kanssa oppilaiden kielikasvatuksesta ja auttaa heitä rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä monikulttuurisessa ja medioituneessa yhteiskunnassa. Äidinkieli ja kirjallisuus on monitieteinen taito-, tieto- ja kulttuuriaine. Opetus perustuu laajaan tekstikäsitykseen. Keskeisiä ovat moni- muotoisten tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen sekä tiedon hankinnan ja jakamisen taidot. Ikäkaudelle ja kielitaidolle soveltuva kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen moni- puolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kirjallisuus yhdistää oppilaan kulttuuriinsa ja avartaa käsitystä muista kulttuureista.

Oppilaita rohkaistaan rakentamaan ja vastuulliseen vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä. Osana eettistä kasvatusta oppilaita ohjataan ymmärtämään omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Metakognitiivisista taidoista äidinkielen opetuksessa painottuvat tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen strategiset taidot. Kielitiedon opetuksen tehtävänä on tukea ja kehittää kielitietoisuutta ja kielen havainnoinnin taitoja. Opetus perustuu yhteisölliseen ja funktionaaliseen näkemykseen kielestä: kielen rakenteita opiskellaan ikä- kaudelle tyypillisten kielenkäyttötilanteiden ja tekstilajien yhteydessä. Opetuksessa edetään portaittain oppilaiden kehitysvaiheen mukaan.

Opetus tutustuttaa moniin kulttuurisisältöihin, joista keskeisiä ovat sanataide, media, draama, teatteritaide sekä puhe- ja viestintäkulttuurit. Sanataiteeseen kuuluu kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen. Kirjallisuuden opetuksen tehtävänä on lukemiseen innostaminen, elämysten saaminen ja

jakaminen, kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen sekä oppilaiden kielen ja mielikuvituksen rikastaminen. Draama vahvistaa oppiaineen toiminnallista, kokemuksellista, elämyksellistä ja esteettistä luonnetta. Mediakasvatus tähtää mediasisältöjen tulkitsemiseen ja tuottamiseen ja niiden ymmärtämiseen kulttuurisena ilmiönä. Puhe- ja viestintäkulttuurien opetus vahvistaa vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Keskeisiä motivaatiotekijöitä äidinkielen ja kirjallisuuden oppimisessa ovat opittavien asioiden merkityksellisyys oppilaille ja osallisuuden kokemukset. Oppilaiden kiinnostusta vahvistetaan luomalla mahdollisuuksia aktiiviseen toimijuuteen ja omiin valintoihin sekä ottamalla huomioon oppilaiden tekstimaailma ja kokemukset sekä laajentamalla niitä. Opetuksessa, oppimisympäristön luomisessa ja opetusmenetelmien valinnassa otetaan huomioon oppilaiden erilaisuus, yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo ja tuetaan niin edistyneitä kuin oppimisvaikeuksien kanssa ponnistelevia. Äidinkielen oppimäärät tekevät yhteistyötä.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen erityisenä tehtävänä on oppilaiden ilmaisu- ja vuorovaikutustaitojen sekä lukemisen ja tekstien tuottamisen taitojen ja strategioiden sujuvoittaminen ja tekstilajivalikoiman laajentaminen. Oppilaita ohjataan toimimaan tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja vastuullisesti entistä monipuolisemmissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa, ja heitä ohjataan tulkitsemaan, tuottamaan ja arvioimaan yhä monimuotoisempia tekstejä osana oppimaan oppimista. Tietoa kielestä, kirjallisuudesta, mediasta ja muusta kulttuurista opitaan kielellisten taitojen kehittämisen ja tekstien merkitysten tarkastelun yhteydessä. Opetuksen tavoitteena on herättää kiinnostus ja antaa välineitä kielen havainnointiin, lukuharrastukseen ja monenlaiseen ilmaisuun sekä tarjota kieleen ja kirjallisuuteen liittyviä elämyksiä.

14.3.2. Suomen kieli ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtäväkuvaus, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppilaan oppimisen arviointi koskevat myös suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärää.

14.3.2.1. Oppimäärän erityinen tehtävä

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on kehittää oppilaiden suomen kielen, moniluku- sekä vuorovaikutustaitoja ja tutustuttaa kirjallisuuteen ja kulttuuriin. Opetus tukee oppilaiden monilukutaidon, kielitietoisuuden ja kielellisen identiteetin rakentumista. Opetuksessa ohjataan oppilaita ymmärtämään suomen kielen, kirjallisuuden ja muun kulttuurin merkitystä ja asemaa monikulttuurisessa ja monikielisessä yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan huomaamaan koulun ulkopuolella opitun kieli-, media- ja kulttuuritietouden merkitys suomen kielen oppimisen tukena.

Opetuksessa otetaan huomioon suomen ja ruotsin kielten asema kansalliskielinä ja suomen asema enemmistökielenä ja pääasiallisena opetuksen kielenä. Suomen kieli on paitsi opetuksen kohde myös väline muiden oppiaineiden opiskelussa, ja opetuksessa vahvistuvat keskeiset oppimaan oppimisen ja ajattelun taidot. Tehdään yhteistyötä suomi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimäärän ja muiden äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärien kanssa.

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen painopiste on oppimaan oppimisen ja vuorovaikutuksen taitojen, lukuharrastuksen sekä sujuvan ja monipuolisen luku- ja kirjoitustaidon vakiinnuttamisessa. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja. Lyhyiden tekstien lukemisesta edetään kokonaisteosten lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

14.3.2.2. Suomen kielen ja kirjallisuuden keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 3	Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
--	---

<p>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä</p> <p>T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioidaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa</p> <p>T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla</p> <p>T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen (L1- L4, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • toisten kuuntelemisen harjoittelu • kannustavan palautteen tuottaminen ja vastaanottaminen • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
<p>Tekstien tulkitseminen</p> <p>T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan</p> <p>T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan</p> <p>T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin</p> <p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen (L1-L2, L4-L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • sujuvan ja ymmärtävän lukemisen harjoittelu • käsitevaraston laajentaminen (synonyymit, sanonnat) • sanojen luokitteluun tutustuminen (sanaluokat) • harjoitellaan olennaisen tiedon etsimistä luetusta • erilaisten tekstien lukeminen ja kuunteleminen • kokonaisteoksen lukeminen medialukutaidon harjoittelu
<p>Tekstien tuottaminen</p> <p>T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana</p> <p>T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä</p> <p>T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • oikeinkirjoitustaitojen harjoittelu (ison alkukirjaimen ja virkkeen päätöväliamerkkien käyttö) • vuorosanaviivan ja lainausmerkkien käytön harjoittelu • tarinan tuottaminen • käsin kirjoitustaidon vahvistaminen • oman tekstin tarkastelu ja korjaaminen • kielen rakenteeseen perehtyminen: <ul style="list-style-type: none"> ○ verbin, substantiivin ja

<p>kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa</p> <p>T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen</p>	<ul style="list-style-type: none"> adjektiivin tunnistaminen ○ yhdyssanojen käytön harjoittelu ○ erilaisten lausetyyppien käyttö (toteamus-, kysymys- ja huudahduslause) • näppäintaitojen harjoittelu • eettinen toiminta verkossa
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia</p> <p>T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (L1, L2, L4, L5, L6, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden kuuntelu ja lukeminen yksin ja yhdessä • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • pienimuotoisten esitysten suunnittelu ja toteutus • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

4. luokka

<p>Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 4</p>	<p>Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4</p>
<p>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä</p> <p>T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioidaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa</p> <p>T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla</p> <p>T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen (L1-L4, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • toisten kuuntelemisen harjoittelu • kannustavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen • oman ilmaisun kehittäminen saadun palautteen pohjalta • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen

<p>Tekstien tulkitseminen</p> <p>T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan</p> <p>T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan</p> <p>T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin</p> <p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen (L1-L2, L4-L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • sujuvan lukemisen varmistaminen • ymmärtävän lukemisen harjoittelu • eläytyvä lukeminen • käsitevaraston laajentaminen (synonyymit, sanonnat, kielikuvat) • sanojen luokittelu merkityksen ja muodon perusteella (sanaluokat) • tekstin ymmärtämisen strategioihin tutustuminen • tiedon etsiminen eri lähteistä • erilaisten tekstien lukeminen ja kuunteleminen • kokonaisteoksen lukeminen • medialukutaidon harjoittelu
<p>Tekstien tuottaminen</p> <p>T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana</p> <p>T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä</p> <p>T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa</p> <p>T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen • tekstin suunnittelu ja otsikointi • fiktiivisten ja ei-fiktiivisten, kertovien ja kuvaavien tekstien tuottaminen käsin ja koneella • lainausmerkkien käyttö vuorosanaviivan rinnalla • oman tekstin tarkastelu ja korjaaminen • kielen rakenteeseen perehtyminen: <ul style="list-style-type: none"> ○ sanaluokkien harjoittelu ○ lauseiden liittäminen toisiinsa ○ pilkun käyttö • näppäintaitojen harjoittelu • eettinen toiminta verkossa
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden kuuntelu, lukeminen ja tarkastelu yksin ja yhdessä • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • pienimuotoisten esitysten suunnittelu

<p>T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen</p>	<p>ja toteutus</p> <ul style="list-style-type: none"> • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin
---	---

5. luokka

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 5	Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
<p>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä</p> <p>T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa</p> <p>T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla</p> <p>T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen (L1-L4, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • aktiivisen kuuntelun harjoittelu • kannustavan palautteen antaminen ja vastaanottaminen • oman ilmaisun kehittäminen saadun palautteen pohjalta • selkeän ja toisen huomioonottavan ilmaisun harjoittelu • erilaisten viestintätilanteiden harjoittelu • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
<p>Tekstien tulkitseminen</p> <p>T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan</p> <p>T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan</p> <p>T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin</p> <p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen (L1, L2, L4, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • oman lukutaidon tarkkailu ja arviointi • erilaisten tekstien kuunteleminen ja lukeminen • kertovan, kuvaavan, ohjaavan ja kantavien tekstien tunnistaminen ja tarkastelu • kokonaisteoksen lukeminen • tekstin ymmärtämisen strategioihin tutustuminen • erilaisiin lukutapoihin tutustuminen • medialukutaidon harjoittelu

<p>tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimedialaisissa ympäristöissä</p>	
<p>Tekstien tuottaminen</p> <p>T9 rohkaista oppilasta ilmaise- maan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mieli- piteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana</p> <p>T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuk- siaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaa- vien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuotta- mista, myös monimedialaisissa ympäristöissä</p> <p>T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoi- tetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hal- lintaa</p> <p>T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottami- sen prosesseja ja taitoa arvioi- da omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, raken- tavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ot- tamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimi- maan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuk- sia kunnioittaen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen • tekstin suunnittelu ja jaksottamisen harjoitteleminen (otsikointi, kappale- jako) • fiktiivisten ja ei-fiktiivisten, kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaaottavien tekstien tuottaminen • sanavalintojen, sanontojen ja sanajär- jestyksen tarkastelu • lainausmerkkien ja vuorosanaviivan käyttö • oman tekstin kriittinen tarkastelu ja korjaaminen • vertaispalautteen antaminen ja palaut- teen vastaanottaminen (esim. prosessi- kirjoittaminen) • kielen rakenteeseen perehtyminen: <ul style="list-style-type: none"> ○ sanaluokkien tuntemuksen syv- entäminen ○ päälauseen ja sivulauseen hahmottaminen ○ persoona- ja aikamuodot • näppäintaitojen harjoittelu • opiskelutaitojen harjoittelu (muistiin- panojen tekeminen, tekstin tiivistämi- nen) • tekijänoikeuksiin tutustuminen (lähde- merkinnät) • eettinen toiminta verkossa
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p> <p>T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia</p> <p>T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoi- maansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kir- jallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata</p>	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmär- täminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden luke- minen ja tarkastelu • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • omien esitysten suunnittelu ja toteutus • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyn- täminen (elokuva, teatteri, museo, kir- jasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tu- tustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	
--	--

6. luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 6	Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
<p>Vuorovaikutustilanteissa toimiminen</p> <p>T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä</p> <p>T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioidaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa</p> <p>T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla</p> <p>T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa</p>	<p>S1 Vuorovaikutustilanteissa toimiminen (L1-L2, L3-L4, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • itsensä ilmaiseminen puhumalla ja kirjoittamalla sekä draaman ja muiden taito- ja taideaineiden välityksellä • aktiivisen kuuntelun harjoittelu • kannustavan palautteen tuottaminen ja vastaanottaminen • oman ilmaisun kehittäminen saadun palautteen pohjalta • selkeän ja yleisön huomioonottavan ilmaisun harjoittelu • erilaisten viestintätilanteiden harjoittelu • kulttuuri- ja media tarjontaan tutustuminen myös ajankohtaisuus huomioiden • oppilas sosiaalisen median käyttäjänä ja tuottajana • mahdollisuus oman luokan ja koulun kulttuuritoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
<p>Tekstien tulkitseminen</p> <p>T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan luku- taitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan</p> <p>T6 opastaa oppilasta kehittämään moni- muotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan</p> <p>T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin</p> <p>T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuuden-tuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja -elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen</p>	<p>S2 Tekstien tulkitseminen (L1-L2, L4-L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • oman lukutaidon tarkkailu ja arviointi • erilaisten tekstien kuunteleminen ja lukeminen • kertovan, kuvaavan, ohjaavan ja kantaaottavan tekstin tunnistaminen ja tarkastelu • tutustutaan käsitteisiin kertoja, aihe ja teema • kokonaisteoksen lukeminen • tekstin ymmärtämisen strategioiden harjoittelu • erilaisten lukutapojen käytön harjoittelu • tekstin ja lähteiden luotettavuuden arviointi

<p>sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä</p>	
<p>Tekstien tuottaminen</p> <p>T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana</p> <p>T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä</p> <p>T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen, ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa</p> <p>T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen</p>	<p>S3 Tekstien tuottaminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • oikeinkirjoitustaidon vahvistaminen • tekstin suunnitteleminen, jaksottaminen, muokkaaminen ja viimeistely • fiktiivisten ja ei-fiktiivisten, kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja kantaaottavien tekstien tuottaminen • lainausmerkkien ja vuorosanaviivan käyttö • oman tekstin kriittinen tarkastelu ja korjaaminen • vertaispalautteen antaminen ja palautteen vastaanottaminen (esim. prosessikirjoitus) • kielen rakenteeseen perehtyminen: <ul style="list-style-type: none"> ○ sanaluokkien tunnistamisen vahvistaminen ○ lauseen jäsentäminen (subjekti, objekti, predikaatti) ○ persoona- ja aikamuodot • näppäimistötaitojen harjoittelu • opiskelutaitojen harjoittelu (muistiinpanojen tekeminen, tekstin tiivistäminen) • tekijänoikeuksiin tutustuminen (lähde-merkinnät) • eettinen toiminta verkossa
	<p>S4 Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen (L1-L2, L4-L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • koti- ja ulkomaisen kirjallisuuden lukeminen ja tarkastelu • kirjaston käyttöön tutustuminen ja kannustaminen • omien esitysten suunnittelu ja toteutus • media- ja kulttuuri tarjonnan hyödyntäminen (elokuva, teatteri, museo, kirjasto) • omaan ja muihin kulttuureihin tutustuminen • oman kielen vertaaminen muihin kieliin

14.3.2.3. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden luku- kokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja media tarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne

mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

14.3.2.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä luku- taidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taito tasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

14.3.2.5. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävää. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoisiksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosessistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).** Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

14.3.2.6. Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä	S1	Puheviestintätilanteissa toimiminen	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojen vaikutuksia ja huomioimaan toisten	S1	Toiminta vuorovaikutustilanteissa	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen

tarpeita ryhmäviestintätilanteissa			mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla	S1	Ilmaisukeinojen käyttö	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draama- toimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediaisissa vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
Tekstien tulkitseminen			
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan	S2	Tekstinymmärtämisen perusstrategioiden hallinta	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan	S2	Tekstien erittely ja tulkinta	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksin- kertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin	S2	Tiedonhankintataidot ja lähdekriittisyys	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä luku- kokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä	S2	Lapsille ja nuorille tarkoitettun kirjallisuuden ja tekstien tuntemus ja lukukokemusten jakaminen	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiaan, myös monimediaisessa ympäristössä.
Tekstien tuottaminen			
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana	S3	Kokemusten ja ajatusten ilmaiseminen	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kielentämään ajatuksiaan	S3	Oman ajattelun	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle

ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös moni- mediaisissa ympäristöissä		kielentäminen ja eri tekstilajien käyttö	kantaaottavalle tekstille- tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sanavalintoihin.
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa	S3	Kirjoitustaito ja kirjoitetun kielen hallinta	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen	S3	Tekstien rakentaminen ja eettinen viestintä	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaiheittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja tietää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia	S4	Kielen tarkastelun kehittyminen ja kielikäsitteiden hallinta	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.
T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden tuntemus	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista.
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuri tarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen	S4	Kielitietoisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kehittyminen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemiaan yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuri tarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

14.3.2.6.1. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus

Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen tehtävä, oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet, ohjaus, eriyttäminen ja tuki sekä oppimisen arviointi koskevat myös suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää.

14.3.2.7. Oppimäärän erityinen tehtävä

Tuntijako asetuksen mukaan koulun opetuskielen mukaan määräytyvän äidinkielen ja kirjallisuuden sijasta maahanmuuttajille voidaan opettaa joko kokonaan tai osittain suomen tai ruotsin kieltä erityisen maahanmuuttajille tarkoitetun oppimäärän mukaisesti¹. Tämän oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin. Opetuksen avulla pyritään monilukutaitoon, jonka avulla oppilas osaa hakea tietoa sekä ymmärtää, tuottaa, arvioi ja analysoi erilaisia puhuttuja ja kirjoitettuja suomenkielisiä tekstejä päivittäisessä vuorovaikutuksessa, koulutyöskentelyssä ja yhteis- kunnassa. Opetuksessa tuetaan kielitaidon eri osa-alueiden sekä eri tiedonalojen kielen kehittymistä.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on tukea oppilaan moni- kielisyyden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän opetuksen lähtökohtana ovat oppilaille merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Oppilaiden kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään oppilaiden osaamia kielisiä.

Kunkin oppilaan tarpeen suomi toisena kielenä -oppimäärään määrittävät oppilasta opettavat opettajat yhdessä. Oppilaan huoltaja päättää oppimääriä koskevista valinnoista². Koska opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti, oppimäärän valinnassa on keskeistä, että oppilas saa hänelle parhaiten soveltuvan oppimäärän mukaista opetusta³. Oppilas voi opiskella suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos hänen äidinkieltensä ei ole suomi, ruotsi tai saame tai hänellä on muutoin monikielinen tausta. Oppimäärän tarpeen selvittämisessä huomioidaan myös seuraavat näkökulmat:

- oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita jollakin tai joillakin kielitaidon osa-alueilla, jolloin oppilaan osaaminen ei vielä anna edellytyksiä yhdenvertaiseen kouluyhteisön jäsenenä toimimiseen päivittäisessä vuorovaikutuksessa ja koulutyöskentelyssä tai
- oppilaan suomen kielen taito ei vielä anna edellytyksiä suomen kieli ja kirjallisuus - oppimäärän opiskeluun.

Kun oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, hänelle opetetaan suomea tai ruotsia toisena kielenä joko kokonaan tai osittain suomen kielen ja kirjallisuuden opetuksen sijaan. Opetusjärjestelyiden lähtökohtana ovat oppilaan oppimistarpeet ja kielenoppimisen vaihe. Mikäli oppilaan oppimääräksi on valittu suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, hänen edistymistään ja suoriutumistaan

¹ Valtioneuvoston asetus 422/2012

² Perusopetuslaki 628/1998, 30 §

³ Perusopetuslaki 628/1998, 3 §

arvioidaan suhteessa tämän oppimäärän tavoitteisiin ja kriteereihin riippumatta siitä, minkä opetusryhmän yhteydessä kyseinen opetus on järjestetty. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokka tasonsa muutkin oppilaat. Kesken perusopetuksen Suomeen muuttaneiden oppilaiden opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä ai-

emmin opitut tiedot ja taidot. Tarvittaessa laaditaan oppimissuunnitelma. Opetuksessa hyödynnetään tavoitteellisesti erilaisia oppimisympäristöjä, jotka tukevat kielitaidon monipuolista kehittymistä sekä koulussa että sen ulkopuolella. Oppilas voi siirtyä opiskelemaan suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän mukaan, jos hänellä on riittävät edellytykset sen tavoitteiden mukaiseen opiskeluun.

Vuosiluokilla 3–6 erityisenä tehtävänä on tukea suomen kielen taidon kehittymistä sekä luku- ja kirjoitustaidon ja vuorovaikutustaitojen sujuvoittamista ja monipuolistumista. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden kielitaito ja vahvuudet. Tekstien tulkitsemisen ja tuottamisen yhteydessä harjaannutaan tarkastelemaan kielen piirteitä ja kirjallisuuden keinoja ja edetään laajempien tekstien lukemiseen ja lukukokemusten monipuoliseen jakamiseen.

14.3.2.8. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 3	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 3
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
<p>T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuväranäntöään ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa</p> <p>T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuul-tujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistäito-jaan</p> <p>T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään moni-puolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukei-noja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat</p>	<p>S1 (L1, L2, L4) Harjoitellaan kertomista, mielipiteen ilmaisua ja asioiden kuvailua erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.</p> <p>Ohjataan kokonaisilmaisuuun ja hyödynnetään draamail-maisua.</p> <p>Tutkitaan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerron-nassa sekä vertailu.</p> <p>Harjoitellaan ääntämistä, kuuntelutaitoja ja kuullusta oppimista.</p> <p>Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa.</p>
Tekstien tulkitseminen	
<p>T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaito-aan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista teks-tien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilai-sissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen</p> <p>T6 ohjata oppilasta päättelevään tekstien tul-kintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevä-räntöään</p>	<p>S2 (L1, L2, L4) Harjoitellaan erilaisten tekstien sujuvaa lukemista ja lu-kustrategioita.</p> <p>Opetellaan hahmottamaan virkkeen ominaispiirteitä ja sen osia.</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella (verbi, substantiivi, adjektiivi).</p> <p>Kiinnitetään huomiota nominien taivutusmuotoihin ja harjoitellaan verbin persoona- ja aikamuotoja.</p>

	<p>Harjoitellaan selittämään ja vertailemaan sanoja ja käsitteitä sekä pohtimaan sanojen merkityksiä, hierarkioita ja synonyymejä.</p> <p>Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.</p>
Tekstien tuottaminen	
<p>T7 innostaa oppilasta edistämään käsin- kirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä</p> <p>T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kielipillisiä rakenteita</p> <p>T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta</p>	<p>S3 (L1, L2, L4, L5)</p> <p>Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista käsin sekä näppäilytaitoja.</p> <p>Harjoitellaan oikeinkirjoituksen perustaitoja: iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat, lopetusmerkit, yleisimmät johdokset, äänteiden kestot, tavuttaminen.</p> <p>Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstilajeja sekä opetellaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kielipillisiä rakenteita.</p>
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
<p>T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kieli- tietoisuuttaan ja havainnoimaan kielen- käytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia</p> <p>T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten ja kamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria</p>	<p>S4 (L2, L4)</p> <p>Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan.</p> <p>Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä.</p> <p>Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä.</p> <p>Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan ja päättelemään kielen säännönmukaisuuksia (nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen).</p> <p>Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen lajeihin.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
<p>T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita</p> <p>T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa</p> <p>T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietoaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä</p>	<p>S5 (L1, L2, L4, L6, L7)</p> <p>Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen (esim. ajatuskartta), kuuntelun ja puhumisen (esim. suullinen esitys) prosessien pienempiin osiin jäsentämistä.</p> <p>Tutustutaan erilaisiin luku- ja kuuntelutekniikoihin. Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa.</p>

4.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 4	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 4
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
<p>T1 ohjata oppilasta vahvasta- maan ilmaisuv- rantoaan ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuo- rovaikutustilanteissa</p> <p>T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkai- sen vuoro- vaikutuksen, opetuspuheen ja kuul- tujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaito- jaan</p> <p>T3 ohjata oppilasta ilmaise maan itseään moni- puolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukei- noja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat</p>	<p>S1(L1, L2, L4) Laajennetaan kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioi- den kuvailun taitoja yhteisöllisesti erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.</p> <p>Ohjataan kokonaisilmaisuun ja hyödynnetään draamail- maisua.</p> <p>Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerron- nassa sekä vertailu.</p> <p>Tutustutaan tapaluokkien käyttöön kerronnassa. Syven- netään ääntämisen ja kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja.</p> <p>Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä-, asi- ointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luo- kan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimin- taan.</p>
Tekstien tulkitseminen	
<p>T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaito- aan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista teks- tien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilai- sissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen</p> <p>T6 ohjata oppilasta päättel- vään tekstien tul- kintaan sekä laajentamaan sana- ja käsite- va- rantoaan</p>	<p>S2(L1, L2, L4) Harjoitellaan kaunokirjallisuuden lajien ja erilaisten me- dia- ja tietotekstien sujuvaa lukemista sopivia lukustra- tegioita hyödyntäen.</p> <p>Laajennetaan eri tekstilajien piirteiden ja kirjallisuuden peruskäsitteiden tuntemusta.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaa- vien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielelli- siä ja tekstuaalisia piirteitä.</p> <p>Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, pääsanan ja määritteen suhde).</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja taivutusmuodon pe- rusteella.</p> <p>Pohditaan taipuneiden muotojen merkityksiä ja harjoi- tellaan verbin persoona- ja aikamuotoja.</p> <p>Harjoitellaan selittämään ja vertailemaan sanoja ja kä- sitteitä sekä pohtimaan sanojen merkityksiä, hierarki- oita ja synonyymejä.</p> <p>Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.</p>

Tekstien tuottaminen	
<p>T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä</p> <p>T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita</p> <p>T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta</p>	<p>S3 (L1, L2, L4, L5) Harjoitellaan sujuvaa kirjoittamista käsin sekä tekstin tuottamisen perustoimintoja.</p> <p>Syvennetään oikeinkirjoituksen perustaitoja: iso ja pieni alkukirjain, yhdyssanat, lopetusmerkit, pilkku, yleisimmät johdokset, äänteiden kestot, tavuttaminen.</p> <p>Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia ja ohjaavia tekstilajeja sekä laajennetaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita.</p>
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
<p>T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuutta ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännön- mukaisuuksia</p> <p>T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria</p>	<p>S4(L2, L4) Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan.</p> <p>Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä.</p> <p>Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä. Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan ja päättelemään kielen säännönmukaisuuksia (sanaluokat ja lausetyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen).</p> <p>Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen lajeihin.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
<p>T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettaa oppimistavoitteita</p> <p>T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa</p> <p>T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietoaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä</p>	<p>S5 (L1, L2, L4 L6, L7) Omien esitysten suunnittelu ja toteutus. Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita. Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä ja ilmauksia.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa.</p> <p>Ohjataan oppilasta kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä sekä arvioimaan lähteiden luotettavuutta.</p> <p>Ohjataan oppilasta käyttämään omaa äidinkieltä kaiken oppimisen tukena.</p>

5.luokka

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 5	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 5
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
<p>T1 ohjata oppilasta vahvasta- maan ilmaisuvä- rantoon ja taitoaan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa</p> <p>T2 innostaa oppilasta vahvasta- maan kasvok- kaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistä- tojaan</p> <p>T3 ohjata oppilasta ilmaise- maan itseään mo- nipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukei- noja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat</p>	<p>S1(L1, L2, L4) Syvennetään kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioi- den kuvailun taitoja erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.</p> <p>Ohjataan kokonaisilmaisuuksiin ja hyödynnetään draamail- maisia.</p> <p>Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerron- nassa, vertailu, modaalisuus, epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen.</p> <p>Syvennetään ääntämisen kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja.</p> <p>Ilmaisukeinojen harjoittelu erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luo- kan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimin- taan.</p>
Tekstien tulkitseminen	
<p>T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaito- aan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista teks- tien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilai- sissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen</p> <p>T6 ohjata oppilasta päättel- vään tekstien tul- kintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevä- rantoaan</p>	<p>S1(L1, L2, L4) Syvennetään kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioi- den kuvailun taitoja erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.</p> <p>Ohjataan kokonaisilmaisuuksiin ja hyödynnetään draamail- maisia.</p> <p>Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerron- nassa, vertailu, modaalisuus, epäsuora esitys ja toisen puheeseen viittaaminen.</p> <p>Syvennetään ääntämisen kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja.</p> <p>Ilmaisukeinojen harjoittelu erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luo- kan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimin- taan.</p>
Tekstien tuottaminen	
<p>T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoitta- misen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia mo- nimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä</p> <p>T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan</p>	<p>S3(L1, L2, L4, L5) Syvennetään sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottami- sen ja käsittelyn perustoimintoja.</p> <p>Syvennetään oikeinkirjoituksen perustaitoja.</p>

<p>suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita</p> <p>T9ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta</p>	<p>Opetellaan huomaamaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.</p> <p>Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja sekä laajennetaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita.</p> <p>Tutustutaan kirjoittamisprosessin vaiheisiin.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	
<p>T10ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia</p> <p>T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T12ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria</p>	<p>S4 (L2, L4)</p> <p>Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan.</p> <p>Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä.</p> <p>Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä ja tapoja luokitella niitä.</p> <p>Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan ja päättelemään säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä (sanaluokat ja lause-tyypit, nominien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen).</p> <p>Tutustutaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen ja nykyperinteen lajeihin.</p>
<p>Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena</p>	
<p>T13innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita</p> <p>T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa</p> <p>T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä</p>	<p>S5 (L1, L2, L4, L6, L7)</p> <p>Harjoitellaan lukemisen, kirjoittamisen (esim. ajatuskartta), kuuntelun ja puhumisen (esim. suullinen esitys) prosessien pienempiin osiin jäsentämistä.</p> <p>Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.</p> <p>Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä ja ilmauksia sekä niiden omaan käyttöön ottamista.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa sekä oman oppimisen arvioinnissa.</p> <p>Ohjataan oppilasta kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä sekä arvioimaan lähteiden luotettavuutta.</p> <p>Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltä kaiken oppimisen tukena.</p>

6.luokka

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa* (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteet vuosiluokalla 6	Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet vuosiluokalla 6
Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	
<p>T1 ohjata oppilasta vahvista- maan ilmaisuvä- rantoon ja taitoon ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa</p> <p>T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkai- sen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultu- jen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan</p> <p>T3 ohjata oppilasta ilmaise- maan itseään moni- puolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukei- noja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat</p>	<p>S1 (L1-L2, L4) Syvennetään kertomisen, mielipiteen ilmaisun ja asioi- den kuvailun taitoja erilaisten aihepiirien ja tekstien poh- jalta.</p> <p>Ohjataan kokonaisilmaisuuksiin ja hyödynnetään draamail- maisia.</p> <p>Kerrataan ja käytetään kieltä osana toimintaa: fraasit ja vakiintuneet sanonnat, nykyinen ja mennyt aika kerron- nassa, vertaaminen, modaalisuus, epäsuora esitys ja toi- sen puheeseen viittaaminen.</p> <p>Syvennetään ääntämisen kuullusta oppimisen taitoja sekä kuuntelutaitoja.</p> <p>Harjoitellaan ilmaisukeinoja erilaisissa viestintä-, asiointi- ja esitystilanteissa sekä osallistutaan oman luokan ja kouluyhteisön vuorovaikutus- ja kulttuuritoimintaan.</p>
Tekstien tulkitseminen	
<p>T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaito- aan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista teks- tien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä</p> <p>T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilai- sissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen</p> <p>T6 ohjata oppilasta päättel- vään tekstien tul- kintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevaran- toaan</p>	<p>S2 (L1-L2, L4) Harjoitellaan kaunokirjallisuuden lajien ja erilaisten me- dia- ja tietotekstien sujuvaa lukemista sopivia lukustrate- gioita hyödyntäen.</p> <p>Laajennetaan eri tekstilajien piirteiden ja kirjallisuuden perus- käsitteiden tuntemusta.</p> <p>Opetellaan tunnistamaan kertovien, kuvaavien, ohjaa- vien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä.</p> <p>Harjoitellaan hahmottamaan virkkeen osien suhteita (lause, pääsanana ja määritteen suhde, lauseenvastike).</p> <p>Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella.</p> <p>Pohditaan taipuneiden muotojen merkityksiä ja kerra- taan verbin persoona- ja aikamuotoja.</p> <p>Harjoitellaan selittämään ja vertailemaan sanoja ja käsit- teitä sekä pohtimaan sanojen, synonyymien, kielikuvien ja sanontojen merkityksiä ja hierarkioita.</p> <p>Laajennetaan sana- ja käsitevarantoa.</p>

Tekstien tuottaminen	
<p>T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä</p> <p>T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita</p> <p>T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta</p>	<p>S3(L1, L2, L4, L5) Syvennetään sujuvaa kirjoittamista, tekstien tuottamisen ja käsittelyn perustoimintoja.</p> <p>Syvennetään oikeinkirjoituksen perustaitoja.</p> <p>Tuotetaan ikäkaudelle sopivia kertovia, kuvaavia, ohjavia ja yksinkertaisia kantaa ottavia tekstilajeja sekä laajennetaan niissä käytettävää sanastoa, fraseologiaa ja kieliopillisia rakenteita.</p> <p>Harjoitellaan kirjoittamisprosessin vaiheita.</p>
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	
<p>T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia</p> <p>T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön</p> <p>T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria</p>	<p>S4 (L2, L4) Havainnoidaan, miten kieli vaihtelee tilanteen ja aiheen mukaan.</p> <p>Tutkitaan monenlaisia kuultuja ja luettuja tekstejä.</p> <p>Pohditaan sanoja, ilmauksia ja tekstejä sekä niiden merkityksiä ja tapoja luokitella niitä.</p> <p>Tutustutaan puhutun ja kirjoitetun suomen piirteisiin.</p> <p>Harjoitellaan päättelemään säännönmukaisuuksia ja tapoja luoda merkityksiä (sanaluokat ja lausetyypit, nomien ja verbien taivutus, sanojen yhdistäminen ja johtaminen).</p> <p>Tutustutaan lasten media- ja kulttuuri tarjontaan sekä kansanperinteen ja nykyperinteen lajeihin.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	
<p>T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita</p> <p>T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa</p> <p>T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietoaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä</p>	<p>S5(L1, L2, L4 L6, L7) Syvennetään lukemisen, kirjoittamisen (esim. ajatuskartta), kuuntelun ja puhumisen (esim. suullinen esitys) prosessien pienempiin osiin jäsentämistä.</p> <p>Harjoitellaan erilaisia kirjoitus- ja kuuntelutekniikoita.</p> <p>Harjoitellaan eri oppiaineissa tarvittavia käsitteitä ja ilmauksia sekä niiden omaan käyttöön ottamista.</p> <p>Hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedonhankinnassa ja oppimisessa sekä oman oppimisen arvioinnissa.</p> <p>Ohjataan oppilasta kunnioittamaan tekijänoikeuksia ja yksityisyyttä sekä arvioimaan lähteiden luotettavuutta.</p> <p>Vahvistetaan oppilaan taitoa käyttää omaa äidinkieltä</p>

	kaiken oppimisen tukena.
--	--------------------------

14.3.2.9. Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on kielellisesti virikkeinen ja yhteisöllinen oppimisympäristö, jossa oppilaiden näkemyksiä arvostetaan ja jossa on mahdollisuus tarkastella ja tuottaa tekstejä yksin ja yhdessä turvallisesti myös viestintäteknologian avulla. Opetuksessa hyödynnetään oppilaiden itse valitsemia ja heitä kiinnostavia kirjoja ja muita monimuotoisia tekstejä sekä laajennetaan oppilaiden luku- kokemuksia. Äidinkielen oppimisympäristöön kuuluu myös koulun ulkopuolinen kulttuuri- ja media tarjonta. Työtavat valitaan niin, että ne mahdollistavat yhdessä toimimisen ja kokemusten jakamisen sekä oppiaineen sisältöalueiden luontevan integroitumisen. Opetusta eheytetään prosessinomaisen opiskelun ja projektityöskentelyn avulla. Vuorovaikutus- ja draamataitoja syvennetään erilaisten harjoitusten avulla. Draamaa ja kirjallisuuden opetusta yhdistetään muiden oppiaineiden opetukseen.

14.3.2.10. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on tukea oppilaiden kielellistä kehitystä, sujuvan luku- ja kirjoitustaidon oppimista sekä luku- taidon syvenemistä ymmärtäväksi lukemiseksi. Oppilaita tuetaan sanavarannon laajentamisessa, käsitteiden oppimisessa sekä ajatusten kielentämisessä ja vuorovaikutustaidoissa. Jokaista oppilasta kannustetaan taito tasoaan vastaavan kirjallisuuden ja muiden tekstien lukemiseen ja ohjataan luetun ymmärtämisen strategioiden käyttöön sekä sopivien opiskelustrategioiden kehittämiseen ja omien vahvuuksien tunnistamiseen. Oppilaiden tekstien tuottamisen taitojen sekä oikeinkirjoituksen kehittämiseksi annetaan malleja sekä yhteisöllistä ja yksilöllistä tukea. Myös kielellisesti taitavia oppilaita tuetaan lukuhaasteiden ottamisessa, itselleen soveltuvien työtapojen löytämisessä ja tavoitteiden asettamisessa. Tekstit ja työtavat valitaan niin, että oppilaiden yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo toteutuu.

14.3.2.11. Oppilaan oppimisen arviointi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja siihen perustuva palaute on monipuolista, konkreettista ja oppimisen taitoja kehittävä. Arviointi nivotaan kiinteäksi osaksi oppimisprosessia. Arviointi perustuu monipuoliseen dokumentointiin siitä, miten oppilaiden laajenevat kielelliset taidot ja tekstien tuottaminen sekä tulkinta kehittyvät ja mitkä ovat heidän tietonsa kielestä, kirjallisuudesta ja muusta kulttuurista.

Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä, ilmaisua ja tuotoksia. Oppimista tukevan, monipuolisen ja erittelevän arvioinnin ja palautteen avulla oppilaita autetaan tulemaan tietoiseksi omista taidoistaan, tiedoistaan ja työskentelyprosesseistaan ja he saavat välineitä niiden kehittämiseen. Omaehtoinen lukeminen on tärkeä tavoite, jota tuetaan ja arvioidaan suhteessa luku- ja kirjoitustaitoon.

Äidinkielen ja kirjallisuuden sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä.** Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10)*. Oppimisen edistymisen kannalta keskeisiä ovat äidinkielen ja kirjallisuuden eri tavoitealueiden perustaidot ja niihin johtavat työskentelyprosessit ja oppimisstrategiat.

14.3.2.12. Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö- alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen			
T1 ohjata oppilasta vahvista- maan ilmaisuvarantoon ja taitoon ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	S1	Vuorovai- kutustaidot ja ilmaisuvaranto	Oppilas osallistuu erilaisiin vuoro- vaikutustilanteisiin käyttäen ilmai- suvarantoon sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvista- maan kasvokkaisen vuorovaikutuk- sen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämis- taitojaan	S1	Tekstien ymmär- täminen ja vuo- rovaikutuksessa toimiminen	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ym- märtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaise- maan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyt- täen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	S1	Ilmaisu vuoro- vaikutus tilante- issa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia il- maisun keinoja käyttäen ja osaa ot- taa huomioon puhe- kumppaninsa.
Tekstien tulkitseminen			
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tietoa- aan tekstilajeista tekstien erittele- misessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryh- mässä	S2	Lukutaidon suju- vuus ja tekstilajitaidot tekstin tulkin- nassa	Oppilas lukee sujuvasti moni- muo- toisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tieto- tekstin ja ar- vioivan tekstin ja harjoittelee käyt- tämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstien tulkinnessa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittä- mään taitoaan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa ti- lanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	S2	Tekstien tulkinta	Oppilas osallistuu erilaisiin kielen- käyttötilanteisiin ja osaa tulkita pu- huttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättel- vään tekstien tulkintaan sekä laajenta- maan sana- ja käsitevarantoon	S2	Sana- ja käsiteva- rannon laajentu- minen, päätel- tävä tekstien tulkinta	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
Tekstien tuottaminen			
T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaito- jen sujuvoittamista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia mo- nimuotoisia tekstejä yksin ja ryh- mässä	S3	Tekstilajitaidot tekstin tuot- tamisessa, käsi- kirjoittaminen ja näppäintaidot	Oppilas osaa ohjatusti käyttää ker- tomiselle, kuvaamiselle ja yksinker- taiselle kantaaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kir- joittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.

T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	S3	Tekstien tuottaminen	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	S3	Tekstien arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen	Oppilas osaa arvioida tuottamiaan tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen			
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	S4	Kielten ja kielenkäytön piirteiden havainnointi ja vertailu	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	S4	Kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemus	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	S4	Kielellisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden havainnointi	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena			
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	S5	Oppimistavoitteiden asettaminen	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T 14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	S5	Eri oppiaineiden kielen havainnointi	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T 15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojään ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	S5	Tekstin rakentaminen ja tiedonhaku	Oppilas osaa tuottaa sovitusta aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsennellyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

14.3.3. Toinen kotimainen kieli, Ruotsi B1

14.3.3.1. Kielikasvatus

Kielitaidon kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu elinikäisenä prosessina. Monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla. Se koostuu äidinkielen ja muiden kielten sekä niiden murteiden eritasoisista taidoista. Koulun kieltenopetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Se vahvistaa oppilaiden kielitietoisuutta ja eri kielten rinnakkaista käyttöä sekä monilukutaidon kehittymistä. Oppilaat oppivat tekemään havaintoja erikielisistä teksteistä ja vuorovaikutuksen käytänteistä, käyttämään kielitiedon käsitteitä tekstien tulkinnassa ja hyödyntämään erilaisia tapoja oppia kieliä. Oppilaat käyttävät eri kielten taitoaan kaiken oppimisen tukena eri oppiaineissa. Oppilaita ohjataan lukemaan kielitaidolleen sopivia tekstejä ja hankkimaan opiskelussa tarvittavaa tietoa eri kielillä.

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoaan rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

14.3.3.2. Toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet

Oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu vähintään yksi pitkä ja yksi keskipitkä kielen oppimäärä. Näistä toinen on toinen kotimainen kieli (ruotsi tai suomi) ja toinen jokin vieras kieli tai saamen kieli. Pitkiä oppimääriä ovat A-oppimäärät sekä ruotsin ja suomen äidinkielenomaiset oppimäärät. Keskipitkiä oppimääriä ovat B1-oppimäärät. Lisäksi opetuksen järjestäjä voi tarjota oppilaille valinnaisina ja vapaaehtoisina kieliopintoina eripituisia kielten oppimääriä.

Toinen kotimainen kieli -oppiaineeseen on näissä perusteissa määritelty kuusi kolme oppimäärää: äidinkielenomainen suomi ja ruotsi, ruotsin ja suomen pitkä eli A-oppimäärä sekä ruotsin ja suomen keskipitkä eli B1-oppimäärä.

Vieras kieli -oppiaineeseen on määritelty seitsemän eri oppimäärää: englannin, muun vieraan kielen ja saamen pitkät eli A-oppimäärät, vieraan kielen keskipitkä eli B1-oppimäärä sekä vieraan kielen, saamen ja latinan lyhyet eli B2-oppimäärät.

Vieraan kielen oppimääräkuvaukset soveltuvat kaikille niille kielille, joille ei ole kielikohtaista oppimääräkuvausta. Opetuksen järjestäjä huolehtii tällöin kielikohtaisen sovelluksen laatimisesta näiden perusteiden pohjalta. Englantiin on laadittu vain A-oppimäärä. Jos on tarpeen, voidaan paikallisesti laatia englannin B1- tai B2- oppimääräkuvaus vieraan kielen B1- tai B2- oppimäärän perusteiden pohjalta. Perusteissa määritelty kehittyvän kielitaidon taso soveltuu eurooppalaisiin kieliin, joissa käytetään aakkosiin pohjautuvaa kirjoitusjärjestelmää. Muihin opetuksen järjestäjän kieliohjelmaan sisältyviin kieliin opetuksen järjestäjä laatii opetussuunnitelman noudattaen näitä perusteita soveltuvin osin.

14.3.3.3. Raahan kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1–9

A1 EN (1-2.lk) 3. – 9. lk.

B1 RU 6. –9. lk.

B2 (valinnaisaine) SA, RA, VE 8.–9. lk.

14.3.3.4. Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös

vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Ruotsin kielen opetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisisa ruotsinkielisissä ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työtapoja.

Ruotsin kielen opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla Pohjoismaita. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

14.3.3.5. Ruotsin kielen keskeiset tavoitteet ja sisällöt

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä (englanti) sekä B1- kielessä (ruotsi).

6.luokka

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa* (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Ruotsin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Ruotsin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisestä suhteesta	S1 (L1, L2, L4) Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen:
T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin asemaan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	Tarkastellaan ja verrataan ruotsin kielen ja entuudestaan tuttujen kielten tärkeimpiä yhtäläisyyksiä ja eroja
Kieltenopiskelutaidot	
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilma- piirissä ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2(L1, L3, L5) Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.
T4 rohkaista oppilasta näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon kartuttamista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja	Selvitetään, missä ruotsin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten ruotsin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.

hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
<p>T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita</p> <p>T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei- kielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta</p> <p>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuusilmauksia</p>	<p>S3(L4) Harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustilanteita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tervehdykset • kuulumisten vaihto, vointi • itsestä, perheestä, harrastuksista ja vapaa-ajasta kertominen • kaverin esittely • asiointi esim. kahvilassa, postissa • mielipiteen ilmaiseminen <p>S3 Harjoitellaan ruotsin kielen tyypillisiä fraaseja, joilla oppilas kykenee ilmaisemaan, mikäli hän ei ymmärtänyt viestiä tai ei kuullut sitä.</p> <p>S3 Harjoitellaan anteeksipyytämistä, pahoittelua, kiittämistä, pyytämään ja tarjoamaan kohteliaasti, onnittelemaan jne.</p>
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
<p>T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikä tasolle sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä</p>	<p>S3 (L4) Opetellaan sanastoa ja rakenteita monenlaisten aihepiirien yhteydessä. Keskeisiä aihepiirejä ovat</p> <ul style="list-style-type: none"> • minä itse • harrastukset • koulu • perhe • kaverit • koti
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
<p>T9 tarjota oppilaille runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikä tasolle sopivaa hyvin pieni- muotoista puhumista ja kirjoittamista</p>	<p>S3(L4) Opetellaan ruotsin kielen tärkeimmät suomesta poikkeavat foneettiset merkit ja niiden luonteva ääntäminen.</p> <p>Keskeisten aihepiirien lisäksi harjoitellaan yhteisesti valittuja kiinnostavia kielenkäytön aihepiirejä.</p> <p>Opetellaan ruotsin kielen rakenteista seuraavat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • persoonapronominit • omistussanat • substantiivin muodot • adjektiivin kolme muotoa • verbin perusmuoto ja preesens • kieltosanat • päälauseen sanajärjestys • kysyvät lauseet • apuverbit

14.3.3.6. Ruotsin kielen B1-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmätyö sekä yhdessä oppiminen eri-tyyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan eurooppalaisen kielisalkun tai vastaavan työvälineen avulla. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Heille tarjotaan myös mahdollisuuksia harjoitella kansainvälistä yhteydenpitoa. Ruotsin kieltä käytetään aina kun se on mahdollista.

14.3.3.7. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muuta nopeammin edistyville tai ruotsin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

14.3.3.8. Oppilaan oppimisen arviointi ruotsin kielen B1-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi ja palaute on luonteeltaan oppimista ohjaavaa ja kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden painottaa itselleen luonteellisia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Ruotsin kielen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10)*.** Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarvioinnin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arvioitaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehukseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

14.3.3.9. Ruotsin kielen B1-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota /arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 Auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	S1	Kielten keskinäis-suhteiden hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.

T2 tutustuttaa oppilas suomen ja ruotsin ase- maan kansalliskielinä sekä ruotsin kielen vaikutukseen suomen kieleen	S1	Ruotsin kielen aseman ja merkityksen tunteminen Suomessa	Oppilas osaa nimetä syitä, joiden vuoksi Suomessa käytetään ruotsia ja mainita ruotsista suomeen lainautuneita sanoja.
Kielenopiskelutaidot			
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiirissä ja tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	S2	Toiminta opiskelutilanteissa	Oppilas harjaannuttaa ruotsin taitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida ruotsin taitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilaita näkemään ruotsin taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttamista ja rohkaista ruotsinkielisten oppimisympäristöjen löytämiseen ja hyödyntämiseen myös koulun ulkopuolella	S2	Ruotsin kielen käyttö- alueiden ja – mahdollisuuksien tunnistaminen omassa elämässä	Oppilas osaa mainita joitakin ruotsin kielen käyttöalueita ja - mahdollisuuksia.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso: A1.2
T5 ohjata oppilasta harjoitteluun erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös eikielellisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoitteluun erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A1.2
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikä tasolle sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muuttaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tieto- ja.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A1.1
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikä tasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista.	S3	Tekstien tuottamistaidot	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi.

			Oppilas osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.
--	--	--	---

14.3.4. Vieraat kielet, Englanti A1

14.3.4.1. Kielikasvatus

Kielikasvatusta koskevat tavoitteet sekä toisen kotimaisen ja vieraiden kielten opiskelun mahdollisuudet on määritelty toisen kotimaisen kielen opetusta koskevassa osuudessa.

14.3.4.2. Raahen kaupungin perusopetuksen kieliohjelma vuosiluokille 1–9

A1 EN (1-2.lk) 3. – 9. lk.

B1 RU 6. –9. lk.

B2 (valinnaisaine) SA, RA, VE 8.–9. lk.

14.3.4.3. Oppiaineen tehtävä

Kieli on oppimisen ja ajattelun edellytys. Kieli on mukana kaikessa koulun toiminnassa, ja jokainen opettaja on kielen opettaja. Kielten opiskelu edistää ajattelutaitojen kehittymistä. Se antaa aineksia monikielisen ja -kulttuurisen identiteetin muodostumiselle ja arvostamiselle. Sanavaraston ja rakenteiden karttuessa myös vuorovaikutus- ja tiedonhankintataidot kehittyvät. Kielten opiskelussa on runsaasti sijaa ilolle, leikkillisyydelle ja luovuudelle.

Kieltenopetus on osa kielikasvatusta ja johdatusta kielitietoisuuteen. Oppilaissa herätetään kiinnostus kouluyhteisön ja ympäröivän maailman kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen ja heitä rohkaistaan viestimään autenttisissa ympäristöissä. Koulussa ohjataan arvostamaan eri kieliä, niiden puhujia ja erilaisia kulttuureita. Sukupuolten tasa-arvoa kielivalinnoissa ja kielten opiskelussa vahvistetaan erilaisia oppilaita kiinnostavalla kielivalintatiedotuksella, rohkaisemalla oppilaita tekemään aidosti itseään kiinnostavia valintoja sukupuolesta riippumatta, käsittelemällä opetuksessa monipuolisesti erilaisia aiheita sekä käyttämällä vaihtelevia ja toiminnallisia työ- tapoja.

Kielten opiskelu valmistaa oppilaita suunnitelmalliseen ja luovaan työskentelyyn erilaisissa kokoonpanoissa. Oppilaille ja oppilasryhmille luodaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen ja yhteydenpitoon ihmisten kanssa myös eri puolilla maailmaa. Tieto- ja viestintäteknologia tarjoaa yhden luontevan mahdollisuuden toteuttaa kieltenopetusta autenttisista tilanteista ja oppilaiden viestintätarpeista lähtien. Opetus antaa myös valmiuksia osallisuuteen ja aktiiviseen vaikuttamiseen kansainvälisessä maailmassa.

Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää niitä rohkeasti. Oppilaille annetaan mahdollisuus edetä yksilöllisesti ja saada tarpeen mukaan tukea oppimiselleen. Opetus järjestetään niin, että myös muita nopeammin etenevät tai kieltä entuudestaan osaavat voivat edistyä. Kielten opetuksessa kehitetään monilukutaitoa ja käsitellään erilaisia tekstejä. Lasten ja nuorten erilaiset kiinnostuksen kohteet otetaan huomioon tekstien valinnassa. Opetuksessa luodaan siltoja myös eri kielten välille sekä oppilaiden vapaa-ajan kielenkäyttöön. Oppilaita ohjataan hakemaan osaamillaan kielillä tietoa.

14.3.4.4. Englannin A-oppimäärän keskeiset tavoitteet ja sisällöt

Vuosiluokilla 3–6 kaikilla oppilailla on äidinkielen lisäksi opetusta vähintään kahdessa muussa kielessä: yhteisessä A1-kielessä (englanti) sekä B1- kielessä (ruotsi). Useat oppilaat käyttävät englantia kasvavassa määrin vapaa-aikanaan. Tämä oppilaiden informaalin oppimisen kautta hankkima taito otetaan huomioon opetuksen suunnittelussa ja sisältöjä valittaessa.

3. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosi- luokalle 3	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä (L2)	S1 Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen:
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia (L1, L2)	Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä (L1, L2)	
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa (L2, L3)	
Kieltenopiskelutaidot	
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (L1, L3)	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kieltenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4, L5, L6)	S2 Selvitetään, missä englannin kielen taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksisista huolimatta (L2, L4, L5, L7)	S3 Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohdiana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö- tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)	
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita (L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (L3, L4, L5, L7)	

huolimatta (L2, L4- L5, L7)	<p>Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohdiana on oppilaiden jokapäiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö- tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalien kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkke- kirjoituksen merkkejä.</p> <p>Aihepiirit/sanasto</p> <ul style="list-style-type: none"> • harrastukset • viikonpäivät • kellonajat • aakkoset • kouluaineita • maiden nimiä • vaatteita • ruoan tilaaminen • ostoskeskustelu <p>Rakenteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • be, can, have - verbien vahvistaminen • persoona- ja possessiivipronominit • artikkelit a, an • lukusanat • lisää prepositioita • kysymyksiä
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestin- tätilan- netta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)	
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita (L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin (L3-L5, L7)	

5. luokka

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 5	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä (L2)	S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja	

<p>kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia (L1-L2)</p>	
<p>T3ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päätelykyvyn kehittymistä (L1-L2)</p>	<p>yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.</p>
<p>T4ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa (L2-L3)</p>	
<p>Kieltenopiskelutaidot</p>	
<p>T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (L1, L3)</p>	<p>S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.</p>
<p>T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4-L6)</p>	<p>S2 Selvitetään, missä englannin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.</p>
<p>Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuoro- vaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta (L 2, L4- L5, L7)</p>	<p>S3 Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista. Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä</p>
<p>T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja (L4)</p>	<p>Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohtana on oppilaiden jokapäiväinen elämämpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö- tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttötilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalin kommunikaation kielenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntämistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja intonaatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tärke- kirjoituksen merkkejä.</p>
<p>T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)</p>	
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä</p>	
<p>T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita (L4)</p>	
<p>Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä</p>	
<p>T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussään- töihin (L3-L5, L7)</p>	<p>Aihepiirit/sanasto</p> <ul style="list-style-type: none"> • harrastukset ja vapaa-ajan viettotavat • kuvaileminen ja vertailu • maat ja kielet • ostoskeskustelu • luontosanasto

	<ul style="list-style-type: none"> • ammatit • itsestä kertominen kirjallisesti muuttamalla lauseella <p>Rakenteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • preesensin vahvistaminen • there is/there are rakenteeseen tutustuminen • lyhyiden adjektiivien komparatiivi ja superlatiivi • pronomien possessiivi ja objektimuodot • järjestysluvut • artikkelit a, an, the • kysymys do/does, kieltö don't/doesn't • lisää prepositioita
--	--

6. luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Englannin opetuksen tavoitteet vuosiluokalle 6	Englannin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalien viestinnän kielenä (L2)	S1 Tutustutaan kielten ja kulttuurien moninaisuuteen sekä englannin levinneisyyteen mm. internetissä. Pohditaan omaa kieli- ja kulttuuritaustaa. Hankitaan tietoa kielen ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteisölle. Harjoitellaan arvostavaa kielenkäyttöä vuorovaikutustilanteissa. Kuunnellaan eri kieliä, katsellaan eri tapoja kirjoittaa, tehdään havaintoja sanojen lainautumisesta kielestä toiseen. Pohditaan, miten voi toimia, jos osaa kieltä vain vähän.
T2motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia (L1-L2)	
T3ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päätelykyvyn kehittymistä (L1-L2)	
T4ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa (L2-L3)	
Kieltenopiskelutaidot	
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen (L1, L3)	S2 Asetetaan tavoitteita ja suunnitellaan toimintaa yhdessä.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten (L1, L4-L6)	S2 Selvitetään, missä englannin taitoa tarvitaan ja missä sitä voi käyttää. Opetellaan huomaamaan, miten englannin kieli näkyy erilaisissa arkisissa yhteyksissä.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuoro- vaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista	S3 Opetellaan kuulemaan, puhumaan, lukemaan ja kirjoittamaan englantia monenlaisista aiheista.

huolimatta (L 2, L4- L5, L7)	<p>Keskeisiä aiheita ovat minä itse, perheeni, ystäväni, koulu, harrastukset ja vapaa-ajan vietto sekä elämä ja toiminta englanninkielisessä ympäristössä. Lisäksi valitaan aiheita yhdessä. Sisältöjen valinnassa lähtökohdaksi on oppilaiden joka-päiväinen elämänpiiri, kiinnostuksen kohteet sekä ajankohtaisuus, näkökulmana minä, me ja maailma. Valitaan erilaisia kielenkäyttö-tarkoituksia, kuten esimerkiksi tervehtiminen, avun pyytäminen tai mielipiteen ilmaiseminen. Sanastoa ja rakenteita opetellaan monenlaisten tekstien, kuten pienten tarinoiden, näytelmien, haastattelujen ja sanoitusten yhteydessä. Tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaativampia kielenkäyttö-tilanteita. Opetellaan löytämään englanninkielistä aineistoa esimerkiksi ympäristöstä, verkosta ja kirjastosta. Valittaessa tekstejä ja aiheita otetaan huomioon englannin kielen levinneisyys ja asema globaalissa kommunikaation kie-lenä. Havainnoidaan ja harjoitellaan runsaasti ääntä-mistä sekä sana- ja lausepainoa, puherytimiä ja into-naatiota. Harjoitellaan tunnistamaan englannin kielen foneettisen tarkekirjoituksen merkkejä.</p> <p>Aihepiirit/sanasto</p> <ul style="list-style-type: none"> • kulttuurit ja kansainvälisyys • matkustaminen maailmalla • asioiden kuvaileminen • oman mielipiteen ilmaiseminen • lisää ammatteja <p>Rakenteet</p> <ul style="list-style-type: none"> • lauseen sanajärjestys (myönteinen-, kieltei-nen- ja kysymyslause) • kestopreesens • imperfekti; säännölliset ja epäsäännölliset verbit • indefiniittipronominit • paikan ja ajan prepositiot • pitkien adjektiivien vertailumuodot • apuverbit <p>artikkelin käytön eroja</p>
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestin- tätilan- netta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen kei- noja (L4)	
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita (L2, L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudel- taan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen eri- laisia ymmärtämisstra- tegioita (L4)	
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuot- taa pu- hetta ja kirjoitusta aihepiirejä laajentaen sekä kiinnit- täen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntä- misen perussääntöihin (L3-L5, L7)	

14.3.4.5. Englannin A-oppimäärän oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Tavoitteena on, että kielenkäyttö olisi mahdollisimman asianmukaista, luonnollista ja oppilaille merkityksellistä. Työskentelyssä korostuu pari- ja pienryhmytyö sekä yhdessä oppiminen eri- tyyppisissä oppimisympäristöissä. Monikielisyys- ja kielikasvatuksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan opettajien yhteistyötä. Leikin, laulun, pelillisyyden ja draaman avulla oppilaat saavat mahdollisuuden kokeilla kasvavaa kielitaitoaan ja käsitellä myös asenteita. Opetuksessa käytetään monipuolisesti eri viestintäkanavia ja -välineitä. Oppilaita ohjataan aktiiviseen toimijuuteen ja itsenäiseen vastuun ottoon omasta oppimisestaan. Oppilaat tutustuvat ympäröivän yhteisön monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen kotikansainvälisyyden avulla. Englantia käytetään aina kun se on mahdollista.

14.3.4.6. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Oppilaita ohjataan käyttämään kielitaitoaan rohkeasti. Rungas viestinnällinen harjoittelu tukee oppilaiden kielitaidon kehittymistä. Oppilaita kannustetaan opiskelemaan myös muita koulun tarjoamia kieliä. Oppilaille, joilla on kieliin liittyviä oppimisvaikeuksia, tarjotaan tukea. Opetus suunnitellaan niin, että se tarjoaa haasteita myös muita nopeammin edistyville tai englannin kieltä entuudestaan osaaville oppilaille.

14.3.4.7. Oppilaan oppimisen arviointi englannin A-oppimäärässä vuosiluokilla 3–6

Arviointi on luonteeltaan kannustavaa ja antaa oppilaille mahdollisuuden tulla tietoisiksi omista taidoistaan, kehittää niitä ja painottaa itselleen luontevia ilmaisumuotoja. Monipuolinen arviointi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa osaamistaan myös oppilaille, joilla on kieleen liittyviä oppimisvaikeuksia tai joilla on muulla tavoin kielellisesti erilaiset lähtökohdat. Arvioinnissa välineenä voidaan käyttää esimerkiksi eurooppalaista kielisalkkua.

Englannin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaiden osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).** Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppimista arvioidaan monin eri tavoin myös itse- ja vertaisarviointin keinoin ja että arviointi kohdistuu kaikkiin arviotaviin tavoitteisiin. Arvioinnissa otetaan huomioon kaikki kielitaidon osa-alueet. Niiden arviointi perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen ja sen pohjalta laadittuun suomalaiseen sovellukseen.

14.3.4.8. Englannin A-oppimäärän arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaava sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen			
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielellä.	S1	Kielellisen ympäristön hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuritaustansa sekä maailman kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako- oletuksia	S1		Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	S1	Kielellinen päättely	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeus tasoltaan sopivaa aineistoa	S1	Englanninkielisen aineiston löytäminen	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.

Kielenopiskelutaidot			
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluympäristö, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	S2	Tietoisuus tavoitteista ja toiminta ryhmässä	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielenopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	S2	Kielenopiskelutavoitteiden asettaminen ja löytäminen	Oppilas asettaa tavoitteita kielenopiskelulle, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa			Taitotaso A2.1
T7 ohjata oppilasta harjoittamaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksisista huolimatta	S3	Vuorovaikutus erilaisissa tilanteissa	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja joka-päiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	S3	Viestintästrategioiden käyttö	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielillisiin ilmaisuihin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	S3	Viestinnän kulttuurinen sopivuus	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja ja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.
Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä			Taitotaso A2.1
T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaativuudeltaan monen tasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	S3	Tekstien tulkintataidot	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä			Taitotaso A2.1
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta	S3	Tekstien tuottamis-	Oppilas pystyy kertomaan joka-päiväisistä ja konkreettisista sekä

laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin		taidot	itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoita- van perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.
---	--	--------	--

14.3.5. Matematiikka

14.3.5.1. Oppiaineen tehtävä

Matematiikan opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden loogista, täsmällistä ja luovaa matemaattista ajattelua. Opetus luo pohjan matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden ymmärtämiselle sekä kehittää oppilaiden kykyä käsitellä tietoa ja ratkaista ongelmia. Matematiikan kumulatiivisesta luonteesta johtuen opetus etenee systemaattisesti. Konkretia ja toiminnallisuus ovat keskeinen osa matematiikan opetusta ja opiskelua. Oppimista tuetaan hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Matematiikan opetus tukee oppilaiden myönteistä asennetta matematiikkaa kohtaan ja positiivista minäkuvaa matematiikan oppijoina. Se kehittää myös viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja. Matematiikan opiskelu on tavoitteellista ja pitkäjänteistä toimintaa, jossa oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan.

Opetus ohjaa oppilaita ymmärtämään matematiikan hyödyllisyyden omassa elämässään ja laajemmin yhteiskunnassa. Opetus kehittää oppilaiden kykyä käyttää ja soveltaa matematiikkaa monipuolisesti. Vuosiluokkien 3–6 matematiikan opetuksessa tarjotaan kokemuksia, joita oppilaat hyödyntävät matemaattisten käsitteiden ja rakenteiden muodostamisessa. Opetus kehittää oppilaiden taitoja esittää matemaattista ajatteluaan ja ratkaisujaan eri tavoilla ja välineillä. Monipuolisten ongelmien ratkaisu yksin ja ryhmässä sekä erilaisten ratkaisutapojen vertailu ovat opetuksessa keskeistä. Matematiikan opetuksessa varmennetaan ja laajennetaan oppilaiden lukukäsitteen ja kymmenjärjestelmän ymmärtämistä. Lisäksi kehitetään laskutaidon sujuvuutta.

14.3.5.2. Matematiikan keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Merkitys, arvot ja asenteet	S1 Ajattelun taidot: <ul style="list-style-type: none"> • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraus-suhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinainen
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)	
Työskentelyn taidot	
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiansa asioiden välillä (L1, L4)	
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5) T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein,	

<p>piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5)</p> <p>T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5)</p> <p>T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)</p>	<p>ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla.</p> <p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmistaminen, tutustuminen 60-järjestelmään kellonajoissa • lukujen luokittelua ja järjestämistä mm. lukusuoralla • kertolaskun käsite ja kertotaulujen hallinta • sisältöjako, ositteluja ja jaollisuus konkreettisilla malleilla • laskualgoritmeja sekä päässälaskua yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskussa • sulkeiden käyttöä • murtoluvun käsite • laskutoimitusten tulosten arviointi ja tarkistaminen • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen
<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4)</p> <p>T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (L1, L4)</p> <p>T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehitymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4)</p> <p>T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6)</p> <p>T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometriin käsitteisiin (L4, L5)</p> <p>T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6)</p> <p>T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5)</p> <p>T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)</p>	<p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> • lausekkeen käsite • luku jonojen kirjoittaminen ja tulkitseminen yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä ja laskutoimitusten käänteisyyttä hyväksi käyttäen <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu; erityisesti kolmioiden luokittelu ja nimeäminen kulmien mukaan • avaruuskappaleiden geometrinen ominaisuuksien tutkiminen • käsitteet piste, jana, suora, puolisuora ja kulma (terävä kulma, suora kulma, tylppä kulma) • mittaamisen periaatteen vahvistaminen • mittayksiköiden käyttö; vertailu ja muuntaminen: pituus: 1 m – 1 mm, pinta-ala: cm², tilavuus: 1 l – 1 ml, aika: 1 d – 1 s, massa: 1 kg – 1 g, raha: eurot ja sentit • mittaustuloksen arviointi ja mittauksen tarkistaminen sekä vastauksen pyöristäminen <p>S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys yksinkertaisten taulukoiden ja diagrammien lukeminen ja tekeminen</p>

4. luokka

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
<p>Merkitys, arvot ja asenteet</p>	
<p>T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)</p>	<p>S1 Ajattelun taidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraus- suhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinainen ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla. <p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> • kymmenjärjestelmäkäsitteen varmentaminen ja laajentaminen desimaalilukuihin • lukujen luokittelua ja järjestämistä mm. lukusuoralla • kertolaskua ja kertotaulujen hallinta • sisältöjako, osittelu- ja jaollisuus • desimaaliluvun käsite ja merkitsemine • laskualgoritmeja ja pääsälaskua yhteen-, vähennys-, kerto- ja jakolaskussa • murtolukujen muunnokset konkreettisilla malleilla • murtoluvun ja desimaaliluvun välinen yhteys samannimisten murtolukujen ja desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • sulkeiden käyttö • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen <p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> • luku jonojen kirjoittaminen ja tulkitseminen • säännönmukaisuuksia, suhteita ja riippuvuuksia • yhtälöiden ratkaisujen etsiminen päätelemällä ja laskutoimitusten käännteisyyttä hyväksi käyttäen <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhdensuuntaiset ja kohtisuorat • peilauksia suoran ja pisteen suhteen,
<p>Työskentelyn taidot</p>	
<p>T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiansa asioiden välillä (L1, L4)</p>	
<p>T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5)</p>	
<p>T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisilla välineillä, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tietojen ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5)</p>	
<p>T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5)</p>	
<p>T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)</p>	
<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4)</p>	
<p>T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (L1, L4)</p>	
<p>T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4)</p>	
<p>T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6)</p>	
<p>T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometriin käsitteisiin (L4, L5)</p>	

<p>T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittaus- kohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6)</p> <p>T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5)</p> <p>T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • symmetria ja yhtenevyys konkreetein välinein • erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu; erikoisesti nelikulmioiden luokittelu • ohjataan havaitsemaan kuvista kiertoja siirtosymmetrioita ympäristössä • mittaamisen periaatteen vahvistamine • mittayksiköiden käyttö, vertailu ja muuntaminen: pituus: 1 km – 1 mm, pinta-ala: cm², m², tilavuus: 1 l – 1 ml, aika: 1 a – 1 s, massa: 1 kg – 1 g, raha: eurot ja sentit • koordinaatisto (1. neljännes) <p>S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen • taulukoiden ja diagrammien lukeminen keskiarvon käsite ja laskeminen
--	--

5. luokka

<p>Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5</p>	<p>Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5</p>
<p>Merkitys, arvot ja asenteet</p>	
<p>T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)</p>	<p>S1 Ajattelun taidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinainen ohjelmointikieli vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla. • Harjoitellaan toimivan ohjelman tekemistä graafisessa ohjelmointiympäristössä. <p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> • kymmenjärjestelmäkäsittelyn syventäminen • lukujen luokittelua ja järjestämistä, paikka- järjestelmä lukusuoralla • jaollisuuskäsittelyn laajentaminen • laskualgoritmeja ja päässälaskua vahvistetaan • murtolukujen muunnoksia (laventaminen ja supistaminen) ja suuruusvertailua • murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua
<p>Työskentelyn taidot</p>	
<p>T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiansa asioiden välillä (L1, L4)</p>	
<p>T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5)</p>	
<p>T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5)</p>	
<p>T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5)</p>	
<p>T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)</p>	
<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4)</p>	
<p>T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmen-</p>	

järjestelmästä (L1, L4)

T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittymisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4)

T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6)

T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilaita geometrisiin käsitteisiin (L4, L5)

T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6)

T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5)

T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)

sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla

- prosenttien käsite
- murtoluvun, desimaaliluvun ja prosenttien välinen yhteys
- laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen
- sulkeiden käyttö
- negatiivisen kokonaisluvun käsite ja paikkajärjestelmä lukusuoralla konkreettisesti
- erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen (kombinatoriikka)

S3 Algebra

- luku jonon säännönmukaisuuksien, suhteiden ja riippuvuuksien tutkiminen
- luku jonon tulkitseminen ja kirjoittaminen
- yhtäsuuruusmerkin merkityksen vahvistaminen
- yksinkertaisiin yhtälöihin ja epäyhtälöihin tutustuminen ja ratkaisujen etsintä kokeilemalla ja pääättelemällä

S4 Geometria ja mittaaminen

- erilaisten monikulmioiden tutkiminen ja luokittelu; erityisesti kolmiotyyppeiden nimeäminen sivujen mukaan
- kappaleiden luokittelu, lieriöt, kartiot ja muut kappaleet.
- tutustutaan tarkemmin suorakulmaiseen särmiöön, ympyrälieriöön, ympyräpohjainen kartioon ja pyramidiin
- opetellaan kulman mittaaminen ja kulmien luokittelu
- suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaavakäsite
- ympyrän piirtäminen ja siihen liittyvät käsitteet keskipiste, säde ja halkaisija
- piiri ja pinta-ala kolmioille ja suunnikkaille (suunnikas, suorakulmio, neliö)
- mittaamisen periaatteen vahvistaminen, erityisesti pinta-alamittauksia
- mittayksiköiden käyttö: vertailua ja muuntamista - mittaustuloksen arviointi sekä mittauksen tarkistus ja vastauksen pyöristäminen

S5 Tietojen käsittely, tilastot ja todennäköisyys

- tietojen etsiminen, kerääminen, tallentaminen ja esittäminen
- taulukoiden ja diagrammien lukeminen
- tietojen luokittelu ja järjestäminen,

	tyyppiä ja mediaanin käsitteiden pohjustaminen <ul style="list-style-type: none"> • kokemuksia klassisesta (kolikon tai nopan heitto) ja tilastollisesta todennäköisyydestä
--	--

6. luokka

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Matematiikan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Matematiikan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta (L1, L3, L5)	<p>S1 Ajattelun taidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehitetään oppilaiden taitoja löytää yhtäläisyyksiä, eroja ja säännönmukaisuuksia. • syvennetään taitoa vertailla, luokitella ja asettaa järjestykseen, etsiä vaihtoehtoja systemaattisesti, havaita syy- ja seuraussuhteita sekä yhteyksiä matematiikassa. • suunnitellaan ja toteutetaan ohjelmia graafisessa ohjelmointiympäristössä. Aletaan perehtyä tekemiseen, joka on lähempänä ohjelmointia. Työkaluna ei vielä ole varsinaisen ohjelmointikielen vaan jokin visuaalinen ohjelmointiympäristö, jossa työskennellään käytännössä hiiren avulla, ei kirjoittamalla. • Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä <p>S2 Luvut ja laskutoimitukset</p> <ul style="list-style-type: none"> • kymmenjärjestelmäkäsittelyn syventäminen • lukujen luokittelua ja järjestämistä, paikka- järjestelmä lukusuoralla • jaollisuuskäsittelyn laajentaminen • laskualgoritmeja ja pääsälaskua vahvistetaan • murtolukujen muunnoksia (laventaminen ja supistaminen) ja suuruusvertailua • murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • desimaalilukujen yhteen- ja vähennyslaskua sekä kertominen ja jakaminen luonnollisella luvulla • prosentin käsite murtoluvun, desimaaliluvun ja prosentin välinen yhteys • laskutoimitusten tulosten arviointi, tarkistaminen ja pyöristäminen • sulkeiden käyttö
Työskentelyn taidot	
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimisiensa asioiden välillä (L1, L4)	
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta (L1, L3, L4, L5)	
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen (L1, L2, L4, L5)	
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelman- ratkaisutaitojen kehittämisessä (L1, L4, L5)	
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järjestyttä ja tuloksen mielekkyyttä (L1, L3)	
Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet	
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä. (L1, L4)	
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä (L1, L4)	
T9 tukea oppilasta lukukäsittelyn kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin (L1, L4)	
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen	

<p>laskutoimitusten ominaisuuksia (L1, L3, L6)</p> <p>T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin (L4, L5)</p> <p>T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä. (L1, L3, L6)</p> <p>T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä (L4, L5)</p> <p>T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä (L1, L4, L5, L6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • negatiivisen kokonaisluvun käsite ja paikka-järjestelmä lukusuoralla konkreettisesti • erilaisten vaihtoehtojen lukumäärän tutkiminen (kombinatoriikka) <p>S3 Algebra</p> <ul style="list-style-type: none"> • tutustutaan tuntemattoman, muuttujan käsitteeseen • yhtälöiden ja epäyhtälöiden ratkaisujen etsiminen päättelemällä • koordinaatiston kaikki neljännekset <p>S4 Geometria ja mittaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • kolmioihin ja nelikulmioihin liittyviä käsitteitä • säännölliset monikulmiot • tasokuvioiden piirin ja monikulmioiden (kolmioiden ja nelikulmioiden) pinta-alan laskeminen • suorakulmaisen särmiön piirtäminen, sen tilavuuden ja pinta-alan pohjustaminen • mittayksiköt ja niiden muunnokset • yhtenevyys, yhdenmuotoisuus ja mittakaava • suurennoksia ja pienennöksiä, yhdenmuotoisuus ja mittakaavakäsite • ympyrän piirtäminen ja siihen liittyvät käsitteet keskipiste, säde ja halkaisija • mittayksiköiden käyttö: vertailua ja muuntamista - mittaustuloksen arviointi sekä mittauksen tarkistus ja vastauksen pyöristäminen <p>S5 Tietojenkäsittely, tilastot ja todennäköisyys</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietojen etsiminen, kerääminen ja tallentaminen tekstistä, kuvista, taulukoista ja diagrammeista • yksinkertaisten pylväs-, viiva- ja ympyrädiagrammien piirtämistä ja tulkitsemista • keskiarvon määrittäminen
---	--

14.3.5.3. Matematiikan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Opetuksen lähtökohtana käytetään oppilaille tuttuja ja kiinnostavia aiheita ja ongelmia. Matematiikkaa opiskellaan edelleen oppimisympäristössä, jossa konkretisointi ja välineet ovat keskeisessä asemassa. Välineet tulee olla helposti saatavilla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja. Oppilaille on mahdollisuus vaikuttaa työtapojen valintaan. Työskennellään sekä yhdessä että itsenäisesti. Oppimispelit ja -leikit ovat yksi tärkeä ja oppilaita motivoiva työtapo. Tieto- ja viestintäteknologiaa sekä laskinta hyödynnetään opetuksessa ja opiskelussa.

14.3.5.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki matematiikassa vuosiluokilla 3–6

Jokaisella oppilaalla on mahdollisuus saada opetusta myös aiempien vuosiluokkien keskeisimmistä sisällöistä, jos hän ei hallitse niitä riittävästi. Lisäksi annetaan ennakoivaa tukea uusien sisältöjen oppimiseksi. Matematiikan oppimiselle on varattava riittävästi aikaa ja tuen on oltava systemaattista. Oppilaiden matematiikan osaamista ja taitojen kehittymistä seurataan jatkuvasti. Tarjottava tuki antaa oppilaille mahdollisuuden kehittää taitojaan niin, että myönteinen asenne ja kyvykkyyden tunne vahvistuvat. Oppilaille tarjotaan sopivia välineitä oppimisen tueksi ja heille tarjotaan mahdollisuuksia oivaltaa ja ymmärtää itse. Jokaiselle oppilaalle turvataan mahdollisuus riittävään harjoitteluun.

Taitavia oppilaita tuetaan tarjoamalla heille vaihtoehtoisia työskentelymuotoja ja rikastuttamalla käsiteltäviä sisältöjä. Sisältöalueita voivat olla esimerkiksi lukujen ominaisuudet, erilaiset luku jonot, geometria, luova ongelmanratkaisu ja matematiikan sovellukset.

14.3.5.5. Oppilaan oppimisen arviointi matematiikassa vuosiluokilla 3–6

Vuosiluokilla 3–6 oppimisen arvioinnin päätehtävänä lukuvuoden aikana on tukea ja edistää oppilaiden matemaattisen ajattelun ja osaamisen kehittymistä kaikilla tavoitealueilla. Arviointi on monipuolista ja palaute ohjaavaa ja rakentavaa. Ne tukevat oppilaiden matemaattisten taitojen kehittymistä ja rohkaisevat tarvittaessa uuteen yrittämiseen. Oppilaita ohjataan arvioimaan omaa oppimistaan ja tiedostamaan vahvuuksiaan. Palaute auttaa oppilaita ymmärtämään, mitä tietoja ja taitoja tulisi edelleen kehittää ja miten. Lisäksi oppilaita ohjataan kiinnittämään huomiota tapaansa työskennellä sekä tiedostamaan asennettaan matematiikan opiskelua kohtaan.

Oppilailta edellytetään aiempaa enemmän matemaattisen ajattelunsa esilletuomista puheen, välineiden, piirtämisen ja kirjallisen työskentelyn avulla. Arvioinnin kohteena ovat tekemisen tapa, ratkaisujen oikeellisuus sekä taito soveltaa opittua. Yhdessä työskenneltäessä arvioidaan sekä ryhmän jäsenten että koko ryhmän toimintaa ja tuotosta. Palautteella ohjataan oppilaita ymmärtämään jokaisen ryhmän jäsenen työskentelyn ja kehittymisen merkitys. Oppilaita ohjataan tuotosten ja toiminnan arvioimiseen.

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

14.3.5.6. Matematiikan arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi arviota ”hyvä” / arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	S1-S5		Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Työskentelyn taidot			
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä	S1-S5	Opittujen asioiden yhteydet	Oppilas tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	S1-S5	Kysymysten esittäminen ja päättelytaidot	Oppilas osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein,	S1-S5	Ratkaisujen ja päätelmien esittäminen	Oppilas esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.

piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen			
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	S1-S5	Ongelmaratkaisutaidot	Oppilas käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä	S1-S5	Taito arvioida ratkaisua	Oppilas osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järkevyyttä ja tuloksen mielekkyyttä.
Käsitteelliset ja tiedonalako- taiset tavoitteet			
T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	S1-S5	Matemaattisten käsitteiden ymmärtäminen ja käyttö	Oppilas käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	S2	Kymmenjärjestelmän ymmärtäminen	Oppilas hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	S2	Lukukäsite	Oppilas osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	S2	Laskutaidot ja peruslaskutoimitusten ominaisuuksien hyödyntäminen	Oppilas laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	S4	Geometrian käsitteet ja geometristen ominaisuuksien havainnointi	Oppilas osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Oppilas osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittaakohteen suuruutta ja valitsemaan mittaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mittaustuloksen järkevyyttä	S4	Mittaaminen	Oppilas osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mittaustuloksen järkevyyttä. Oppilas osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hän hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	S5	Taulukoiden ja diagrammien laatiminen ja tulkinta	Oppilas osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkita taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiä.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	S1	Ohjelmointi graafisessa ohjelmointiympäristössä	Oppilas osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

14.3.6. Ympäristöoppi

14.3.6.1. Oppiaineen tehtävä

Ympäristöoppi on biologian, maantiedon, fysiikan, kemian ja terveystiedon tiedonaloista koostuva integroitu oppiaine, jonka opetukseen sisältyy kestävän kehityksen näkökulma. Ympäristö- opissa yhdistyy sekä luonnon- että ihmistieteellisiä näkökulmia. Ympäristöopissa oppilaat nähdään osana ympäristöä, jossa he elävät. Lähtökohtana on luonnon kunnioittaminen ja ihmisoikeuksien mukainen arvokas elämä.

Ympäristöopin opetus tukee oppilaiden ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Ympäristöopin opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita tuntemaan ja ymmärtämään luontoa ja rakennettua ympäristöä, niiden ilmiöitä, itseään ja muita ihmisiä sekä terveyden ja hyvinvoinnin merkitystä. Ympäristöopin monitieteinen perusta edellyttää, että oppilaat harjaantuvat hankkimaan, käsittelemään, tuottamaan, esittämään, arvioimaan ja arvottamaan tietoa erilaisissa tilanteissa. Tieteellistä tietoa käytetään opetuksen perustana⁴ ja kriittisen ajattelun kehittämiseen kiinnitetään huomiota. Ympäristöopissa kiinnitetään huomiota kestävän kehityksen ekologiseen, kulttuuriseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Ympäristöopin keskeisenä tavoitteena on ohjata ymmärtämään ihmisten tekemien valintojen vaikutuksia elämälle ja ympäristölle nyt sekä tulevaisuudessa.

Ympäristöopissa rakennetaan perustaa ympäristöopin eri tiedonalojen osaamiselle. Tavoitteena on tunnistaa niiden merkitys ympäristössä, teknologiassa, jokapäiväisessä elämässä, ihmisessä ja ihmisen toiminnassa. Biologian kannalta keskeistä on oppia tuntemaan ja ymmärtämään luonnon ympäristöä, ihmistä, elämää, sen kehittymistä ja reunaehtoja maapallolla. Maantiedon kannalta keskeistä on tutkia omaa lähiympäristöä sekä ymmärtää erilaisia alueita maapallolla, niillä esiintyviä ilmiöitä ja alueilla asuvien ihmisten elämää. Fysiikan kannalta keskeistä on ymmärtää luonnon perusrakenteita ja ilmiöitä, ja selittää näitä ilmiöitä käyttäen myös omassa tutkimuksissa saatavaa tietoa. Kemian kannalta keskeistä on havaita erilaisia aineita ympärillämme sekä tutkia, kuvailla ja selittää niiden ominaisuuksia, rakenteita ja niissä tapahtuvia muutoksia. Terveystiedon kannalta keskeistä on oppia ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä ja ihmisten toiminnassa, ja edistää terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta tukevaa osaamista.

Opetuksen tavoitteena on herättää ja syventää oppilaiden kiinnostusta ympäristöopin eri tiedonaloja kohtaan. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään tarjoamalla jokaiselle oppilaalle mahdollisuuksia tutustua monipuolisesti kaikkiin ympäristöopin tiedonaloihin sekä niihin liittyvään teknologiaan ja koulutuspolkuihin.

Vuosiluokilla 3–6 ympäristöopin opetus voidaan jäsentää kokonaisuuksiksi, joissa tarkastellaan ympäröivää maailmaa sekä oppilaita ja heidän toimintaansa yhteisön jäsenenä. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. Ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla syvennetään kiinnostusta ympäristön ilmiöitä kohtaan. Vuosiluokkakokonaisuuden loppupuolella pohditaan myös eri tiedonalojen ominaispiirteitä.

14.3.6.2. Ympäristöopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Merkitys, arvot, asenteet T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen	S1 Minä ihmisenä (T1-T6, T8-T15, T19): <ul style="list-style-type: none"> hygienian merkitys omaa oppimista tukevat asiat S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen (T1-T14, T17, T19):

⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012) 3 §

<p>T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3)</p> <p>T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja - yhteisössään kestävä kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävä kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • arjen tilanteet, ilmiöt ja teknologia (esim. kalteva taso, vipu, jousi ja sähkö) • kotona olevien vaarallisten aineiden tunnistaminen • myrkytykset ja päihteet • toiminta hätätilanteessa ja ensiapu • kodin ja vapaa-ajan tapaturmat • liikenneturvallisuus <p>erilaisten yhteisöjen merkitys hyvin- voinnille (esim. perhe, ystävät, harrasukset ja virtuaaliyhteisöt)</p>
<p>Tutkimisen ja toimimisen taidot</p> <p>T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7)</p> <p>T5 harjoitellaan toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia (L1, L5)</p> <p>T6 harjoitellaan tunnistamaan syy- seuraussuhteita, tekemään yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksistaan (L1, L2, L5)</p> <p>T7 tutustutaan arjen teknologisten sovellusten käyttöön, merkitykseen ja toimintaperiaatteisiin (L2, L3, L5)</p> <p>T8 ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)</p> <p>T9 ohjata oppilasta liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä (L3)</p> <p>T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita (L2, L10)</p> <p>T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti ja turvallisesti (L5, L4)</p> <p>Tiedot ja ymmärrys</p> <p>T12 tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristöön, ihmisten toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin (L1)</p> <p>T13 ohjata oppilasta ymmärtämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5)</p>	<p>S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan (T1-T16, T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> • käytetään ajankohtaisia uutisia, alkeellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomediala. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen. • maanosat, mantereet ja valtameret • Suomen kartta, karttamerkit, jana- mitta- kaava, ilmansuunnat, hakuruudukko, kartan suuntaaminen ja kompassin käyttö • Suomen alueelliset ja maantieteelliset erityispiirteet <p>S4 Ympäristön tutkiminen (T1-T17):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. • Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. • Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. • voiman käsite • maa- ja kallioperä • jokamiehen oikeudet • kotiseudun ympäristöt ja merkitys hyvin- voinnille <p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut (T1-T17):</p> <ul style="list-style-type: none"> • palaminen • ravintoketju • kasvien ja eläinten lisääntyminen <p>S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (T1-T17, T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia

<p>T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa (L2, L4, L5) T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen</p> <p>T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatte- luun, hahmottamaan omaa ympäristöä sekä harjaannutta- maan kartankäyttötaitoja (L5)</p> <p>T17 harjoitellaan tutkimaan ja selittämään fysikaali- sia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa T18 tutustutaan arjen terveystottumusten merkityk- seen (L3)</p>	<p>itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvoin- tiin, luontoon ja yhteis- kuntaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan ympäristövastuullista toi- mintaa omassa lähiympäristössä sekä toi- sista huolehtimista. • Toteutetaan yhteinen vaikuttamis- pro- jekti, jossa harjoitellaan osallis- tumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla ta- solla. • oman kulttuuriperinnön vaaliminen
--	--

4. luokka

<p>Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosi- luokalla 4</p>	<p>Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liitty- vät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4</p>
<p>Merkitys, arvot, asenteet T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäris- töön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristö- opin tiedonalat merkityk- sellisiksi itselleen</p> <p>T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympä- ristöopin osaamistaan (L1, L3)</p> <p>T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lä- hiympäristössään ja - yhteisöissään kestäväen kehityk- sen edistämiseksi ja arvostamaan kestäväen kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7)</p> <p>Tutkimisen ja toimimisen taidot T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7)</p> <p>T5 harjoitellaan toteuttamaan pieniä tutkimuksia, teke- mään havaintoja ja mittauksia (L1, L5)</p> <p>T6 harjoitellaan tunnistamaan syy- seuraussuhteita, te- kemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään niitä (L1, L2, L5)</p> <p>T7 tutustutaan arjen teknologisten sovellusten käyt- töön, merkitykseen ja toimintaperiaatteisiin (L2, L3, L5)</p> <p>T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja tur- vallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja oh- jata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmu- kaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)</p>	<p>S1 Minä ihmisenä (T1-T6, T8, T10, T12-T15, T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> • terveellinen ravinto ja sen lähteet • henkinen ja fyysinen hyvinvointi • sosiaaliset suhteet ja erilaisuuden kohtaaminen <p>S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen (T1-T8, T9, T10, T12-T14, T17-T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> • arjen tilanteet, ilmiöt ja teknologia <ul style="list-style-type: none"> ○ esim. virtapiiri ja magneetti ○ laitteiden toiminta periaatteet ja erilaiset rakenteet esim. putki- ja kolmiorakenne • paloturvallisuus ja sähköturvallisuus • kiusaamisen ehkäisy • rahankäyttö ja toisen omaisuuden kunnioittaminen • ukkoselta suojautuminen • hyväksytyt ja ei-toivotut kosketuksen ero <p>S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maail- maan (T1-T8, T10, T12-T16, T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> • käytetään ajankohtaisia uutisia, alueelli- sia esimerkkejä ja monipuolisesti kart- toja ja muuta geomediala. Keskeisiä nä- kökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä glo- baalin ymmärryksen vahvistaminen. • Suomen lähialueiden alueelliset ja maantieteelliset ominaispiirteet <ul style="list-style-type: none"> ○ esim. Pohjoismaat ja Baltia • leveys- ja pituuspiirit

<p>T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita (L2, L10)</p> <p>Tiedot ja ymmärrys T12 tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristöön, ihmisten toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin (L1)</p> <p>T13 ohjata oppilasta ymmärtämään ja käyttämään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5)</p> <p>T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa ja pohtimaan erilaisia näkemyksiä (L2, L4, L5)</p> <p>T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen</p> <p>T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatte luun, hahmottamaan ympäristöä sekä harjaannuttamaan kartankäyttötaitoja (L5)</p> <p>T17 ohjata oppilasta tutkimaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa</p> <p>T18 ohjata oppilasta tutkimaan kemiallisia ilmiöitä sekä aineiden ominaisuuksia ja muutoksia</p> <p>T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan terveysosaamistaan arjessa (L3)</p>	<p>S4 Ympäristön tutkiminen (T1-T8, T10, T12-T18):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä. • Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin. • Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita. • sään tutkiminen • veden ja ilman tutkiminen <p>S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut (T1-T8, T10, T12-T18):</p> <ul style="list-style-type: none"> • aineen olomuodot ja ominaisuudet • ääni-ilmiöt • ravinnon tuotanto ja ruoan reitit • lämpötilan mittaaminen • eliöiden ja niiden elinympäristöjen sekä ihmisen toiminnan vuorovaikutussuhteet <p>S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (T1-T8, T10, T12-T19):</p> <p>Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteis- kuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla. • monikulttuurisessa maailmassa eläminen sekä ihmiskunnan globaali hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa
---	---

5. luokka

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
<p>Merkitys, arvot, asenteet T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen</p> <p>T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia</p>	<p>S1 Minä ihmisenä (T1-T6, T8, T10-T15, T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehon rakenne ja keskeiset elintoiminnot • murrosiän tuomat muutokset ja ainutlaatuisen oman kehon arvostaminen • seksuaalinen kehitys ja ihmisen lisääntyminen

opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3)

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisössään kestävä kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävä kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7)

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7)

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen (L1, L5)

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (L1, L2, L5)

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien (L2, L3, L5)

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)

T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa. (L3)

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan (L2, L10)

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintä- teknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti (L5, L4)

Tiedot ja ymmärrys

T12 tutustutaan ympäristöopin käsitteiden avulla ympäristöön, ihmisten toimintaan ja niihin liittyviin ilmiöihin (L1)

- terveyttä edistävät ja vaaran- tavat tekijät
- ihmissuhteet, tunteiden ilmaisu ja säätely

S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen (T1-T14, T17-T19):

- tietää ikäkauteensa liittyvät oikeutensa ja vastuunsa

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan (T1-T16, T19):

- käytetään ajankohtaisia uutisia, alueellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomeediaa. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurin moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen.
- Eurooppa maanosana sekä Euroopan eri alueiden ominaispiirteet
  - Euroopan lämpö-, ilmasto- ja kasvilisävyöhykkeet

S4 Ympäristön tutkiminen (T1-T18):

- Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä.
  - Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin.
  - Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita.
- voimista aiheutuvia liike- ja tasapaino ilmiöitä
- kasvien keruu ja tunnistaminen
- kasvien kasvun ja lisääntymisen tutkiminen
- eliöiden luokittelu pääryhmittäin

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut (T1-T18):

- lähiavaruus
  - esim. aurinkokunta
- maapallon rakenne, maan ja kuun liikkeet sekä näistä aiheutuvat ilmiöt mm. vuoden- ajat ja päivän ja yön vaihtelu
- veden kiertokulku
- ravinnon tuotanto
- yhteyttäminen

<p>T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5)</p> <p>T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan tietolähteitä ja näkökulmia (L2, L4, L5)</p> <p>T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintointojen ja kehityksen ymmärtämiseen</p> <p>T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan ympäristöä sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geomediataitoja (L5)</p> <p>T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa</p> <p>T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle</p> <p>T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osaluokkia, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamistaan arjessa (L3)</p>	<p>S6 Kestävän tulevaisuuden rakentaminen (T1-T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista. Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla. <p>ilmastonmuutos ja sen hillitseminen</p>
--	---

6. luokka

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa* (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Ympäristöopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Ympäristöopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
<p>Merkitys, arvot, asenteet</p> <p>T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkityksellisiksi itselleen</p> <p>T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L3)</p>	<p>S1 Minä ihmisenä (T1-T6, T8, T10-T15, T19):</p> <ul style="list-style-type: none"> oman kehon ja mielen viestien tiedostaminen omien ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen <p>S2 Arjen tilanteissa ja yhteisöissä toimiminen (T1-T8, T10-T14, T17, T19):</p>

T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristönsään ja -yhteisössään kestäväen kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestäväen kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7)

Tutkimisen ja toimimisen taidot

T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7)

T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen (L1, L5)

T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy- seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (L1, L2, L5)

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovelusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien (L2, L3, L5)

T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)

T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita (L2, L10)

T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintä- teknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti (L5, L4)

Tiedot ja ymmärrys

T12 ohjata oppilasta kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä (L1)

T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5)

T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia (L2, L4, L5)

- päihteet ja huumaavat aineet sekä niiden haitat

S3 Löytöretkelle monimuotoiseen maailmaan (T1-T8, T10-T16, T19):

käytetään ajankohtaisia uutisia, alueellisia esimerkkejä ja monipuolisesti karttoja ja muuta geomedialla. Keskeisiä näkökulmia ovat luonnon ja kulttuurien moninaisuuden arvostaminen sekä globaalin ymmärryksen vahvistaminen.

- muiden maanosien luonnonympäristöjä ja ihmisen toimintaa

S4 Ympäristön tutkiminen (T1-T8, T10-T17):

- Omaan elinympäristöön liittyviä tutkimustehtäviä.
- Elinympäristössä kiinnitetään huomiota elolliseen ja elottomaan luontoon, rakennettuun ja sosiaaliseen ympäristöön sekä ympäristön ilmiöihin, materiaaleihin ja teknologisiin sovelluksiin.
- Tehtävien avulla harjoitellaan tutkimuksen tekemisen eri vaiheita.
- maaperästä saatavien aineiden luokittelua sekä aineiden erotusmenetelmät

S5 Luonnon rakenteet, periaatteet ja kiertokulut (T1-T8, T10-T17):

- lämpöenergia
- valo
- erilaisia sähkön ja lämmön tuotantotapoja sekä energia- varat
- metsien hyötykäyttö
- energian säilymisen periaate
- lämpöenergian ja energialaji- en muuntumisen avulla

S6 Kestäväen tulevaisuuden rakentaminen (T1-T8, T10-T17, T19):

- Pohditaan oman toiminnan vaikutuksia itselle, toisiin ihmisiin, eläinten hyvinvointiin, luontoon ja yhteiskuntaan. Harjoitellaan

<p>T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen ja ekologiseen ajatteluun</p> <p>T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geometriataitoja (L5)</p> <p>T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fyysisiä ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle</p> <p>T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita (L3)</p>	<p>ympäristövastuullista toimintaa omassa lähiympäristössä sekä toisista huolehtimista.</p> <p>Toteutetaan yhteinen vaikuttamisprojekti, jossa harjoitellaan osallistumista ja vaikuttamista paikallisella tai globaalilla tasolla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ympäristönsuojelu, ilmakehän ja vesistön saastuminen • uhanalaisuus, suojelualueet ja rauhoitukset <p>luonnonvarojen säästäminen, kulutustottumukset ja jätteiden lajittelu ja kierrätys</p>
---	---

14.3.6.3. Ympäristöopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnan lähtökohtana ovat oppilaiden omat kokemukset ihmiseen, ympäristöön, ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvistä asioista, ilmiöistä ja tapahtumista. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon toiminnallisuus, kokemuksellisuus, elämyksellisyys, draaman ja tarinoiden käyttö sekä ympäristöopin monitieteinen perusta. Ympäristöopin eri tiedonalojen ilmiöitä pyritään tutkimaan luonnollisissa tilanteissa ja ympäristöissä. Oppimisympäristöinä käytetään koulun tilojen ja opetusryhmän lisäksi monipuolisesti lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä, erilaisia yhteisöjä ja vuorovaikutustilanteita, tieto- ja viestintäteknologisia ympäristöjä sekä paikallisia mahdollisuuksia kuten yhteistyötä luontokoulujen, museoiden, yritysten, kansalaisjärjestöjen, luonto- ja tiedekeskusten kanssa. Tavoitteiden kannalta keskeistä on oppilaiden osallisuus ja vuorovaikutus yksinkertaisten tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä erilaisten näkökulmien ja ratkaisujen pohtimisessa. Oppilaiden aktiivinen työskentely opiskeltavan ilmiön, teeman tai ajankohtaisen ongelman parissa tukee ympäristöopin tavoitteiden mukaista oppimista.

14.3.6.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Ympäristöopin tavoitteiden kannalta keskeistä on ohjata oppilaita käyttämään monipuolisesti erilaisia opiskelutapoja. Ohjausta tarvitaan erityisesti turvalliseen ja muut huomioivaan toimimiseen eri oppimisympäristöissä. Opetuksessa ja työtapojen valinnassa otetaan huomioon oppilaiden aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kehitykseen, elämäntilanteeseen ja kulttuuriin liittyvät erityistarpeet. Oppilaita ohjataan kunnioittamaan jokaisen oikeutta yksityisyyteen itseään koskevissa henkilökohtaisissa asioissa. Tutkimuksellinen työskentely ja eri ajattelutaitojen tasoilla olevat harjoitukset voivat tukea eriyttämistä yksilöllisten tarpeiden mukaan. Yhteisönä toimiminen tukee yhdessä oppimista ja erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä. Ohjaus ja tuki, työtapojen valinta sekä onnistumisen kokemukset tukevat oppilaiden oppijaminäkuvan vahvistamista ympäristöopissa. Oppilaille annetaan mahdollisuus myös syventymiseen ja rauhoittumiseen.

14.3.6.5. Oppilaan oppimisen arviointi ympäristöopissa vuosiluokilla 3–6

Työskentelyn jäsentäminen kokonaisuuksiksi, joilla on omat tavoitteensa ja arviointiperusteensa, tukee monipuolista arviointia. Tutkimuksissa ja projekteissa keskitytään arvioimaan vain muutamaa osa-alueetta asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Oppilaita ohjataan tunnistamaan omia ennakkotietojaan, -taitojaan ja -käsityksiään. Työskentelyn etenemistä ohjataan rakentavan palautteen, kysymysten ja konkreettisten kehittämisehdotusten avulla. Myönteinen palaute ja kannustaminen tukevat erityisesti tutkimisen taitojen ja motivaation kehittymistä. Oppilaille tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan. Arviointi perustuu monimuotoisten tuotosten lisäksi oppilaiden työskentelyn havainnointiin ja keskusteluihin. Sisällön lisäksi arvioidaan olennaisen hahmottamista, tiedonhakua ja ilmaisun selkeyttä. Kokonaisuuksien lopussa arvioidaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Oppilaat harjoittelevat omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tunnistamista sekä kannustamaan toisiaan oppimisessa. Arvioinnin kohteena eivät ole

oppilaiden arvot, asenteet, terveystietäytyminen, sosiaalisuus, temperamentti tai muut henkilökohtaiset ominaisuudet.

Ympäristöopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellessään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).** Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä tutkimisen ja toimimisen taitojen lisäksi myös tiedonalojen osaaminen.

14.3.6.6. Ympäristöopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet ympäristöopissa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot, asenteet			
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	S1-S6	Ympäristöopin merkityksen hahmottaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan	S1-S6	Tavoitteellinen työskentely ja oppimaan oppiminen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristönsään ja - yhteisössään kestävän kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestävän kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle	S1-S6	Kestävän kehityksen tiedot ja taidot	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestävän tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja - yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
Tutkimisen ja toimimisen taidot			
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi	S1-S6	Kysymysten muodostaminen	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja	S1-S6	Tutkimisen taidot: suunnittelu, havainnointi ja mittaukset	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.

mittausvälineitä käyttäen			
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin	S1-S6	Tutkimisen taidot: johtopäätösten tekeminen ja tulosten esittäminen	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien	S2-S6	Teknologinen osaaminen ja yhteistyö teknologisessa ongelmanratkaisussa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä. Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksen- mukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen	S1-S6	Turvallisuuden edistäminen ja turvataidot	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	S2-S6	Ympäristössä toimiminen ja tutkiminen	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjatusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan	S1-S6	Vuorovaikutuksen taitojen kehittäminen sekä tunteiden tunnistaminen ja säätely	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohdellaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti	S1-S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen	Oppilas osaa käyttää tieto- viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.

Tiedot ja ymmärrys			
T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä	S1-S6	Käsitteiden käyttö	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä	S1-S6	Mallien käyttäminen	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia	S1-S6	Näkemyksien ilmaiseminen ja kriittinen lukutaito	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen	S1, S3-S6	Biologian tiedonala: Luonnon tutkiminen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistaminen, ihmisen rakenne, elintoiminnot ja kehitys	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjatusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen.
T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaanuttamaan kartan- käyttö- ja muita geomediataitoja	S3-S6	Maantiedon tiedonala: Maapallon hahmottaminen, kartta- ja muut geomediataidot	Oppilas osaa tunnistaa eri alue tasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemissään alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedia lähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiseksi	S2, S4-S6	Fysiikan tiedonala: Fysikaalisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaaminen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.

T18 ohjata oppilasta tutki- maan, kuvaamaan ja selittä- mään kemiallisia ilmiöitä, ainei- den ominaisuuksia ja muutok- sia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle	S2, S4- S6	Kemian tiedonala: Kemiallisten ilmiöiden tutkiminen, kuvaami- nen ja selittäminen	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee nii- hin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaat- teen avulla esimerkiksi veden kier- tokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtä- mään terveyden osa- alueita, arjen terveystottumusten mer- kitystä sekä elämäntapaa, lap- suuden ja nuoruuden yksilöl- listä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittele- maan ja soveltamaan terveys- osaamistaan arjessa.	S1-S3, S6	Terveystiedon tiedon- ala: Terveyden osa- aluei- den ja arjen terveystot- tumuksien tuntemus sekä niiden merkityk- sen pohtiminen, ikä- kauteen liittyvän kas- vun ja kehityksen tun- nistaminen ja kuvaami- nen	Oppilas osaa kuvata terveyden osa- alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämän- kulun eri vaiheita ja selittää murrosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityk- sen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöl- listä vaihtelua.

14.3.7. Uskonto

14.3.7.1. Oppiaineen tehtävä

Uskonnon opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille laaja uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Opetus perehdyttää oppilaita opiskeltavaan uskontoon ja sen monimuotoisuuteen. Se tutustuttaa uskonto- ja katsomusperinteisiin Suomessa sekä uskontoihin ja katsomuksiin muualla maailmassa. Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa. Opetus antaa monipuolista tietoa uskonnoista ja auttaa ymmärtämään niistä käytävää keskustelua. Oppilaita ohjataan kriittiseen ajatteluun sekä tarkastelemaan uskontoja ja katsomuksia eri näkökulmista. Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä. Uskonnon opetus antaa valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin, jota käydään sekä katsomusten sisällä että niiden välillä. Opetus kannustaa oppilaita kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä omaa ja toisen pyhää.

Opetuksessa tutustutaan opiskeltavan uskonnon ja muiden uskontojen sekä katsomusten eettiseen ajatteluun ja rohkaistaan oppilaita pohtimaan omakohtaisesti eettisiä kysymyksiä. Opetus tukee oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista ja elämäntaitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Opetus antaa oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämäntutkimuksen ja maailmankatsomuksen rakentamiseen ja arviointiin. Uskonnon opetus tukee oppilaan kasvua yhteisön ja demokraattisen yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi ja maailmankansalaiseksi.

Vuosiluokilla 3–6 uskonnon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään oman uskonnon perustietoja. Opetuksessa perehdytään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeiseen oppiin, eettisiin periaatteisiin, rituaaleihin ja tapoihin. Oppilaita kannustetaan ihmettelyyn ja kyselyyn. Opetuksessa tutustutaan Suomen ja Euroopan uskonnollisiin juuriin sekä uskonnolliseen ja katsomukselliseen elämään nyky-Suomessa ja Euroopassa. Oppilaat harjaannuttavat medialukutaitoaan ja heitä ohjataan arvioimaan ja käyttämään eri lähteistä etsimäänsä tietoa sekä hyödyntämään sitä eri tilanteissa. Opetuksessa käsitellään lasten oikeuksia ja yksilön vastuuta omista teoistaan. Opetuksessa harjoitellaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä tuetaan oppilaita muodostamaan ja perustelemaan omia näkemyksiä. Oppilaita rohkaistaan ystävyyteen, myönteisen luokka- ja koulu yhteisön rakentamiseen sekä toimimaan syrjintää vastaan.

14.3.7.2. Uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Opetuksen tavoitteet	Tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet	Laaja-alainen osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	L1
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	S1	L1, L2
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S2	L2, L3, L4
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	L4, L5, L6
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	L1, L2
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	L2
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	L2, L5, L6
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S1, S2, S3	L7
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	L2
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	L1, L3, L6
T11 luoda oppilaille mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	L1, L4, L6, L7
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	S3	L1

14.3.7.3. Uskonnon tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokilla 3–6

Sisällöt valitaan siten, että ne tukevat oppiaineen yleisten tavoitteiden saavuttamista. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia eri vuosiluokille. Oppilaiden kokemusmaailma huomioidaan sisältöjen valinnassa ja niiden tarkemmassa käsittelyssä.

S1 Suhde omaan uskontoon: Sisällöissä keskitytään uskonnon lähteisiin, pyhiin kirjoihin ja henkilöihin sekä musiikkiin, symboleihin, pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin. Tärkeitä sisältöjä ovat opiskeltavan uskonnon oppi, tavat, rituaalit ja yhteisöt sekä uskonnon sisäinen monimuotoisuus. Tarkastellaan uskonnon keskeisiä kertomuksia ja niiden vuorovaikutusta taiteen, tieteen ja kulttuurin kanssa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksen sisältöjä ovat kristinusko, muut uskonnot ja uskonnottomuus suomalaisessa kulttuurissa ja arjessa. Tutustutaan erityisesti koulun lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja niiden pyhiin tiloihin. Opetuksessa tarkastellaan Suomen ja Euroopan katsomuksellista ja

uskonnollista taustaa ja nykytilaa. Sisällöt valitaan niin, että muodostuu kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista ja erityisesti juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin perussisällöistä ja merkityksestä. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskontoon liittyvien teemojen käsittely mediassa ja populaarikulttuurissa.

S3 Hyvä elämä: Keskeisiä sisältöjä ovat ihmisarvo, elämän kunnioittaminen ja luonnon vaaliminen. Pohdinnan kohteena ovat oppilaan omat valinnat ja toiminnan taustalla vaikuttavat arvot sekä globaali vastuu. Tärkeitä sisältöjä ovat elämäntaidot, itsetuntemus ja kokonaisvaltainen hyvinvointi. Tutustutaan opiskeltavan uskonnon keskeisiin eettisiin opetuksiin sekä eri uskontojen ja katsomusten yhteisiin eettisiin käsityksiin. Käsitellään YK:n Lapsen oikeuksien sopimusta. Sisällöt antavat oppilaalle välineitä eettiseen keskusteluun ja omien näkemysten perusteleamiseen sekä uskonnoista käytävään keskusteluun.

14.3.7.4. Uskonnon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Asioita tarkastellaan kerronnallisuuden, draaman, kokemuksellisuuden, toiminnallisuuden ja yhteisöllisen oppimisen avulla. Keskeistä on opittavien asioiden alustava käsitteellistäminen. Uskonnon opetuksessa käytetään sisältöjen oppimista edistäviä tietoteknisiä sovelluksia siten, että oppilaiden oma aktiivisuus ja vuorovaikutus korostuvat. Opetuksessa korostetaan kiireettömyyttä ja keskustelua. Opetuksessa voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää vierailuja ja vierailijoita. Opetuksessa voidaan toteuttaa yksilö- tai ryhmäprojekteja myös oppiaineen eri oppimäärien kesken sekä oppiainerajat ylittäen. Tavoitteena on ilmentää koulussa edustettujen uskontojen ja katsomusten moninaisuutta kunnioittavasti.

14.3.7.5. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki uskonnossa vuosiluokilla 3–6

Oppimäärien toteutuksessa tehdään toimintaan ja opetukseen liittyvät ratkaisut huomioiden oppilaiden erilaiset uskonnolliset ja katsomukselliset taustat ja kehittyvä kielitaito. Keskeisten käsitteiden ymmärtämistä tuetaan. Opetuksessa luodaan oppimista ja osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita sekä ohjataan ja vahvistetaan oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

14.3.7.6. Oppilaan oppimisen arviointi uskonnossa vuosiluokilla 3–6

Uskonnon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan uskontojen keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu taito ilmaista itseään ja ajatuksiaan. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun kehittymiseen.

Uskonnon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).**

14.3.7.7. Uskonnon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	S1	Uskontoa koskevan tiedon hallitsemisen, uskonnon monilukutaito	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon	S1	Uskontoa koskevan tiedon	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä

rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin		hallitseminen, uskonnon monilukutaito	rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	S1, S3	Uskonnon kielen ja symbolien analysointi	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	S1, S2, S3	Oppimaan oppimisen taidot uskonnon opiskelussa	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	S1, S2	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	S2, S3	Uskontoa ja kulttuuria koskeva tieto	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	S1, S2, S3	Uskonnon monilukutaito	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	S2, S3	Etiikkaa koskeva tieto	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katso muksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta	S2, S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	S2, S3	Eettinen pohdinta	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelunsa uskonnollisia eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään	S1, S2, S3	Ajattelun ja vuorovaikutuksen taidot	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan

maan myönteistä maailman- katsomusta, itsetuntoa ja luot- tamusta elämään			kokemuksiaan osana itsearviointia.
---	--	--	------------------------------------

14.3.7.8. Uskonnon eri oppimäärät vuosiluokilla 3–6

Perusopetuslain 11§:n mukaan perusopetuksessa oppiaineena on uskonto tai elämäkatsomus- tieto. Uskonto toteutetaan saman lain 13§:n mukaan oppilaiden uskonnollisen yhdiskunnan mukaisesti oman uskonnon opetuksena erillisten oppimäärien mukaan. Oppiaineen yhtenäisyyden takaamiseksi kaikille oman uskonnon opetuksen muodoille on laadittu yhteiset tavoitteet ja keskeiset sisällöt.

Eri uskontojen oppimääräkuvauksissa tarkennetaan kaikille yhteisiä sisältöjä oppilaan oman uskonnon luonteen mukaisesti. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan perusteiden yhteisten tavoitteiden, sisältökuvausten ja eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten pohjalta. Tarkennuksia muiden kuin evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen oppimäärille laaditaan, mikäli opetusryhmä muodostuu.

14.3.7.9. Evankelisluterilaisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvauksen perustalle.

3. luokka

Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Evankelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
T1 ohjata oppilasta perehtymään opis- kelta- van uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	S1 Suhde omaan uskontoon Oppilas tutustuu <ul style="list-style-type: none"> • Raamattuun • virsiin ja muuhun hengelliseen musiikkiin • kirkkoon uskonnollisena yhteisönä ja pyhänä paikkana Oppilas tarkastelee <ul style="list-style-type: none"> • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppeja Oppilas perehtyy <ul style="list-style-type: none"> • Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa • kirkkovuoteen ja elämäkaareen liittyviin juhliin sekä niiden tapakulttuuriin
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	S2 Uskontojen maailma Oppilas tutustuu <ul style="list-style-type: none"> • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja paikkoihin
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetukseen sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	S3 Hyvä elämä Oppilas tutustuu <ul style="list-style-type: none"> • keskeisiin elämäkysymyksiin Vanhan Testamentin kertomusten avulla • kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten kymmeneen käskyyn Oppilas pohtii
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja keskeisen tulevaisuuden näkökulmasta	

(L1, L3, L6)	<ul style="list-style-type: none"> • omia valintojaan ja arvojaan
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perusteella omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	<p>Oppilas harjoittelee elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja</p> <ul style="list-style-type: none"> • omien eettisten ja katsomuksellisten näkökulmien esittämistä ja perustelemista • erilaisten näkökulmien kuuntelemista
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	<p>Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 3–6.</p>

4. luokka

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
T1 ohjata oppilasta perehtymään opis- kelta- van uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raamattuun • virsiin ja muuhun hengelliseen musiikkiin • kirkkoon uskonnollisena yhteisönä ja pyhänä paik- kana <p>Oppilas tarkastelee</p> <ul style="list-style-type: none"> • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja op- peja <p>Oppilas perehtyy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa • kirkkovooteen ja elämänkaareen liittyviin juhliin sekä niiden tapakulttuuriin
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmu- kaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuk- sissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	<p>S2 Uskontojen maailma</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhtei- söihin ja paikkoihin
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetukseen sekä eri uskon- toja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	<p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • keskeisiin elämänkysymyksiin Uuden Testamentin kertomusten avulla • kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten kultaiseen sääntöön ja rakkauden kaksoiskäskyyn <p>Oppilas pohtii</p> <ul style="list-style-type: none"> • omia valintojaan ja arvojaan <p>Oppilas harjoittelee</p> <ul style="list-style-type: none"> • elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja • omien eettisten ja katsomuksellisten näkökul- mien esittämistä ja perustelemista • erilaisten näkökulmien kuuntelemista • Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 3–6.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (L1, L3, L6)	
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskus- tella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakenta- vasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustele- maan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatso- musta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	

5. luokka

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
T1 ohjata oppilasta perehtymään opis- kelta- van uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Raamattuun ja uskonnollisen kielen ja tekstin erityispiirteisiin • hengelliseen musiikkiin, kuten virsiin • kirkkoon uskonnollisena yhteisönä ja pyhänä paikkana <p>Oppilas tarkastelee</p> <ul style="list-style-type: none"> • kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppia, huomioiden kristinuskon moni- naisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa <p>Oppilas perehtyy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa • kirkkovuoteen ja elämänkaareen liittyviin juh- liin sekä niiden moninaiseen tapakulttuuriin • luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, ru- kouksiin, jumalanpalvelukseen ja seura- kun- nan toimintaan <p>Oppilas tutkii kristinuskon ja Raamatun keskeisten kertomus- ten vaikutuksia taiteeseen, tieteeseen ja (popu- laari)kulttuuriin, huomioiden medialukutaitojen kehittyminen</p> <p>S2 Uskontojen maailma</p> <p>Oppilas tutustuu alustavasti</p> <ul style="list-style-type: none"> • juutalaisuutta, kristinuskoa ja islamia yhdistä- viin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kerto- muksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskon- noissa • ekumeniaan ja uskontodialogiin, huomioiden arkielämän näkökulma <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yh- teisöihin ja pyhiin paikkoihin <p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • keskeisiin elämän kysymyksiin Vanhasta ja Uu- desta testamentista valittujen kertomusten avulla • ihmisoikeusetiikkaan, YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, ihmisarvoon, elämän kunnioitta- miseen ja luonnon vaalimiseen, näkökulmana
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnolli- sen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvalli- suutta (L2, L3, L4)	
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskon- toa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (L4, L5, L6)	
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomukselli- siin juuriin ja nykytilaan (L1, L2)	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuu- teen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vai- kutukseen ja historiaan Euroopassa (L2)	
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa ti- laisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetukseen sekä eri uskon- toja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoi- keuksien ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvo- ja yksilön ja yh- teisön näkökulmasta (L2)	
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (L1, L3, L6)	
T11 luoda oppilalle mahdollisuuksia keskus- tella eettisistä kysymyksistä, ilmaista raken- tavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoi- tella perustele- maan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatso- musta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	

	<p>käytännön taso</p> <ul style="list-style-type: none"> kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten Kultaiseen sääntöön, rakkauden kaksoiskäskyyn ja kymmeneen käskyyn, huomioiden vertailu eri uskontojen kesken <p>Oppilas pohtii</p> <ul style="list-style-type: none"> omia valintoja ja arvoja sekä globaalia vastuuta <p>Oppilas harjoittelee</p> <ul style="list-style-type: none"> elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja, näkökulmina kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä itsensä arvostaminen ainut- kertaista yksilönä ja aktiivisena toimijana omien eettisten ja katsomuksellisten näkö- kulmien esittämistä ja perustelemista erilaisten näkökulmien kuuntelemista, huomioiden erilaisuuden tasavertainen kohtaaminen ja muiden arvostaminen <p>Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestyksestä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi luokilla 3–6.</p>
--	---

6. luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuosidistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Evangelisluterilaisen uskonnon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin (L1)	<p>S1 Suhde omaan uskontoon</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> Raamattuun ja uskonnollisen kielen ja tekstin erityispiirteisiin hengelliseen musiikkiin, kuten virsiin kirkkoarkkitehtuuriin ja siihen liittyvään symboliikkaan Martti Lutherin ja Mikael Agricolan merkitykseen uskonnon uudistajina <p>Oppilas tarkastelee</p> <ul style="list-style-type: none"> kristinuskon keskeisiä käsitteitä, symboleja ja oppia, huomioiden kristinuskon moninaisuus ja erityisesti protestanttisuus osana kristinuskoa Paavalin ja varhaisen kristillisyyden merkitystä kristinuskon kehittymiselle maailmanuskonnoksi <p>Oppilas perehtyy</p> <ul style="list-style-type: none"> Jeesuksen elämään, opetukseen ja merkitykseen kristinuskossa kirkkovuoteen ja elämänkaareen liittyviin juhliin sekä niiden moninaiseen tapakulttuuriin
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin sekä pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin (L1, L2)	
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta (L2, L3, L4)	
T4 ohjata oppilasta etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä (L4, L5, L6)	
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan (L1, L2)	
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja	

niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa (L2)	<ul style="list-style-type: none"> • luterilaisuuden oppiin, sakramentteihin, rukouksiin, jumalanpalvelukseen ja seurakunnan toimintaan
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa (L2, L5, L6)	<p>Oppilas tutkii</p> <ul style="list-style-type: none"> • kristinuskon ja Raamatun keskeisten kertomusten vaikutuksia taiteeseen, tieteeseen ja (populaari)kulttuuriin, huomioiden medialukutaitojen kehittyminen
T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin (L7)	<p>S2 Uskontojen maailma</p> <p>Oppilas tutustuu alustavasti</p> <ul style="list-style-type: none"> • juutalaisuutta, kristinuskkoa ja islamia yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja kertomuksiin sekä Jeesuksen asemaan näissä uskonnoissa • ekumeniaan ja uskontodialogiin, huomioiden arkielämän näkökulma
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksien ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta (L2)	<p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • lähiympäristössä vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja pyhiin paikkoihin
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta (L1, L3, L6)	<p>Oppilas tutkii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomen ja Euroopan uskonnollista ja katsomuksellista nykytilaa, sen taustaa sekä uskonottomuutta
T11 luoda oppilaille mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelemaan omia näkemyksiään (L1, L4, L6, L7)	<p>Oppilas tarkastelee</p> <ul style="list-style-type: none"> • uskontoja mediasta ja populaarikulttuurista otetuilla ajankohtaisilla esimerkeillä
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään (L1)	<p>Oppilas perehtyy</p> <ul style="list-style-type: none"> • juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskeisiin sisältöihin ja merkitykseen, näkökulmana kokonaiskuva Euroopan uskonnollisista juurista <p>S3 Hyvä elämä</p> <p>Oppilas tutustuu</p> <ul style="list-style-type: none"> • keskeisiin elämän kysymyksiin Vanhasta ja Uudesta testamentista valittujen kertomusten avulla • ihmisoikeusetiikkaan, YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, ihmisarvoon, elämän kunnioittamiseen ja luonnon vaalimiseen, näkökulmana käytännön taso kristinuskon keskeisiin eettisiin ohjeisiin, kuten Kultaiseen sääntöön, rakkauden kaksoiskäskyyn ja kymmeneen käskyyn, huomioiden vertailu eri uskontojen kesken <p>Oppilas pohtii</p> <ul style="list-style-type: none"> • omia valintoja ja arvoja sekä globaalia vastuuta <p>Oppilas harjoittelee</p> <ul style="list-style-type: none"> • elämänhallintaa, itsetuntemusta ja tunnetaitoja, näkökulmina kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä itsensä arvostaminen ainutkertaisena yksilönä ja aktiivisena toimijana • omien eettisten ja katsomuksellisten näkökulmien esittämistä ja perustelemista

	<p>erilaisten näkökulmien kuuntelemista, huomioiden erilaisuuden tasavertainen kohtaaminen ja muiden arvostaminen</p> <p>Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuksi vuosiluokilla 3–6.</p>
--	---

14.3.7.10. Ortodoksisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan ortodoksisen uskonopin lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Keskeisiä sisältöjä ovat liturgisen elämän peruspiirteet, pyhät mysteerit ja kirkolliset toimitukset arjessa ja juhlassa. Perehdytään Vanhan Testamentin kirjallisuuteen ortodoksisen opetuksen näkökulmasta sekä Jeesuksen elämävaiheisiin ja opetukseen evankeliumeissa sekä kirkkovuoden tapahtumissa. Opetuksessa tarkastellaan kirkon syntyä sekä Paavalin ja muiden apostolien toimintaa. Tutkitaan Suomen ortodoksisen kirkon tunnuspiirteitä, kirkkoa uskonnollisena rakennuksena, kirkkoarkkitehtuuria ja siihen liittyvää symboliikkaa. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki, kirkkotaide sekä ortodoksisuuden vaikutus ja näkyminen medioissa kotimaassa ja maailmalla.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat, niiden arvostaminen sekä omassa että eri uskontojen kulttuureissa. Pohditaan ortodoksisen kirkon olemusta katolisena ja apostolisena, globaalina yhteisönä. Tutustutaan keskeisiin Euroopassa vaikuttaviin uskontoihin ja eurooppalaiseen uskontokarttaan. Perehdytään islamin ja juu- talaisuuden yhteisiin piirteisiin ortodoksisen kristillisyuden kanssa. Tutkitaan koulun lähialueiden uskonnollisia yhteisöjä ja uskonnottomuutta elämäntutkimuksen muotona. Tutustutaan alustavasti ekumeniaan ja uskontodialogiin sekä ihmisoikeuksien ja uskonnon suhteeseen.

S3 Hyvä elämä: Keskeisinä sisältöinä opetuksessa ovat ortodoksisen kirkon opetus sekä Uuden Testamentin sanoma yksilön eettisten kysymysten ohjaajana ja tukijana omassa elämässä sekä vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Perehdytään Kymmeneen käskyyn ja pohditaan omia eettisiä valintoja ja niiden seurauksia sekä vaikutuksia itsetuntemuksen, elämäntaitojen ja myönteisen elämännäkemyksen muodostamiseen. Opetuksessa otetaan huomioon toisen ihmisen arvostaminen, huolenpito ympäristöstä ja luonnosta sekä elämän kunnioittaminen ja kestävä tulevaisuus. Pohditaan osallistuvaa globaalia vastuun kantamista kirkon ja yksilön elämässä. Tutustutaan alustavasti eri uskontojen eettisten opetusten yhteisiin piirteisiin sekä eurooppalaisen ihmisoikeuskäsityksen ja kristillisten arvojen yhteisiin piirteisiin ja syvennetään käsitystä YK:n Lapsoikeuksien sopimuksen merkityksestä.

14.3.7.11. Katolisen uskonnon keskeiset tavoitteet ja sisällöt

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskontoon: Opetuksessa paneudutaan katolisen kirkon opetuksen lähteisiin ja peruskäsitteisiin. Tutustutaan oman seurakunnan elämään, messuun ja sakramenttien viettoon sekä liturgian vietoissa käytettäviin parametreihin ja sakraaliesineisiin. Opetuksessa otetaan huomioon kirkkomusiikki ja kirkkotaide. Perehdytään Vanhan ja Uuden testamentin päätapahtumiin sekä muun uskonnollisen kirjallisuuden eri lajeihin sekä niiden käyttöön katolisen kirkon elämässä. Opetuksessa käsitellään esimerkkejä Jeesuksen ja ihmisten kohtaamisesta. Tutustutaan omaan suojeluspyhään ja oman seurakunnan suojeluspyhään sekä joidenkin pyhien ihmisten elämään.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa tutkitaan katolisen kirkon ja muiden kristittyjen kohtaamista eri aikoina. Opetuksessa otetaan huomioon myös uskonnottomuus. Keskeisinä sisältöinä ovat pyhyys, juhlat ja erilaiset tavat harjoittaa uskontoa lähialueen kirkoissa, uskonnollisissa yhteisöissä ja eri uskontojen parissa. Perehdytään alustavasti juutalaisuuteen, islamiin ja kristinuskoon sekä niiden yhteisiin piirteisiin. Pohditaan uskonnonvapauslain vaikutusta uskontojen ja kirkkojen asemaan Suomessa. Tutustutaan ihmisoikeuksiin eri uskonnoissa, ekumeeniseen ajatteluun ja uskontodialogiin sekä Kirkkojen maailmanneuvostoon ja Suomen ekumeeniseen neuvostoon ja katolisen kirkon suhteeseen niihin.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan mitä ovat katolinen ihmiskuva ja ihmisoikeudet. Perehdytään katolisen kirkon moraaliopetukseen perusteisiin yksilöä koskevissa ja yhteiskuntamoraalia koskevissa yhteyksissä. Syvennetään Kymmenen käskyn, Vuorisaarnan, Rakkauden kaksoiskäskyn ja katolisen kirkon käskyjen tuntemista. Pohditaan käskyjä moraalisen kasvamisen perustana, omantunnon tutkistelua ja parannuksen tekoa sekä niiden seurauksia. Tärkeitä opetuksessa huomioitavia asioita ovat elämän kunnioittaminen, omat valinnat ja vastuu sekä huolenpito luonnosta. Opetuksessa keskeistä on eri uskontojen eettisten opetusten yhteisten piirteiden tutkiminen.

14.3.7.12. Islamin opetuksen keskeiset tavoitteet ja sisältöalueet

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskuntoon: Islamin opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat Koraani, perimätieto ja islamin opillinen perusta. Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen tradition vaikutusta kulttuuriin, arkkitehtuuriin ja islamilaiseen taiteeseen. Tutustutaan Islamin maailmanlaajuiseen vaikutukseen Antiikin kirjallisuuden ja kommentaarien kautta. Opetuksessa otetaan huomioon Islamin pyhät paikat ja niiden merkitys. Sisältöjen valinnassa tärkeitä ovat islamilaisen perinteen ikäkauteen sopivat uskonnolliset opetukset ja kertomukset. Tutustutaan uskonnollisiin symboleihin, juhliin ja islamilaiseen kalenteriin. Sisältöjen valinnassa otetaan huomioon uskonnollisen kielen erityispiirteet, islamilainen terminologia ja sen yhdistävä vaikutus islamilaisessa maailmassa. Perehdytään islamin monimuotoisuuteen ja tutkitaan tarinoita profeetoista islamin opin kehityksen näkökulmasta. Opetuksessa tutustutaan islamin historiaan Euroopassa ja islamiin Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään niitä yhdistäviin profeettoihin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin. Tutkitaan juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin vaikutusta eurooppalaiseen kulttuuriin. Opetuksessa otetaan huomioon Suomessa vaikuttavat uskonnolliset yhteisöt ja uskontodialogin merkitys sekä uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa sekä uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksessa tarkastellaan islamilaisen etiikan perusteita ja elämän arvoja. Perehdytään käsitykseen kielletystä ja sallitusta islamissa sekä syntikäsitteeseen. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalivastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta, islamilaisia käytös- tapoja, myötäelämisen taitoa ja oppilaiden elämästä nousevia eettisiä kysymyksiä.

14.3.7.13. Juutalaisen uskon opetuksen sisältöalueet

Tässä oppimääräkuvauksessa tarkennetaan kaikille yhteisiä uskonnon sisältöjä. Paikalliset opetussuunnitelmat laaditaan uskonnon yhteisten tavoitteiden ja sisältökuvausten sekä eri uskontojen tarkennettujen oppimääräkuvausten perustalle.

S1 Suhde omaan uskuntoon: Opetuksessa paneudutaan Tooraan, Tanachiin, perimätietoon ja juutalaisuuden opilliseen perustaan. Perehdytään juutalaisen tradition vaikutukseen eurooppalaiseen kulttuuriin ja tieteisiin. Opetuksessa tarkastellaan juutalaisuuden pyhiä paikkoja ja niiden merkitystä. Opetukseen valitaan juutalaisen perinteen ikäkauteen sopivia uskonnollisia opetuksia ja kertomuksia. Pohditaan uskon ja tekojen välistä suhdetta sekä Tooran erityisasemaa. Perehdytään uskonnollisiin symboleihin ja juutalaisen kalenterin juhliin, juutalaisuuden monimuotoisuuteen sekä juutalaisuuteen Suomessa.

S2 Uskontojen maailma: Opetuksessa keskeisinä sisältöinä ovat juutalaisuus, kristinusko ja islam. Perehdytään uskontoja yhdistäviin henkilöihin, tapahtumiin, pyhiin paikkoihin ja pyhiin kirjoituksiin sekä vaikutukseen eurooppalaisessa kulttuurissa. Tarkastellaan erityisesti juutalaisuuden historiaa Euroopassa ja perehdytään oppilaiden lähialueella vaikuttaviin uskonnollisiin yhteisöihin ja uskontodialogin merkitykseen. Opetuksessa otetaan huomioon uskonnot mediassa ja populaarikulttuurissa ja uskontojen rooli maailmanrauhan rakentamisessa.

S3 Hyvä elämä: Opetuksen keskeisiä sisältöjä ovat juutalaisen etiikan perusteet ja elämän arvo. Perehdytään uskonnollisten käskyjen eli mitzvojen jakoon kiellettyihin ja vaadittaviin tekoihin. Pohditaan ihmisen ja luonnon suhdetta sekä globaalia vastuuta. Tärkeitä sisältöjä ovat ihmisen oikeus elämään ja YK:n Lapsen oikeuksien sopimus. Tutkitaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä, juutalaisen kielen terminologiaa ja sen yhdistävää vaikutusta juutalaisessa maailmassa. Opetuksessa tärkeitä sisältöjä ovat juutalaisuuden vaikutus arkielämän käyttäytymiseen, myötäelämisen taito ja oppilaiden elämästä nousevat eettiset kysymykset.

14.3.8. Elämäkatsomustieto

14.3.8.1. Oppiaineen tehtävä

Elämäkatsomustiedon opetuksen ydintehtävänä on edistää oppilaiden kykyä etsiä hyvää elämää. Elämäkatsomustiedossa ihmiset ymmärretään kulttuuriaan uusintavina ja luovina toimijoina, jotka kokevat ja tuottavat merkityksiä keskinäisessä toiminnassaan ja kanssakäymisissä ympäröivän maailman kanssa. Katsomuksia, inhimillisiä käytäntöjä ja niitä koskevia merkityksiä pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksen tuloksina. Elämäkatsomustiedossa painotetaan ihmisten kykyä vaikuttaa aktiivisesti omaan ajatteluunsa ja toimintaansa. Tämä koskee myös oppilaiden opiskelua ja oppimista. Siksi on keskeistä sovittaa opetukseen ja opiskeluun oppilaan oma ajattelu- ja kokemusmaailma.

Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden valmiuksia kasvaa itsenäiseksi, suvaitsevaisiksi, vastuullisiksi ja arvostelukykyisiksi yhteisönsä jäseneksi. Tavoitteena on täysivaltainen demokraattinen kansalaisuus globalisoituvassa ja nopeasti muuttuvassa maailmassa. Tämä edellyttää elämäkatsomustiedon opetukselta monipuolisen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistyksen kartuttamisen lisäksi eettisen ja kriittisen ajattelu- ja toimintakyvyn sekä oppimisen taitojen kehittämistä. Elämäkatsomustiedossa kriittinen ajattelu ymmärretään perusteita etsivänä, asiayhteydet hahmottavana ja tilannetajuisena sekä itseään korjaavana. Siihen liittyy avoin ja pohdiskelleva asenne.

Elämäkatsomustieto tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä, erityisesti ajattelun ja oppimaan oppimisen taitoja, kulttuurisen osaamisen, vuorovaikutuksen ja ilmaisun taitoja, itsestä huolehtimista ja arjen taitoja sekä osallistumista, vaikuttamista ja vastuullisuutta.

Vuosiluokilla 3–6 elämäkatsomustiedon opetuksen erityisenä tehtävänä on rohkaista ja tukea oppilaiden pyrkimystä rakentaa identiteettiään ja elämäkatsomustaan. Opetuksessa keskeistä on tukea oppilaiden eettisen ajattelun taitojen ja kulttuurisen osaamisen kehittymistä sekä kykyä ilmaista omia näkemyksiään ja niiden perusteita.

14.3.8.2. Elämäkatsomustiedon keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3.luokka

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	S1 Kasvaminen hyvään elämään Oppilas tutustuu: Vapauden ja vastuun käsitteisiin, erityisesti ajattelun, uskonnon- ja elämäkatsomuksen vapauden näkökulmasta.

T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	<p>Oppilas pohtii: Yhdenvertaisuuden, onnellisuuden ja hyvän elämän rakenteita näkökulmana käytännön taso.</p> <p>Oppilas tutkii: Oikeudenmukaisuuden ilmentymistä arkielämässä.</p> <p>Oppilas perehtyy: Arvon ja normin käsitteisiin, näkökulmana käytännön taso.</p> <p>Oppilas harjoittelee:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Toisen ihmisen kohtaamista. • Erilaisten näkökulmien arvostamista • Omien näkemysten erittelyä ja perusteluita • Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetuksi luokilla 1–6.
T3 Edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan. (L1, L4)	
T4 Ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta. (L3, L7)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T8 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan katso- mustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuk- sellisia kannanottoja. (L2, L7)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloitteelli- sesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

4.luokka

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Elämäkatsomustiedon opetuksen ta- voitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalu- eet vuosiluokalla 4
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannus- taa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilantei- siin. (L1, L2, L3, L7)	<p>S2 Erilaisia elämäntapoja</p> <p>Oppilas tutustuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maailman kulttuuriperintökohteisiin ja nii- den vaalimiseen. <p>Oppilas pohtii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhdenvertaisuuden, hyväksynnän ja ym- märryksen käsitteitä. • Ymmärryksen, tiedon ja uskon käsitteitä. <p>Oppilas perehtyy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomalaiseen kulttuuriin ja suomalaisiin vä- hemmistö kulttuureihin, erilaiset elämän- ja maailmankatsomukset huomioiden. <p>Oppilas tutkii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oman identiteetin kehittymistä eri näkö- kulmista. <p>Oppilas harjoittelee:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oman näkemyksen erittelyä ja perustelua, näkökulmana oma näkemys eri kulttuurien ja elämäkatsomusten joukossa. <p>Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opete- tuiksi luokilla 1–6.</p>
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	
T3 Edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden väli- siä suhteita ja kehittää ajatteluaan (L1, L4)	
T4 Ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta. (L3, L7)	
T5 Ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä. (L2, L4, L5)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksel- lista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvi- oimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T8 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan katso- mustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuk- sellisia kannanottoja. (L2, L7)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloit- teellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

5.luokka

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	<p>S3 Yhteiselämän perusteita:</p> <p>Oppilas perehtyy:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ihmisten yhteiselämän perusteisiin, esimerkiksi sopimuksen, oikeuden ja velvollisuuden, yhdenvertaisuuden, rauhan ja demokratian näkökulmista, huomioiden sekä oppilaan arkielämä, että laajempi viitekehys. Lasten oikeuksiin pohtien niiden toteutumisesta lähellä ja kaukana, huomioiden kansainvälisyyskasvatus, kehityskumppanuuskasvatus ja media-lukutaitojen kehittyminen. <p>Oppilas harjoittelee:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tekojen eettistä arviointi esim. tilanne-, mieliala- ja seurausetiikan näkökulmista Omien näkemysten erittelyä ja perustelua suhteessa yhteiselämän vaatimuksiin. <p>Oppilas tutkii:</p> <ul style="list-style-type: none"> erilaisia kulttuureita, lapsen elämää eri maissa. Jokin ajankohtainen pieni tutkielma tai esitelmä tai vastaava esim. lapsen oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyen Suomessa tai muualla. <p>Oppilas harjoittelee:</p> <ul style="list-style-type: none"> Omien päätelmiensä perustelemista Pienimuotoisten vertaavan tutkielman tekemistä ja omien päätelmiensä perustelemista Medialukutaitoa ja eri tietolähteiden puolueettomuuden arviointia. <p>Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1–6.</p>
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	
T3 Edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan. (L1, L4)	
T4 Ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta. (L3, L7)	
T5 Ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä. (L2, L4, L5)	
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T8 Rohkaista oppilasta ilmaisemaan katso- mustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja. (L2, L7)	
T9 Ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleis- maailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia. (L2, L3)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	

6.luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Elämäkatsomustiedon opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
T1 Luoda edellytyksiä oppilaan eettisen ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin. (L1, L2, L3, L7)	<p>S4 Luonto ja kestävä tulevaisuus:</p> <p>Oppilas perehtyy:</p> <ul style="list-style-type: none"> erilaisiin aikakäsityksiin, huomioiden niihin
T2 Ohjata oppilasta tunnistamaan ja	

arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita. (L1, L4, L5)	liittyvät tietokäsitykset ja vaikutus ihmisten elämään.
T5 Ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä. (L2, L4, L5)	<ul style="list-style-type: none"> • Erilaisiin tapoihin selittää maailmaa, huomioiden niihin liittyvät tietokäsitykset ja vaikutus ihmisten elämään.
T6 Tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. (L1, L2)	<p>Oppilas tutkii:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erilaisia luontokäsityksiä • Luonnon ja ihmisten tulevaisuutta sekä kestävä kehitystä, huomioiden kansainvälisyys- ja kehityskumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen.
T7 Ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan. (L1, L2, L5)	
T10 Rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään. (L5, L6, L7)	<p>Oppilas harjoittelee:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omien näkemysten erittelyä ja perustelua, näkökumina maailmankuva ja kestävä tulevaisuus. Huomioiden kansainvälisyys ja kehityskumppanuuskasvatus sekä medialukutaitojen kehittyminen. <p>Opettaja voi vaihtaa sisältöjen käsittelyjärjestystä vuosiluokalta toiselle, kunhan sisällöt tulevat opetetuiksi luokilla 1–6.</p>

14.3.8.3. Elämäkatsomustiedon oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Työtapojen valinnassa oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on luoda turvallinen ja avoin psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö, jossa jokainen oppilas kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja arvostetuksi. Työskentelyssä tuetaan oppimisen itsesääätelytaitojen kehittymistä. Fyysistä oppimisympäristöä kehitetään erilaiset oppimisen ja työskentelemisen tavat huomioon ottavaksi ja joustavasti muunneltavaksi. Yhteisiä, opettajan ohjaamia tutkimuskeskusteluja rikastetaan toiminnallisilla aktiviteeteilla, saduilla, kertomuksilla, leikeillä, musiikilla, kuvataiteella ja draamalla. Toiminnallisissa aktiviteeteissa otetaan huomioon elinympäristön digitalisoituminen.

14.3.8.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä ohjauksen ja tuen järjestämisessä on vahvistaa oppilaan osallisuuden ja minäpystyvyyden kokemusta. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee oppilaan hyvinvointia, kehitystä ja oppimista tarjoamalla mahdollisuuksia ja käsitteellisiä välineitä tutkia, jäsentää ja rakentaa omaa katsomuksellista identiteettiä yhdessä muiden kanssa. Ohjausta ja tukea tarvitaan erityisesti vuoro-vaikutus- ja ajattelutaitojen kehittymiseen. Oppilaiden yksilöllisen tuen tarpeet sekä mahdollisuus syventymiseen ja yksilölliseen etenemiseen otetaan huomioon työtapojen ja sisältöjen valinnassa.

14.3.8.5. Oppilaan oppimisen arviointi elämäkatsomustiedossa vuosiluokilla 3–6

Elämäkatsomustiedon opetuksessa oppimisen arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaisemaan oppilasta perehtymään ja tutkimaan oppimisen kannalta keskeisiä lähteitä ja piirteitä sekä tekemään asioista omia tulkintoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjallisen ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Tärkeää on niiden kautta osoitettu ilmaisu- ja perustelutaito. Yksityiskohtaisen muistamisen sijaan arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen sekä ajattelun ja argumentaation kehittymiseen.

Elämäkatsomustiedon sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan**

tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

14.3.8.6. Elämäkatsomustiedon arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Tavoitteet Opetuksen tavoitteena on	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kah- deksan osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta sovelta- maan eettisiä peri- aatteita arjen tilanteisiin	S1-S4	Käsitteiden hallinta ja soveltaminen	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamiaan eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluita	S1-S4	Väitteiden ja perusteluiden tunnistaminen ja arviointi	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluita sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	S1, S2, S3	Päätelytaidot	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	S1, S2, S3	Vastuullisen toiminnan tunteminen	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa itsestä, toisista ja luonnosta vastuun ottaminen sekä kertoa, mitä se tarkoittaa omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	S2, S3, S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	S1-S4	Tietojen ja käsitteiden hallinta	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	S1-S4	Oppimaan oppimisen taidot	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	S1, S2, S3	Vuorovaikutustaidot ja toiminta ryhmän jäsenenä	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	S3	Ihmisoikeusetiikka	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta	S1-S4	Vaikuttamisen	Oppilas osaa etsiä ja kuvata

toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään		keinojen tunteminen	joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.
--	--	---------------------	--

14.3.9. Historia

14.3.9.1. Oppiaineen tehtävä

Historian opetuksen tehtävänä on kehittää oppilaiden historiatietoisuutta ja kulttuurien tuntemusta sekä kannustaa heitä omaksumaansa vastuullisen kansalaisuuden periaatteet. Menneisyyttä koskevan tiedon avulla oppilaita ohjataan ymmärtämään nykyisyyteen johtanutta kehitystä, henkisen ja aineellisen työn arvoa sekä pohtimaan tulevaisuuden valintoja. Oppilaita ohjataan näkemään yksilön merkitys historiallisena toimijana sekä oivaltamaan toiminnan taustalla esiin-tyviä tekijöitä ja ihmisten motiiveja. Tarkoituksena on tukea oppilaiden identiteetin rakentumista sekä edistää heidän kasvuunsa aktiiviseksi ja erilaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseniksi.

Historianopetuksessa oppilaat paneutuvat erilaisten toimijoiden tuottaman tiedon kriittiseen käsittelyyn ja historiallisen lähdeaineiston ulottuvuuksiin. Opetuksessa syvennytään lisäksi historian tutkimuksen lähtökohtaan, jonka mukaan menneestä pyritään muodostamaan mahdollisimman luotettava kuva saatavilla olevan todistusaineiston perusteella. Opetuksen tavoitteena on kehittää historian tekstitaitoja: taitoa lukea ja analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä sekä tehdä päteviä tulkintoja niiden tarkoituksesta ja merkityksestä.

Oppilaita ohjataan ymmärtämään historiatiedon tulkinnallisuutta ja moniperspektiivisyyttä sekä selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta. Historianopetus auttaa oppilaita tunnistamaan yhteiskunnassa olevia arvoja, arvojännitteitä ja niissä tapahtuneita muutoksia eri aikoina. Vuosiluokilla 4–6 historian opetuksen tehtävänä on perehdyttää oppilaat historiallisen tiedon luonteeseen, tiedon hankkimiseen sekä peruskäsitteisiin. Pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostus menneestä ajasta, ihmisen toimintaa, sen merkitystä ja ymmärtämistä kohtaan. Perusteissa määriteltyjen sisältöjen opetuksessa korostetaan toiminnallisia ja elämyksellisiä työtapoja.

14.3.9.2. Historian keskeiset tavoitteet ja sisällöt

5.luokka

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (L1-L7)	Suvun historia (L1, L2, L4) Raahen historia (L1, L2, L4)
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (L1, L2, L4, L5, L7)	Esihistoriallinen aika ja sivilisaation synty: Perehdytään ihmisen elämiseen pienissä populaatioissa ja metsästyskulttuuriin sekä maanviljelykulttuurin murrokseen ja sivilisaation syntyyn. (L4)
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1, L2, L4-L7)	
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (L1, L2, L3)	Vanha aika ja antiikin perintö: Paneudutaan demokratian orastukseen Kreikassa ja roomalaiseen yhteiskuntaan. (L2, L7)
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (L2-L4, L6, L7)	
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja	

seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2, L4, L7)	
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (L1-L7)	
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (L1, L2, L4, L7)	
Historiallisen tiedon käyttäminen	
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (L1, L2, L4)	
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (L1-L7)	
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (L2-L4, L6, L7)	

6.luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Historian opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Historian opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
Merkitys, arvot ja asenteet	
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena (L1-L7)	Aikakautta tarkastellaan lisäksi Pohjolan asuttamisen näkökulmasta. (L4)
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä (L1, L2, L4, L5, L7)	Verrataan Pohjolan asuttamista paikalliseen,
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden (L1, L2, L4-L7)	suunta yleisestä paikalliseen
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	Keskiaika: Perehdytään keskiaikaiseen maailmankuvaan sekä idän ja lännen kulttuuriin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin eri ihmisryhmille. Käsitellään Suomen siirtyminen historialliseen aikaan ja Ruotsin yhteyteen. Pähkinäsaaren rauhan raja
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä (L1, L2, L3)	Uuden ajan murrosvaihe: Tutustutaan tieteessä, taiteessa ja ihmisten uskomuksissa tapahtuneisiin muutoksiin. (L2)
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja (L2-L4, L6, L7)	Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille (L2, L4, L7)	Tutustutaan Raahen merikaupunkihistoriaan ja vaikutuksiin sekä Pietari Brahen
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille (L1-L7)	
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa (L1, L2, L4, L7)	
Historiallisen tiedon käyttäminen	
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä (L1, L2, L4)	

T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä (L1-L7)	merkitykseen. (L2, L6) Isonvihan aika.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa (L2- L4, L6, L7)	

14.3.9.3. Historian oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4–6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta on tärkeä valita elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja, esimerkiksi erilaisten lähteiden tutkimista, kerrontaa, draamaa, leikkiä ja pelejä. Tavoitteena on vahvistaa oppilaiden historian tekstien ja ympäristön lukutaitoa sekä harjoitella tulkintojen tekemistä itsenäisesti ja toisten kanssa. Opiskelussa hankitaan ja käytetään historiallista tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntäen. Historia oppiaineena sopii hyvin integroitavaksi muiden oppiaineiden kanssa.

14.3.9.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki historiassa vuosiluokilla 4–6

Historianopetuksessa oppilaita ohjataan tutkivaan opiskelutapaan ja heitä rohkaistaan tekemään tulkintoja, vertailemaan, tekemään johtopäätöksiä ja soveltamaan hankittua tietoa sekä suullisesti että kirjallisesti. Tekstien ymmärtämiseen ohjataan avaamalla teksteissä käytettyjä käsitteitä.

14.3.9.5. Oppilaan oppimisen arviointi historiassa vuosiluokilla 4–6

Historian opetuksessa oppimisen arviointi on oppilaita ohjaavaa ja kannustavaa. Palautteella pyritään rohkaistamaan oppilaita tutkimaan erilaisia historiallisia lähteitä ja tekemään niistä omia tulkintojaan. Arvioinnissa otetaan huomioon monimuotoiset kirjalliset ja suullisen tuottamisen tavat sekä muun tekemisen ja ilmaisumuotojen kautta osoitettu osaaminen. Sisältöjen muistamisen sijasta arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota tiedon soveltamiseen ja historiallisen ajattelun kehittymiseen.

Historian sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi kunkin oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10)..** Opintojen edistymisen kannalta keskeistä on tutkimisen, toimimisen ja menneisyyteen eläytymisen ohella ankkuroituminen kulttuuriympäristöön, aikaperspektiivin hahmottaminen, ihmisen toimijuuden sekä historian merkityksen oivaltaminen ihmiskunnan ja oman elämän kannalta nyt ja tulevaisuudessa.

14.3.9.6. Historian arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältöalueet	Arvioinnin kohteet historiassa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan historiasta tiedonalana ja identiteettiä rakentavana oppiaineena	S1-S5		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
Tiedon hankkiminen menneisyydestä			
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	S1-S5	Historian tietolähteiden tunnistaminen	Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	S1-S5	Historiatiedon tulkinnallisuuden havaitseminen	Oppilas osaa erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan.

Historian ilmiöiden ymmärtäminen			
T4 auttaa oppilasta ymmärtämään erilaisia tapoja ja kaa historia aika- kausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	S1-S5	Kronologian ymmärrys	Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämisuodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	S1-S5	Historiallinen empatia	Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteiden hahmottaminen historiassa	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	S1-S5	Muutoksen hahmottaminen	Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuutta historiassa	S1-S5	Jatkuvuuden tunnistaminen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ilmiöiden jatkuvuudesta eri aika- kaudesta toiseen.
Historiallisen tiedon käyttäminen			
T9 ohjata oppilasta esittelemään muutoksille syitä	S1-S5	Syy- ja seuraussuhteen kuvaileminen	Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	S1-S5	Tulkintojen selittäminen	Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	S1-S5	Ihmisen toiminnan selittäminen	Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

14.3.10. Yhteiskuntaoppi

14.3.10.1. Oppiaineen tehtävä

Yhteiskuntaopin opetuksen tehtävänä on tukea oppilaiden kasvua aktiivisiksi, vastuuntuntoisiksi ja yritteliäiksi kansalaisiksi. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan. Oppiaineen tehtävänä on antaa yhteiskunnan toiminnasta ja kansalaisen vaikutusmahdollisuuksista tiedollinen

perusta sekä rohkaista oppilaita kehittymään oma- aloitteisiksi yhteiskunnallisiksi ja taloudellisiksi toimijoiksi.

Yhteiskuntaopin opetuksessa oppilaita ohjataan seuraamaan ajankohtaisia kysymyksiä ja tapahtumia sekä ymmärtämään niiden yhteyksiä omaan elämään. Keskeistä on oppia hankkimaan ja arvioimaan kriittisesti erityyppisten toimijoiden tuottamaa tietoa sekä soveltamaan sitä kohtaa- missaan tilanteissa. Oppilaita kannustetaan osallistumaan sekä toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Heitä ohjataan ymmärtämään, että yhteiskunnallinen päätöksenteko perustuu valintoihin, joita tehdään vaihtoehtoisten mahdollisuuksien välillä pyrkimyksenä löytää yhteisymmärrys.

Vuosiluokilla 4–6 yhteiskuntaopin opetuksen painopisteenä on perehtyminen yhteisölliseen elämään ja rakentavaan vuorovaikutukseen. Oppilaita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaise- maan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään sekä löytämään omat vahvuutensa. Oppilaat harjoittelevat päätöksentekoa ja vaikuttamisessa tarvittavia taitoja kouluyhteisössä sekä muiden lähiyhteisön toimijoiden kanssa. Opetus vahvistaa oppilaiden kiinnostusta työtä, työ- elämää ja yrittäjyyttä sekä eri ammatteja kohtaan. Oppilaat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusasioihin.

14.3.10.2. Yhteiskuntaopin keskeiset tavoitteet ja sisällöt

4.luokka

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältö- alueet vuosiluokalla 4
<p>Merkitys, arvot ja asenteet</p> <p>T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteis- kun- nasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana (L3, L7)</p> <p>T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointi- kyky- ään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja talou- dellisiin kysymyksiin (L2, L7)</p>	<p>S1 ARKIELÄMÄ JA OMAN ELÄMÄN HAL- LINTA (T1- T9)</p> <p>Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön, perheen ja muiden lähiyhteisöjen näkökulmasta. Tutustutaan ammatteihin; esim. oman huoltajan ammatti tai vierai- lut luokassa. Koulun turvallisuussuunni- telmaan ja sääntöihin perehtyminen, oman luokan pelisäännöt. Harjoitellaan taloudellista rahan käyttöä.</p> <p>S2 DEMOKRAATTINEN YHTEISKUN- TA (T1-T4, T6-T7, T9)</p> <p>Perehdytään erilaisiin oppilasta lähellä oleviin yhteisöihin, niiden jäsenten oi- keuksiin ja velvollisuuksiin, sekä harjoitel- laan yhteistä päätöksentekoa. Opetuk- sessa tarkastellaan demokraattisen toi- minnan arvoja ja peruseriaatteita kuten ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhden- vertaisuutta. Tutustutaan Suomen eri kulttuureihin ja vähemmistöryhmiin.</p>
<p>Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksu- minen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys</p>	
<p>T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilais- ten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita (L2-L4, L7)</p>	
<p>T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merki- tystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa (L2, L4, L5) T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään (L3-L4, L6-L7)</p>	
<p>T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuot- tamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, nä- kökulmia ja tarkoitusperiä (L1-L2, L4)</p>	
<p>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</p>	
<p>T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vai- kuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä (L2, L6-L7)</p>	
<p>T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulu- tusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä</p>	

taitoja (L3-L4)	
T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla (L3-L4, L5, L7)	

5.luokka

Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Yhteiskuntaopin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Merkitys, arvot ja asenteet	<p>S3 AKTIIVINEN KANSALAISUUS JA VAIKUTTAMINEN (T1-T4, T5-T7, T9)</p> <p>Tarkastellaan ja harjoitellaan käytännössä demokraattisen vaikuttamisen ja yhteiskunnassa toimimisen taitoja, joita tarvitaan erilaisten yhteisöjen vastuullisena ja osallistuvana jäsenenä esimerkiksi luokassa, koulussa, erilaisissa harrastuksissa ja järjestöissä, mediassa sekä taloudellisessa toiminnassa. Harjoitellaan yhteistyötä lähiyhteisön toimijoiden kanssa. (L1, L3, L5, L7)</p> <p>S4 TALOUDELLINEN TOIMINTA (T1-T2, T4-T5, T8)</p> <p>Tarkastellaan taloudellista toimintaa ja sen merkitystä. Perehdytään rahankäyttöön ja ansaitsemiseen sekä säästämiseen ja kestäväan kuluttamiseen. Lisäksi tutustutaan käytännön tilanteiden kautta paikallisen talouden toimintaan, kuten lähiympäristön yrityksiin, työpaikkoihin ja palveluiden tuottajiin. (L3, L6)</p>
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana (L3, L7)	
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin (L2, L7)	
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys	
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita (L2-L4, L7)	
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa (L2, L4, L5) T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään (L3-L4, L6-L7)	
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä (L1-L2, L4)	
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen	
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä (L2, L6-L7)	
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja (L3-L4)	
T9 kannustaa oppilasta erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla (L3-L4, L5, L7)	

14.3.10.3. Yhteiskuntaopin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 4–6

Yhteiskuntaopin tavoitteiden kannalta on keskeistä käyttää vuorovaikutuksellisia, elämyksellisiä ja toiminnallisia työtapoja tiedon luomisessa, kuten simulaatioita, opetuskeskusteluja, väittelyitä ja draamaa. Niiden kautta harjoitellaan yhteistoimintaa, osallistumista ja vaikuttamista lähiyhteisössä. Oppilaiden arki harrastuksineen ja omat kokemukset sekä oma luokka, koulu ja oppilaskunta sekä muut lähiyhteisön toimijat ovat osallistumisen harjoittelamisen kannalta erityisen tärkeitä. Tieto- ja viestintätekniikan käyttö tarjoaa

luontevan keinon yhteiskuntaa koskevan tiedon etsimiseen ja osallistumiseen yksin ja yhdessä toisten kanssa.

14.3.10.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4–6

Oppiaineen tavoitteiden ja luonteen kannalta keskeistä on ohjata oppilaat näkemään itsensä yhteiskunnan jäsenenä, joilla on oikeuksia ja velvollisuuksia sekä tukea heidän kasvuaan yhteis- työkykyisiksi erilaisten yhteisöjen jäseniksi. Oppilaita tuetaan erityisesti yhteiskuntaa ja taloutta koskevan tiedon etsimisessä, ymmärtämisessä ja soveltamisessa, jolla on merkitystä heidän oman elämänsä ja tulevaisuutensa kannalta. Oppilaita kannustetaan osallisuuteen ja keskusteluun. Oppiaineen käsitteellinen luonne otetaan huomioon avaamalla ja konkretisoimalla siinä käytettäviä keskeisiä käsitteitä.

14.3.10.5. Oppilaan oppimisen arviointi yhteiskuntaopissa vuosiluokilla 4–6

Yhteiskuntaopissa oppimisen arvioinnilla ja palautteella oppilaita ohjataan ja kannustetaan toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti omissa lähiyhteisöissään ja soveltamaan käytännössä yhteis- kunnasta oppimiaan tietoja ja taitoja. Arvioinnissa otetaan huomioon monipuolisesti erilaisia toiminnan ja tuottamisen tapoja. Huomiota kiinnitetään yhteiskunnallisten tietojen ja taitojen hallintaan.

Yhteiskuntaopin sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositoludistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).** Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä, että oppilas hahmottaa ympäröivän yhteiskunnan toimintaa sekä näkee itsensä osana kansalaisyhteiskuntaa omat vaikuttamismahdollisuutensa ja vastuunsa tiedostaen.

14.3.10.6. Yhteiskuntaopin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Merkitys, arvot ja asenteet			
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	S1-S4		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemukseen osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	S1-S4		Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemukseen osana itsearviointia.
Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys			
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	S1-S3	Yhteisten sääntöjen ja tasa-arvon periaatteiden tarkastelu	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja	S1-S4	Median roolin tarkastelu	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa

merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa			elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltaamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	S1, S4	Työnteon ja yrittäjyyden merkityksen tarkastelu	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä	S1-S3	Erialaisten arvojen, näkökulmien ja tarkoituserien hahmottaminen	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoitusperiä.
Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen			
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	S2, S3	Demokraattisen vaikuttamisen perustaitojen sekä yhteisössä toimimisen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	S1, S4	Rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteiden soveltaminen	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamis päätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	S1, S3	Mediataidot	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

14.3.11. Musiikki

14.3.11.1. Oppiaineen tehtävä

Musiikin opetuksen tehtävänä on luoda edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Opetus ohjaa oppilaita tulkitsemaan musiikin monia merkityksiä eri kulttuureissa sekä yksilöiden ja yhteisöjen toiminnoissa. Oppilaiden musiikillinen osaaminen laajenee, mikä vahvistaa myönteistä suhdetta musiikkiin ja luo pohjaa musiikin elinikäiselle harrastamiselle. Musiikin opetus rakentaa arvostavaa ja uteliasta suhtautumista musiikkiin ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen.

Toiminnallinen musiikin opetus ja opiskelu edistävät oppilaiden musiikillisten taitojen ja ymmärryksen kehittymistä, kokonaisvaltaista kasvua ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa. Näitä vahvistetaan ottamalla musiikin opetuksessa huomioon oppilaiden musiikilliset kiinnostuksen kohteet, muut oppiaineet, eheyttävät teemat, koulun juhlat ja tapahtumat sekä koulun ulkopuolella tapahtuva toiminta. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla säännöllisesti mahdollisuuksia äänen ja musiikin parissa toimimiseen, säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. Musiikin opetuksessa oppilaat opiskelevat musiikkia monipuolisesti, mikä edesauttaa heidän ilmaisutaitojensa kehittymistä.

Vuosiluokkien 3–6 musiikin opetuksessa oppilaat oppivat suhtautumaan avoimesti ja kunnioittavasti toisten kokemuksiin sekä luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmässään. Samalla he tottuvat jäsentämään aiempaa tietoisemmin musiikillisia kokemuksia ja ilmiöitä sekä musiikki- kulttuureja. Oppilaiden ymmärrys musiikkikäsitteistä ja ilmaisukeinoista syvenee ja laajenee samalla, kun taidot laulaa, soittaa, säveltää, liikua ja kuunnella kehittyvät. Ääniin ja musiikin ilmaisukeinoihin liittyvää luovaa ja esteettistä ajattelua edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia tai monitaiteellisia kokonaisuuksia. Näissä tehtävissä oppilaat käyttävät mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa. Musiikillinen toiminta liittyy luontevasti eheyttävään opiskeluun koulun arjessa ja juhlassa. Oppilaiden käsitys itsestään musiikillisina toimijoina rakentuu myönteisten oppimiskokemusten kautta.

14.3.11.2. Musiikin keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosi- luokalla 3	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 3
<p>Kaikki musiikin opetuksen sisältö- alueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin</p> <p>Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistu- maan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisös- sään (L2, L6, L7)</p> <p>Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen T2 ohjata oppilasta luontevaan ää- nenkäyttöön ja laulamiseen sekä ke- hittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musi- soivan ryhmän jäsenenä (L2)</p> <p>T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunne- tilojen ilmaisuun koko- naisvaltaisesti liikkuen (L1-L2)</p> <p>T4 tarjota oppilalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämyk- selliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2)</p> <p>T5 rohkaista oppilasta improvisoi- maan sekä suunnittelemaan ja to- teuttamaan pienimuotoisia sävellyk- siä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintä- teknologi- aa käyttäen (L1, L2, L5, L6)</p> <p>Kulttuurinen ymmärrys ja moni- lu- kutaito T6 ohjata oppilasta tarkastele- maan</p>	<p>Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja sävel- täen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuoli- sesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.</p> <p>S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jä- senenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikku- mista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoitto- tekniikoita harjoitellaan yhteis- musisoinnissa. Opetuksessa on kes- keistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla.</p> <p>3 lk.: monipuolisesti erilaisia soittimia esim. rytmisoittimia, laattasoitti- mia, melodiasoittimia (nokkahuilu, iPad, piano jne.) moniäänisyyteen valmentavia lauluja esim. kaanoneita tai kaksi- äänisiä kappaleita</p> <p>S2 Mistä musiikki muodostuu Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytm-, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyyn kehittämiseen. Osaamisen kehitty- essä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symbo- leita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toimin- nassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisulli- siin keinoihin.</p> <p>3 lk.: nuotinlukemisen alkeita esim. nuottiavain, nuotti- viivasto, nuot- tien nimet, rytm- hahmot, kertaus- merkki, jne.</p> <p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään op- pilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin</p>

<p>musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2)</p>	<p>tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisiin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.</p>
<p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (L4)</p>	<p>S4 Ohjelmisto Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia.</p>
<p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)</p>	<p>3 lk.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • suomalainen ja pohjoismainen kansanmusiikki • taidemusiikin tärkeimpiin säveltäjiin tutustumista
<p>Oppimaan oppiminen musiikissa T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)</p>	<p>Musisoitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin perinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.</p>

4. luokka

<p>Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosi- luokalla 4</p>	<p>Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 4</p>
<p>Kaikki musiikin opetuksen sisältö- alueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin</p>	<p>Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoimalla eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.</p>
<p>Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6-L7)</p>	<p>S1 Miten musiikissa toimitaan Musisoitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisu- taitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla.</p>
<p>Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2)</p>	<p>4 lk.:</p> <p>Vahvistetaan ja syvennetään aiemmin opittua ja eri soittimien hallintaa (sointusoittimia, esim. kitara, kantele, ukulele, iPad)</p>
<p>T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1-L2)</p>	<p>S2 Mistä musiikki muodostuu Musisoitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytm-, melodia-, harmonia-, muoto-, sointiväri- ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitetään ja</p>
<p>T4 tarjota oppilaille mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2)</p>	
<p>T5 rohkaista oppilasta improvisoiden ja suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja</p>	

<p>viestintäteknologiaa käyttäen (L1-L2, L5-L6)</p> <p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisiä kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2)</p> <p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä ((L4)</p> <p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)</p> <p>Oppimaan oppiminen musiikissa T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)</p> <p>Oppimaan oppiminen musiikissa T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)</p>	<p>käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisiä tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.</p> <p>4 lk.: vahvistetaan aiemmin opittua</p> <p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.</p> <p>S4 Ohjelmisto Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia.</p> <p>Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin perinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.</p> <p>4 lk.: suomalainen ja pohjoismainen kansanmusiikki taidemusiikin tärkeimpiin säveltäjiin tutustumista edellisten lisäksi sinfoniaorkesterin soitinryhmiin tutustumista</p>
---	--

5. luokka

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosivuosi luokalla 5	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 5
<p>Kaikki musiikin opetuksen sisältöalueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin</p> <p>Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6, L7)</p> <p>Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-,</p>	<p>Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.</p> <p>S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla.</p>

melodia- ja sointusoittimien soitto-taitoaan musisoivan ryhmän jäse- nenä (L2)

T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tun- netilojen ilmaisuun kokonaisvaltai- sesti liikkuen (L1- L2)

T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuk- sia ääniympäristön ja musiikin elä- mykselliseen kuunteluun sekä oh- jata häntä jäsentämään kuule- maansa sekä kertomaan siitä (L2)

T5 rohkaista oppilasta improvisoi- maan sekä suunnittele- maan ja to- teuttamaan pieni- muotoisia sävel- lyksiä tai moni- taiteellisia kokonai- suuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (L1, L2, L5, L6)

Kulttuurinen ymmärrys ja monilu- kutaito

T6 ohjata oppilasta tarkastele- maan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista moni- muotoisuutta (L2)

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin mer- kintätapojen periaatteita musisoin- nin yhteydessä (L4)

Hyvinvointi ja turvallisuus musii- kissa

T8 ohjata oppilasta tunnista- maan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)

Oppimaan oppiminen musiikissa

T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoitte- lun avulla, osallistu- maan tavoittei- den asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoittei- siin (L1)

5 lk.

monipuolisesti erilaisia soittimia esim. rytmisoittimia, laattasoittimia, melodiasoittimia (nokkahuilu, iPad, piano jne.)

- vahvistetaan ja syvennetään aiemmin opittua ja eri soitti- mien hallintaa (sointusoittimia, esim. kitara, kantele, ukulele, iPad)
- edellisten lisäksi tutustutaan bändisoittimiin ja sähköisiin soittimiin

S2 Mistä musiikki muodostuu

Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiskyvyn kehittämiseen. Osaamisen kehitty- essä käsitteitä nimetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symbo- leita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkintaan ja musiikin ilmaisullisiin kei- noihin.

5 lk.

- syvennetään edellisvuosina opittua ja tutustutaan esimer- kiksi muotoon liittyviin merkintöihin tarkemmin
- tutustutaan sointumerkkeihin soittotehtävien yhteydessä

S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikil- listen taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ym- päristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakenne- taan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohdi- taan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aika- kausina.

S4 Ohjelmisto

Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja kulttuurisen ymmär- ryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiik- kia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia.

5 lk.

- eurooppalainen kansanmusiikki tutustumista länsimaisen tai- demusiikin historiaan esihistorialliselta ajalta nyky- päivään

Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävel- lykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan pai- kallisiin perinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Musiikin opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Musiikin opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 6
<p>Kaikki musiikin opetuksen sisältöalueet liittyvät kaikkiin tavoitteisiin</p> <p>Osallisuus T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6, L7)</p> <p>Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2)</p> <p>T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1-L2)</p> <p>T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2)</p> <p>T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (L1, L2, L5, L6)</p> <p>Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2)</p> <p>T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä (L4)</p> <p>Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa</p>	<p>Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoimalla eli laulaen, soittaen, kuunnellen, liikkuen, improvisoiden ja säveltäen sekä taiteidenvälisessä työskentelyssä. Sisällöt valitaan siten, että oppilas tutustuu musiikkikulttuureihin ja -tyyleihin monipuolisesti. Sisällöt tukevat tavoitteiden saavuttamista ja hyödyntävät paikallisia mahdollisuuksia ja oppilaiden kokemuksia.</p> <p>S1 Miten musiikissa toimitaan Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota musisoivan ryhmän jäsenenä toimimiseen. Luontevaa äänenkäyttöä ja laulamista, liikkumista sekä keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien perussoittotekniikoita harjoitellaan yhteismusisoinnissa. Opetuksessa on keskeistä ilmaisutaitojen ja kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen esim. musiikillisen keksinnän ja äänimaisemien avulla.</p> <p>6 lk.</p> <ul style="list-style-type: none"> vahvistetaan aiemmin opittua lisäksi mikrofonilaulun perusteita <p>S2 Mistä musiikki muodostuu Musisointitilanteissa kiinnitetään huomiota peruskäsitteiden lisäksi musiikkikäsitteiden rytmi, melodia, harmonia, muoto, sointiväri ja dynamiikka hahmottamiseen ja kehittämiseen. Osaamisen kehittyessä käsitteitä nimitetään ja käytetään vakiintuneita tai omia symboleita kuvaamaan musiikillisia tapahtumia. Musiikillisessa toiminnassa kiinnitetään huomiota myös tulkitaan ja musiikin ilmaisullisiin keinoihin.</p> <p>6 lk.</p> <ul style="list-style-type: none"> syvennetään edellisvuosina opittua harjoitellaan sointumerkeistä säestämistä sekä oikeilla soittimilla että esimerkiksi eri teknisiä musiikkisovelluksia ja -laitteita käyttäen <p>S3 Musiikki omassa elämässä, yhteisössä ja yhteiskunnassa Musiikillisten taitojen ja tietojen lisäksi opetuksessa käsitellään oppilaiden kokemuksia ja havaintoja musiikista ja musiikin tekemisestä eri ympäristöissä koulussa ja koulun ulkopuolella. Opetuksessa rakennetaan yhteyksiä muihin oppiaineisiin ja omiin yhteisöihin sekä pohditaan musiikin merkityksiä elämän eri tilanteissa eri aikoina ja aikakausina.</p> <p>S4 Ohjelmisto Ohjelmiston suunnittelussa kiinnitetään huomiota oppilaiden omiin kulttuureihin, kulttuuriperinnön vaalimiseen ja</p>

<p>T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)</p> <p>Oppimaan oppiminen musiikissa T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin (L1)</p>	<p>kulttuurisen ymmärryksen avartamiseen. Ohjelmistoon sisällytetään monipuolisesti muun muassa lastenmusiikkia, eri kulttuurien musiikkia, taidemusiikkia, populaarimusiikkia ja kansanmusiikkia.</p> <p>6 lk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • tutustumista maailman musiikkiin ja populaarimusiikkiin • jatketaan taidemusiikin historian opiskelua <p>Musisointitilanteissa syntyneet oppilaiden luovat tuotokset ja sävellykset sisältyvät myös ohjelmistoon. Ohjelmisto valitaan ryhmän taito taso ja kulttuuriset lähtökohdat huomioiden. Tutustutaan paikallisiin pe-rinteisiin ja musiikin ammattilaisiin.</p>
--	---

14.3.11.3. Musiikin oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena on luoda pedagogisesti monipuolinen ja joustava musiikin opiskelukokonaisuus, joissa erilaiset musiikilliset työtavat ja vuorovaikutustilanteet sekä yhteismusisointi ja muu musiikillinen yhteistoiminta on mahdollista jokaiselle oppilaalle. Oppimisen ilo, luovaan ajatteluun rohkaiseva ennakkoluuloton ilmapiiri sekä myönteiset musiikkikokemukset ja -elämykset innostavat oppilaita kehittämään musiikillisiä taitojaan. Opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Opetuksessa hyödynnetään taide- ja kulttuurilaitosten sekä muiden yhteistyö tahojen tarjoamia mahdollisuuksia.

14.3.11.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki musiikissa vuosiluokilla 3–6

Musiikin opetuksessa ja työskentelyn suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet, aikaisempi oppiminen ja kiinnostuksen kohteet. Niiden pohjalta tehdään muun muassa työtapoja, opetusvälineiden käyttöä ja ryhmätyöskentelyä koskevat ratkaisut niin, että myös oppilaita kuullaan. Ratkaisuilla luodaan oppimista edistäviä yhteismusisoinnin tilanteita sekä vahvistetaan jokaisen oppilaan opiskelutaitoja ja oma-aloitteisuutta.

Musiikin perustaitoja (esim. perussyke, kuunteleminen, musiikin tahdissa liikkuminen) harjoitellaan jatkuvasti. Ylläpidetään ja laajennetaan aiemmin opittuja musisointitaitoja.

Luodaan positiivisia musiikkikokemuksia oppilaiden taito taso huomioiden.

14.3.11.5. Oppilaan oppimisen arviointi musiikissa vuosiluokilla 3–6

Musiikin opetuksessa oppilaat tarvitsevat ohjaavaa ja rohkaisevaa palautetta erityisesti yhteistoiminnan ja musiikillisten taitojen harjoittelemisessa. Palaute ohjaa jokaista oppilasta hahmottamaan musiikkia ja musiikkikäsitteitä sekä kehittämään toimintaansa ryhmän jäsenenä suhteessa soivaan musiikilliseen kokonaisuuteen.

Antaessaan musiikin sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellesään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuviisiosidustusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).** Opintoissa edistymisen kannalta on keskeistä seurata erityisesti oppilaan yhteismusisointitaitojen, käsitteellisen ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä.

14.3.11.6. Musiikin arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiain-eessa	Arvion ”hyvä” / arvosanan kahdeksan osaaminen
Osallisuus			
T1 rohkaista oppilasta osallistumaan yhteismusisointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään	S1-S4	Musiikilliset yhteistyötaidot	Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusisoinnissa.
Musiikilliset taidot ja tiedot sekä luova tuottaminen			
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointu- soittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä	S1-S4	Laulaminen ja soittaminen ryhmän jäsenenä	Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien sovittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen	S1-S4	Musiikki- liikunta	Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä	S1-S4	Musiikin kuuntelu	Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rohkaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pieni- muotoisia sävellyksiä tai moni- taiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen	S1-S4	Luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin	Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito			
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta	S1-S4	Musiikin merkitysten havainnointi	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen periaatteita musisoinnin yhteydessä	S1-S4	Musiikin merkintätapojen ymmärtäminen	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa			
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan	S1-S4	Välineiden ja laitteiden turvallinen käyttö	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen

musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta			liittyvät tekijät.
Oppimaan oppiminen musiikissa			
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arviomaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin.	S1-S4	Oppimaan oppiminen ja työskentely- taidot	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.

14.3.12. Kuvataide

14.3.12.1. Oppiaineen tehtävä

Kuvataiteen opetuksen tehtävä on ohjata oppilaita tutkimaan ja ilmaisemaan kulttuurisesti moninaista todellisuutta taiteen keinoin. Oppilaiden identiteettien rakentumista, kulttuurista osaamista ja yhteisöllisyyttä vahvistetaan kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Oppilaiden omat kokemukset, ja mielikuvitus ja kokeileminen luovat perustan opetukselle. Kuvataiteen opetus kehittää kykyä ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Oppilaille tarjotaan tapoja arvottaa todellisuutta ja vaikuttaa siihen. Kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistamalla tuetaan traditioiden välittymistä ja uudistumista. Opetus tukee oppilaiden kriittisen ajattelun kehittymistä sekä kannustaa heitä vaikuttamaan omaan elinympäristöön ja yhteiskuntaan. Kuva- taiteen opetuksessa luodaan perustaa oppilaiden paikalliselle ja globaalille toimijuudelle.

Taiteelle ominainen työskentely harjaannuttaa kokemukselliseen, moniaistiseen ja toiminnalliseen oppimiseen. Oppilaat tarkastelevat kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria historiallisista ja kulttuurisista näkökulmista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin näkemyksiin taiteen tehtävistä. Oppilaita ohjataan käyttämään monipuolisesti erilaisia välineitä, materiaaleja, teknologioita ja ilmaisun keinoja. Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä visuaalisuutta sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin yhteistyössä muun opetuksen ja koulun ulko- puolisten toimijoiden kanssa. Opetuksessa tutustutaan museoihin ja muihin kulttuurikohteisiin sekä tarkastellaan kuvataiteen harrastusmahdollisuuksia.

Vuosiluokilla 3–6 oppilaat laajentavat omakohtaista suhdettaan kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin. Oppilaita kannustetaan erilaisten kuvailmaisun keinojen kokeiluun ja harjoitteluun sekä kuvallisten taitojen tavoitteelliseen kehittämiseen. Opetuksessa tarkastellaan taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin vaikutuksia mielipiteisiin, asenteisiin ja toimintatapoihin oppilaiden omassa elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Oppilaita ohjataan tutkimaan taiteilijoiden ja muun visuaalisen kulttuurin tekijöiden tavoitteita ja rooleja eri aikoina sekä erilaisissa kulttuurisissa yhteyksissä. Opetuksessa tuetaan oppilaiden yhdessä toimimisen edellytyksiä ja käytäntöjä. Kuvien tuottamisen ja tulkinnan taitoja syvennetään hyödyntämällä vastuullisesti tieto- ja viestintäteknologiaa ja verkkoympäristöjä.

14.3.12.2. Kuvataiteen keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös
T1 kannustaa oppilasta	

havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttujen ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksesta sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
T3 innostaa oppilasta ilmaistamaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1 Omat kuvakulttuurit:
Kuvallinen tuottaminen	Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S2 Ympäristön kuvakulttuurit:
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, media-kulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	S3 Taiteen maailmat:
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle ominaisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuvaviin	Keskeiset sisällöt
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	Värioppi <ul style="list-style-type: none"> • pää- ja välivärit • vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murrettu väri
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	Sommittelu <ul style="list-style-type: none"> • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali • tila
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteesta, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	Kuvaviestintä/Mediakulttuuri
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurin moninaisuus ja kestävä kehitys	

kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	<ul style="list-style-type: none"> • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalisen media, Maalaus <ul style="list-style-type: none"> • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus <ul style="list-style-type: none"> • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri <ul style="list-style-type: none"> • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta <ul style="list-style-type: none"> • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö <ul style="list-style-type: none"> • kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintätekniikan ja verkkoympäristöjen avulla
--	--

4. luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttuun ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia.
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1 Omat kuvakulttuurit:
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuva-kulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.
T3 innostaa oppilasta ilmaistamaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S2 Ympäristön kuvakulttuurit:
Kuvallinen tuottaminen T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, media-kulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuva-kulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä	

muiden kanssa	S3 Taiteen maailmat:
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle omiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohdaksi. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	Keskeiset sisällöt
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	Värioppi <ul style="list-style-type: none"> • pää- ja välivärit vastavärit <ul style="list-style-type: none"> • kylmät ja lämpimät värit • murrettut värit Sommittelu <ul style="list-style-type: none"> • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali • tila Kuvaviestintä/Mediakulttuuri <ul style="list-style-type: none"> • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalisen media, Maalaus <ul style="list-style-type: none"> • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus <ul style="list-style-type: none"> • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri <ul style="list-style-type: none"> • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta <ul style="list-style-type: none"> • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö <ul style="list-style-type: none"> • kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteesta, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	

5.luokka

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttuun ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	

T2 rohkaista oppilasta keskus- te- lemaan havainnoistaan ja ajatuk- sistaan sekä harjoittelemaan nä- kemystensä perustelemista	opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymene- telmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. S1 Omat kuvakulttuurit:
T3 innostaa oppilasta ilmaise- maan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuot- tamisen tapoja käyttäen	Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuva- kult- tuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuu- reja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuva- kulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuk- sessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallis- tumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaa- leja, tekniikoita ja ilmaisun kei- noja sekä harjaannuttamaan ku- van tekemisen taitojaan	S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, media- kulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen si- sältöjä valitaan myös vakiintuneita kuva- kulttuureja uudistavista, eri- laisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kult- tuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laaje- nevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.
T5 ohjata oppilasta tavoitteelli- seen kuvallisten taitojen kehittä- miseen yksin ja yhteis- työssä muiden kanssa	S3 Taiteen maailmat: Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kult- tuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle omi- naisiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökoh- tana. Opetuksessa käsitellään kulttuuri- identiteetin vaikutusta tai- teen tekemiseen ja vastaanottamiseen.
T6 ohjata oppilasta tutustu- maan erilaisiin kuvallisen viestin- nän tapoihin ja käyttämään ku- vallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	
T7 ohjata oppilasta tarkastele- maan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	
T8 ohjata oppilasta tarkastele- maan taidetta ja muuta visuaa- lista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä poh- timaan historiallisten ja kulttuu- risten teki- jöiden vaikutusta ku- viin	Keskeiset sisällöt Värioppi <ul style="list-style-type: none"> • pää- ja välivärit • vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murrettut värit • valööri • värin taittaminen Sommitelu <ul style="list-style-type: none"> • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali tila <ul style="list-style-type: none"> • mittasuhteet • perspektiivi Kuvaviestintä/Mediakulttuuri <ul style="list-style-type: none"> • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalinen
T9 innostaa oppilasta kokeile- maan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa ku- vissaan	
Esteettinen, ekologinen ja eetti- nen arvottaminen	
T10 ohjata oppilasta keskustele- maan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
T11 kannustaa oppilasta otta- maan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimin- tatapoja valitessaan	

	<p>media,</p> <p>Maalaus</p> <ul style="list-style-type: none"> • vesi- ja peitevärit, pullovärit, tussi <p>Piirustus</p> <ul style="list-style-type: none"> • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit, tussi <p>Muotoilu ja arkkitehtuuri</p> <ul style="list-style-type: none"> • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit <p>Painanta</p> <ul style="list-style-type: none"> • leimasin, koho, sabluuna <p>Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuvien tuottamista, käsittelyä ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintätekniikan ja verkkoympäristöjen avulla
--	--

6.luokka

Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Kuvataiteen opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Kuvataiteen opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
Kuvataiteen keskeiset tavoitteet toteutuvat jokaisessa keskeisessä sisältöalueessa	Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet toteutuvat kaikissa keskeisissä sisältöalueissa.
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu	Kuvataiteen opetuksen tavoitteita lähestytään omia kuvakulttuureja, ympäristön kuvakulttuureja ja taiteen maailmoja tutkimalla. Sisältöalueet ovat toisiaan täydentäviä ja opetuksessa tarkastellaan myös niiden välisiä yhteyksiä. Sisältöjen valinnan lähtökohtia ovat oppilaille merkitykselliset taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin teokset, tuotteet ja ilmiöt. Sisällöt rakentavat yhteyksiä oppilaille tuttuun ja heille uusien kuvakulttuurien välille. Oppilaita kannustetaan ottamaan osaa opetuksen sisältöjen, tarkasteltavien kuvastojen, työskentelymenetelmien ja välineiden valintaan. Sisältöjen valinnassa hyödynnetään paikallisia mahdollisuuksia. S1 Omat kuvakulttuurit:
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	
T3 innostaa oppilasta ilmaistamaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	Opetuksen sisällöiksi valitaan oppilaiden tekemiä kuvia ja kuvakulttuureja, joihin he osallistuvat omaehtoisesti. Oppilaiden kuvakulttuureja tarkastellaan suhteessa muihin kuvakulttuureihin. Omia kuvakulttuureja käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään omien kuvakulttuurien merkitystä oppilaiden osallistumiselle eri yhteisöissä, ympäristöissä ja yhteyksissä.
Kuvallinen tuottaminen	
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S2 Ympäristön kuvakulttuurit: Opetuksen sisällöt valitaan erilaisista ympäristöistä, esineistä, media-kulttuureista ja virtuaalimaailmoista. Sisältöjä valitaan monipuolisesti rakennetuista ja luonnon ympäristöistä sekä mediasta. Opetuksen sisältöjä valitaan myös vakiintuneita kuvakulttuureja uudistavista, erilaisten yhteisöjen ja ryhmien tuottamista kuvista ja visuaalisen kulttuurin ilmiöistä. Ympäristön kuvakulttuureja käytetään kuvallisen
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	
T6 ohjata oppilasta tutustu-	

maan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omissa kuvissaan	työskentelyn lähtökohtana. Opetuksessa käsitellään oppilaiden laajenevaa elinpiiriä ja medioiden merkitystä yhteiskunnassa.
Visuaalisen kulttuurin tulkinta	S3 Taiteen maailmat:
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	Opetuksen sisällöt valitaan eri aikoina, eri ympäristöissä ja eri kulttuureissa tuotetusta kuvataiteesta. Oppilaat perehtyvät taiteelle omiin toimintatapoihin, taiteen eri lajeihin sekä erilaisiin käsityksiin taiteesta. Taideteoksia käytetään kuvallisen työskentelyn lähtökohdaksi. Opetuksessa käsitellään kulttuuri-identiteetin vaikutusta taiteen tekemiseen ja vastaanottamiseen.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	Keskeiset sisällöt Värioppi <ul style="list-style-type: none"> • pää- ja välivärit • vastavärit • kylmät ja lämpimät värit • murretut värit Sommittelu <ul style="list-style-type: none"> • piste, viiva ja pinta • etu-, keski- ja taka-ala • muodot • valo ja varjo • pinta ja materiaali • tila Kuvaviestintä/Mediakulttuuri <ul style="list-style-type: none"> • sarjakuva, animaatio, valokuvaus, pelit, elokuva, sosiaalisen media, Maalaus <ul style="list-style-type: none"> • vesi- ja peitevärit, pullovärit Piirustus <ul style="list-style-type: none"> • lyijykynä, hiili, liidut, puuvärit Muotoilu ja arkkitehtuuri <ul style="list-style-type: none"> • savi tai muovailumassat • kierrätys- ja/tai luonnonmateriaalit Painanta <ul style="list-style-type: none"> • leimasin, koho, sabluuna Tieto- ja viestintätekniikka ja verkkoympäristö <ul style="list-style-type: none"> • kuvien tuottamista ja tulkintaa harjoitellaan myös tieto- ja viestintäteknologian ja verkkoympäristöjen avulla
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omissa kuvissaan	
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen	
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteesta, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	

14.3.12.3. Kuvataiteen oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokilla 3-6

Tavoitteena on tarjota oppimisympäristöjä ja työtapoja, joilla mahdollistetaan monipuolinen materiaalien, teknologioiden ja ilmaisukeinojen käyttäminen sekä niiden luova soveltaminen. Opetustilanteissa luodaan aktiiviseen kokeilemiseen ja harjoitteluun rohkaiseva ilmapiiri. Pedagogisilla ratkaisuilla tuetaan moniaistista havainnointia, pitkäjänteistä työskentelyä sekä tutkivaa ja tavoitteellista taideoppimista. Opetuksessa otetaan huomioon yksilölliset kuvailmaisun tarpeet ja mahdollistetaan tarkoituksenmukainen työskentely yksin ja ryhmässä. Tavoitteena on luoda oppimiseen ja vuorovaikutukseen kannustava toimintakulttuuri sekä koulussa että koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Vuosiluokilla 3–6 tarkastellaan laajenevan elinpiirin ajankohtaisia taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ilmiöitä. Opetuksessa ohjataan taiteiden väliseen ja teemaattiseen lähestymistapaan. Oppilaita kannustetaan suhtautumaan kriittisesti eri tietolähteisiin.

Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä hyödynnetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti. Tavoitteena on tutustua raahelaiseen kulttuuriperintöön ja kulttuuripalveluihin.

14.3.12.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki kuvataiteessa vuosiluokilla 3–6

Tavoitteena ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä on oppilaiden sosiaalisten, psyykkisten ja motoristen lähtökohtien ja taitojen huomioon ottaminen. Taideoppimisen yksilöllinen ja yhteisöllinen luonne tukee oppilaan identiteettien rakentumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset ohjauksen tarpeet. Opetusta eriytetään tarvittaessa esimerkiksi ilmaisukeinojen, työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnoilla. Opetustilanteissa oppilaat voivat hyödyntää vahvuuksiaan, soveltaa erilaisia työtapoja ja käyttää vaihtoehtoisia lähestymistapoja. Taideoppimiselle luodaan turvallinen, moninaisuutta kunnioittava ja itseilmaisuuun rohkaiseva ilmapiiri, jossa oppilaat saavat henkilökohtaista ohjausta ja tukea. Vaihtoehtoisia pedagogisia lähestymistapoja voidaan tarvita erityisesti havaintojen ja tunteiden visuaalisessa ilmaisussa sekä motoristen taitojen kehittämisessä. Ohjauksen, eriyttämisen ja tuen järjestämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi leikinomaisuutta, pelejä ja eri aistialueisiin liittyviä kokemuksia.

14.3.12.5. Oppilaan oppimisen arviointi kuvataiteessa vuosiluokilla 3–6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute kuvataiteessa on luonteeltaan kannustavaa, ohjaavaa ja oppilaiden yksilöllisen edistymisen huomioivaa. Palautteella tuetaan kuvan tuottamisen ja tulkinnan taitojen, taiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemuksen, pitkäjänteisten työtapojen sekä itsearviointitaitojen kehittymistä. Oppilasta ohjataan omien ajatusten ilmaisemiseen ja toisten näkemysten arvostamiseen. Oppimisen arviointi kohdistuu kaikkiin opetuksen tavoitteissa määriteltyihin taideoppimisen ulottuvuuksiin.

Antaessaan kuvataiteen sanallista arviota tai arvosanaa opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä.** Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10)*. Opinnoissa edistymisen kannalta on keskeistä havainnoida oppilaan edistymistä kuvien tuottamiseen, vastaanottamiseen ja tulkitsemiseen liittyvien taitojen kehittämisessä.

14.3.12.6. Kuvataiteen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet kuvataiteessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
Visuaalinen havaitseminen ja ajattelu			
T1 kannustaa oppilasta havainnoidaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen	S1, S2, S3	Taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin havainnoiminen	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten sanallistaminen	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti
T3 innostaa oppilasta ilmaistamaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	S1, S2, S3	Havaintojen ja ajatusten kuvallinen ilmaiseminen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja

Kuvallinen tuottaminen			
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keino- ja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan	S1, S2, S3	Kuvallisten ilmaisukeinojen käyttäminen	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa	S1, S2, S3	Kuvailmaisun taitojen kehittäminen	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuun yksin ja ryhmän jäsenenä
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omista kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvien avulla vaikuttaminen ja osallistuminen	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaistessaan mielipiteitään
Visuaalisen kulttuurin tulkinta			
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta	S1, S2, S3	Kuvien tarkastelu	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin	S1, S2, S3	Kuvatulkinnan menetelmien käyttäminen	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa
T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omista kuvissaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun tapojen käyttäminen	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia
Esteettinen, ekologinen ja eettinen arvottaminen			
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista	S1, S2, S3	Arvojen tarkasteleminen	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan	S1, S2, S3	Kuvailmaisun sisältöjen ja toimintatapojen valinta	Oppilas ottaa kuvailmaisussaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia

14.3.13. Käsiyö

14.3.13.1. Oppiaineen tehtävä

Käsiyön oppiaineen tehtävänä on ohjata oppilaita kokonaiseen käsiyöprosessin hallintaan. Käsiyö on monimateriaalinen oppiaine, jossa toteutetaan käsiyöilmaisuun, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa toimintaa. Tähän kuuluu tuotteen tai teoksen itsenäinen tai yhteisöllinen suunnittelu, valmistus ja oman tai yhteisen käsiyöprosessin arviointi. Käsiyön tekeminen on tutkivaa, keksivää ja kokeilevaa toimintaa ja siinä toteutetaan ennakkoluulottomasti erilaisia visuaalisia, materiaalisia, teknisiä sekä valmistusmenetelmällisiä ratkaisuja. Käsiyössä opetellaan ymmärtämään, arvioimaan ja kehittämään erilaisia teknologisia sovelluksia sekä käyttämään opittuja tietoja ja taitoja arjessa. Käsiyössä kehitetään oppilaiden avaruudellista

hahmottamista, tuntoaistia ja käsillä tekemistä, jotka edistävät motorisia taitoja, luovuutta ja suunnittelu-osaamista. Opetuksella vahvistetaan edellytyksiä monipuoliseen työskentelyyn. Käsityön merkitys on pitkäjänteisessä ja innovatiivisessa työskentelyprosessissa sekä itsetuntoa vahvistavassa, mieli- hyvää tuottavassa kokemuksessa.

Opetuksessa painotetaan oppilaiden erilaisia kiinnostuksen kohteita ja korostetaan yhteisöllistä toimintaa. Käsityössä lähtökohtana on erilaisten laaja-alaisten teemojen kokonaisvaltainen tarkastelu oppiainerajat luontevasti ylittäen. Ympäröivän materiaalsen maailman tuntemus luo perustaa kestäväälle elämäntavalle ja kehitykselle. Tähän sisältyy myös oppilaiden oma elämän- piiri, paikallinen kulttuuriperintö sekä yhteisön kulttuurinen moninaisuus. Käsityö kasvattaa eettisiä, tiedostavia, osallistuvia sekä osaavia ja yritteliäitä kansalaisia, jotka arvostavat itseään teki- jöinä ja joilla on taito käsityöilmaisuun sekä halu ylläpitää ja kehittää käsityökulttuuria.

Vuosiluokilla 3–6 käsityön tehtävänä on tukea ja vahvistaa oppilaiden kokonaisen käsityöprosessin hallintaa. Opetus edistää käsityöhön liittyvien käsitteiden, sanaston ja symbolien oppimista ja soveltamista. Materiaalien ominaisuuksiin tutustuminen edellyttää niiden käsityöllistä työstämistä, jonka myötä päästään kehittämään toimivia ratkaisuja. Oppilasta ohjataan tekemään valintoja työstämismenetelmien, työvälineiden, koneiden ja laitteiden välillä sekä työskentelemään niiden avulla. Käsityön kasvatustehtävänä on haastaa oppilaat tarkastelemaan ihmisten kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti oikeudenmukaisuuden, eettisyyden ja kestäväen kehityksen näkökulmista.

14.3.13.2. Käsityön keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittäminen niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 3
<p>T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1-L2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys • Hyödynnetään lähiympäristöä ainakin yhden oppimistehtävän lähtökohtana <p>T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> ○ ideointi ○ kokeilu 	<p>S1 Ideointi (T1-T3, T5-T6, T8)</p> <p>Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnon ympäristön havainnointi ja analysointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuviota, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja. • Tutustutaan materiaalien lujuus- ja taipu- misominaisuuksiin, rakenteiden syntytapaan ja energian käyttöön osana yksinkertaisia ko- neita ja laitteita • Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtai- sia teemoja <p>S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)</p>

<ul style="list-style-type: none"> ○ suunnittelu ○ tekeminen ○ esittely • Painotetaan tekniikka- ja materiaali-kokeiluja • Lopputulos ei ole ainoa tavoite <p>T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai - teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa <p>T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita • Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä itse <p>T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisuudesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä. (L3, L6)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan • Tuetaan oppilaan aktiivista roolia ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa <p>Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työvälineiden sekä työtilojen käyttöön</p> <p>T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. suunnitelman ja kuvan liittäminen omaan kansioon <p>T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana • Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana • Harjoitellaan kuvallisen suunnitelman tekemistä ja siihen mittojen merkitsemistä, suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti • Pohditaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestystä <p>S3 Kokeilu (T1-T5, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luon- non- ja kierrätysmateriaalit • Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita <ul style="list-style-type: none"> ○ mittaaminen ja merkitseminen(kaava) ○ pensselin käyttö ○ koneompelun alkeet ○ virtapiiri (elektroniikanalkeita) ○ silittäminen ○ metallin taivuttaminen • lankatöiden alkeet: <ul style="list-style-type: none"> ○ neulonta/silmukoiden luominen ○ oikeasilmukka, edestakaisneule, ○ neuleen päättäminen ○ virkkaus/ketjusilmukka ○ kiinteäsilmukka ○ reunan pysyminen suunnitelman mukaisena <p>Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite • Tutustutaan ohjatusti tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin <p>S4 Tekeminen (T1-T3, T5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia • Tutustutaan ohjelmoinnin mahdollisuuksiin käsitöissä <p>S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan • Harjoitellaan itse- ja vertaisarviointia • Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa • Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden <p>T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön <p>Opetellaan etsimään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä (uusiokäyttö)</p>	<p>teoksessa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sovelletaan kokeiluja turvallisten työ- tapojen mukaan • Opetellaan käyttämään käsityön peruskäsitteistöä <p>S6 Dokumentointi ja arviointi (T1-T2, T6-T7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osan • Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia • Suunnitelma ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon
--	---

4. luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittäminen niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 4	Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 4
<p>T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1, L2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys • Hyödynnetään lähiympäristöä ainakin yhden oppimistehtävän lähtökohtana <p>T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskennellään kokonaisen käsityö- prosessin vaiheiden mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> ○ ideointi ○ kokeilu ○ suunnittelu ○ tekeminen ○ esittely • Lopputulos ei ole ainoa tavoite 	<p>S1 Ideointi (T1-3, T5, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi • Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuvioita, erilaisia pintoja, tyylejä ja muoto- ja • Tutustutaan ja tutkitaan materiaalien lujuus- ja taipumisominaisuuksia, rakenteiden syntytapoja ja energian käyttöä osana yksinkertaisia koneita ja laitteita • Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja <p>S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana • Käytetään piirtämistä, muovailua,

T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luot- taen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4)

- Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja val- mistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen kart- tuessa

T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstä- mään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaa- vat tutkimaan ja käyttämään monipuoli- sesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita
- Opetuksessa käytetään asianmukaista ter- mistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä omassa suunnitelmassaan

T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännittei- sesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvalli- sesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttä- mään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6)

Oppimistehtävät laaditaan niin, että koko- naisen työprosessin vaiheet ja niiden vaa- tima pitkäjänteisyys huomioidaan

- Tuetaan oppilaan aktiivista roolia ideoin- nissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa
- Ohjataan oikeaan ja turvalliseen työ- väli- neiden sekä työtilojen käyttöön
-

T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestin- täteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistami- ssa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5)

- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. suunnitelman ja kuvan liittäminen omaan kansioon

T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja mui- den kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4)

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niin- den toteutumista omassa käsityöprosessis- saan
- Harjoitellaan itse- ja vertaisarviointia
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen op- pilaan erilaisuutta ja lähtötasoa
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän

rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana

- Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja niihin mittojen merkitsemistä
- Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti
- Opetellaan suunnittelemaan oman työs- kentelyn työvaiheiden järjestys

S3 Kokeilu (T1-T5, T8)

- Kokeillaan kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luon- non- ja kierrätysma- teriaalit
- Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekni- koita:
  - kaava ja levityskuva
  - teknisen piirtämisenperusteita
  - koneompeluun liittyviä
  - saumarakenteita
  - puun lastuaminen
  - elektroniikan perusteita (komponentteja)
  - erilaisten pintarakenteiden syntytapoja (esim. kudonta, punonta, polttaminen, lyönti meis- tit)
  - poraaminen (esim. akkupora- kone)
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua tuetusti
- Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätök- set voivat olla itsessään tavoite
- Tutustutaan tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimin- taperiaatteisiin

S4 Tekeminen (T1-T3, T5)

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teok- sia
- Tutustutaan ohjelmoinnin mah- dollisuuksiin käsitöissä

S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)

- Sovelletaan kokeiluvaiheessa opittuja tek- niikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa
- Sovelletaan kokeiluja turvallisten

<p>sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden</p> <p>T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön <p>Opetellaan etsimään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä (uusiokäyttö)</p>	<p>työtapojen mukaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opetuksessa käytetään käsityön peruskäsitteistöä <p>S6 Dokumentointi ja arviointi (T1- T2, T6- T7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hyödynnetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osan • Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia <p>Suunnitelma ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon</p>
---	---

5.luokka

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muodon ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: oppilaan lähiympäristöön ja esine- maailmaan liittyvä havainnointi ja uusien ideoiden kehittäminen niiden pohjalta
- Teknologian ongelmatehtävään voi liittyä esimerkiksi: esineen tai ilmiön toimintaperiaate ja sen soveltaminen annetun tiedon perusteella

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 5
<p>T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilemaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1-L2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys • Ainakin yhden oppimistehtävän tulee painottua keksimiseen ja luovuuden käyttöön (esim. Tämä toimii -kilpailu) <p>T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> ○ ideointi ○ kokeilu ○ suunnittelu ○ tekeminen ○ esittely ○ painottaen työsuunnitelmaa <p>T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai teos</p>	<p>S1 Ideointi (T1-T3, T5-T6, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi • Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuvioita, erilaisia pintoja, tyylejä ja muotoja • Perehdytään materiaalien lujus- ja taipu- misominaisuuksiin, rakenteiden syntytapoihin sekä energian säilymiseen • Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja <p>S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana • Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana • Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä piirtämistä • Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti.

luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5)

- Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa

T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan ja käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita
Opetuksessa käytetään asianmukaista termistöä, jotta oppilas oppii tunnistamaan ja käyttämään sitä omassa suunnitelmassaan

T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6)

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan
- Oppilaalla on oma aktiivinen rooli ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa
- Käytetään oikeita ja turvallisia työvälineitä sekä toimitaan turvallisesti eri työtiloissa

T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5)

- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. piirto- ja suunnitteluohjelmia

T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7)

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan
- Käytetään itse- ja vertaisarviointia osana kokonaisarviointia
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän

- Suunnitellaan oman työskentelyn työvaiheiden järjestys

S3 Kokeilu (T1-T5, T8)

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luonnon- ja kierrätysmateriaalit
- Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - pintakäsittely: kankaan kuviointi ja painanta, viilaaminen, höylääminen, maalaaminen, lakkaaminen, öljyminen, petsaaminen, muovaaminen
  - liitokset: esim. solmeilu, pujottelu, kudonta, lapaliitos, tappiliitos, kynteliitos, sormiliitos
  - robotiikkaan tutustuminen
  - kierrätys, korjaaminen ja uusiokäyttö
  - lankatyöt: aiemmin opittujen taitojen vahvistus ja täsmentäminen
  - ompelu: kaava/omat mitat, saumuriin tutustuminen
- Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti. Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
- Perekäytetään tarkemmin tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteisiin

S4 Tekeminen (T1-T3, T5)

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia
- Tutustutaan johonkin ohjelmointialustaan tai -opetussarjaan esim. valmiit robotiikkasarjat

S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)

- Sovelletaankokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita, koneiden ja laitteiden käyttöä sekä testattuja materiaaleja omassa työssä tai teoksessa
- Sovelletaankokeiluja turvallisten työtapojen mukaan
- Opetuksen peruskäsitteistöä syvennetään

S6 Dokumentointi ja arviointi (T1-T2, T6-T7)

- Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana
- Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana

<p>sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden</p> <p>T8 Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön <p>Etsitään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä (uusiokäyttö)</p>	<p>itsearviointia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitellaan työvaiheiden dokumentointia visuaalisesti ja sanallisesti <p>Suunnitelma työvaiheeseen ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon</p>
--	--

6.luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositolodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

Sisältöalueista muodostetaan kokonaisuuksia, jotka sisältävät ajankohtaisia ja monipuolisia oppimistehtäviä eri vuosiluokille. Sisällöissä toteutetaan käsityöllisin keinoin erilaisten materiaalien ja työmenetelmien tuntemista, ymmärtämistä ja ennakkoluulotonta soveltamista, muissa oppi- aineissa ja oppimisympäristöissä opittua hyödyntäen.

Käsityön oppimistehtävien lähtökohtana ovat ILMAISU, MUOTO ja TEKNOLOGIA

- Ilmaisun tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: elämys, tunne, aistit, leikit, pelit, kokemus, taide
- Muotoilun tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: arjen, esineiden, luonnon- ja rakennetun ympäristön havainnointi uusien ideoiden kehittämiseksi
- Teknologian tehtävänantoon voi liittyä esimerkiksi: korostaa erityisesti esineen tai ilmiön toimintaperiaatteita ja siihen liittyvää tietoa ja soveltamista

Käsityön opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 6	Käsityön opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisältöalueet vuosiluokalla 6
<p>T1 Vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1-L2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskentelyn lähtökohtana oppilaan omat ideat, yritys ja erehdys • Ainakin yhden oppimistehtävän tulee painottua keksimiseen ja luovuuden käyttöön (esim. Tämä toimii -kilpailu) <p>T2 Ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työskennellään kokonaisen käsityöprosessin vaiheiden mukaisesti: <ul style="list-style-type: none"> ○ ideointi ○ kokeilu ○ suunnittelu ○ tekeminen ○ esittely ○ painottaen työsuunnitelmaa <p>T3 Opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai</p>	<p>S1 Ideointi (T1-T3, T5-T6, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lähtökohtana moniaistiset kokemukset ja elämykset sekä esineiden, rakennetun ja luonnonympäristön havainnointi ja analysointi • Yhdistetään tuotoksessa värejä, kuvioita, erilaisia pintoja, tyynejä ja muoto- ja • Sovelletaan materiaalien lujuus- ja taipuusominaisuuksiin, rakenteiden syntyta-poihin sekä energian käyttöä osana ideointia • Integroidaan muiden oppiaineiden sisältöjen kanssa hyödyntäen monipuolisesti ajankohtaisia teemoja <p>S2 Suunnittelu (T1-T3, T5-T6, T8)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ideointi ja kokeilut ovat suunnittelun pohjana • Käytetään piirtämistä, muovailua, rakentelua, palikoita ja kokeillaan TVT- mahdollisuuksia suunnittelun pohjana • Tehdään kuvallisia suunnitelmia ja kaavoja sekä harjoitellaan teknistä

-teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5)

- Opettajan rooli suunnittelutaitojen ja valmistuksen ohjauksessa edelleen suuri, mutta oppilaan osuus kasvaa taitojen karttuessa
- Oppilas osaa valmistaa oman suunnitelman mukaisen tuotteen

T4 Ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)

- Opettajan laatimat oppimistehtävät ohjaavat tutkimaan, käyttämään ja yhdistämään entistä monipuolisemmin erilaisia materiaaleja ja tekniikoita sekä kokeilemaan laitteita
- Oppilas käyttää asianmukaista termistöä

T5 Kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjännitteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6)

- Oppimistehtävät laaditaan niin, että kokonaisen työprosessin vaiheet ja niiden vaatima pitkäjänteisyys huomioidaan
- Oppilaalla on oma aktiivinen rooli ideoinnissa sekä tuotteen ja valmistuksen suunnittelussa
- Käytetään oikeita ja turvallisia työvälineitä vastuullisesti sekä toimitaan turvallisesti eri työtiloissa

T6 Opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5)

- Dokumentoidaan prosessin erivaiheet
- Hyödynnetään opittuja TVT-taitoja esim. piirto- ja suunnitteluohjelmia

T7 Ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7)

- Oppimistehtävän tavoitteet määritellään niin, että oppilas pystyy itse arvioimaan niiden toteutumista omassa käsityöprosessissaan
- Käytetään itse- ja vertaisarviointia osana kokonaisarviointia
- Kunnioitetaan ja huomioidaan jokaisen oppilaan erilaisuutta ja lähtötasoa
- Eriyttäminen tapahtuu oppimistehtävän

piirtämistä (suurennos - pienennösmittakaava)

- Suunnitelmaa täydennetään visuaalisesti ja kirjallisesti
- Suunnitellaan omaa työskentelyä varten työohje

S3 Kokeilu (T1-T5, T8)

- Kokeillaan ohjatusti kovia ja pehmeitä materiaaleja: puu, paperi, metalli, muovi, kuidut, langat, kankaat, nahka, luonnon- ja kierrätysmateriaalit
- Kokeillaan aiemmin opittujen tekniikoiden lisäksi ainakin vuosiluokalle kuuluvia tekniikoita:
  - poraaminen (pylväsporakone)
  - koneellinen sahaaminen (esim. konelehtisaha)
  - tietokonepohjainen 3D tuotesuunnitteluohjelma
  - teknologiakasvatus (esim. ompelukoneen ohjelmointi, piirilevyn tekeminen)
  - kolmiulotteinen rakenne
  - metallin muotoaminen (esim. kumamuokkaus)
  - erilaiset kiinnittimet
  - lankatyöt: aiemmin opittujen taitojen vahvistaminen ja täydentäminen
  - Kokeilujen pohjalta jatketaan ideointia ja suunnittelua ohjatusti
  - Myös kokeilu ja siitä tulevat johtopäätökset voivat olla itsessään tavoite
  - Ymmärretään tavallisimpien työskentelyssä käytettävien koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet

S4 Tekeminen (T1-T3, T5)

- Valmistetaan omien ja yhteisöllisten suunnitelmien pohjalta käsityötuotteita ja teoksia
- Kokeillaan jotakin ohjelmointialustaa tai opetussarjaa esim. valmiita robotiikkasarjoja

S5 Soveltaminen (T1-T2, T4-T5, T8)

- Käytetään tarkoituksenmukaisesti kokeiluvaiheessa opittuja tekniikoita ja testattuja materiaaleja
- Hyödynnetään koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti
- Käytetään ja syvennetään käsityön

<p>sisällä oppilaan tiedot ja taidot huomioiden</p> <p>T8Herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ohjataan materiaalien taloudelliseen käyttöön • Etsitään ympäristöstämme käyttökelpoisia materiaaleja, joita voidaan hyödyntää työskentelyssä(uusiokäyttö) <p>Tutustutaan tuotteen elinkaareen</p>	<p>peruskäsitteistöä</p> <p>S6 Dokumentointi ja arviointi (T1-T2, T6-T7)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käytetään TVT:n mahdollisuuksia ideoinnin, suunnittelun ja dokumentoinnin osana • Tarkastellaan suunnitelman ja pohdittujen työvaiheiden toteutumista osana itsearviointia • Dokumentoidaan työvaiheita visuaalisesti ja sanallisesti <p>Suunnitelma, työohje ja kuva valmiista työstä tallennetaan oppilaan omaan kansioon</p>
--	---

14.3.13.3. Käsitön oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3–6

Asianmukaiset ja turvalliset tilat, työvälineet, koneet, laitteet ja materiaalit muodostavat käsitön oppimista tukevan oppimisympäristön. Samalla ympäristö tukee käsitössä tarvittavan teknologian toimintaperiaatteiden ymmärtämistä. Tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa mahdollisuuden käyttää erilaisia oppimateriaaleja, oppimisalustoja, piirto-ohjelmia, digitaalisten kuvien muokkausta sekä piirrosten ja mallien tekemistä oman ilmaisun ja suunnittelun tukena. Opetuksessa käytetään teknisen työn ja tekstiilityön työtapoja. Toiminnallista oppimista tuetaan tutkivan oppimisen projekteilla oppiainerajat ylittäen ja yhteistyössä ulkopuolisten asiantuntijoiden ja yhteisöjen kanssa. Kansalliseen ja kansainväliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön tutustutaan esimerkiksi virtuaalisesti sekä museo-, näyttely- ja kirjastokäynneillä. Näyttelyihin ja yrityksiin tehtävillä opintokäynneillä tuetaan ja vahvistetaan koulussa opittua ja käyntejä hyödynnetään oppimistehtävissä. Opetustilanteissa teknologioita ja verkkoympäristöjä käytetään monipuolisesti, vastuullisesti ja turvallisesti.

14.3.13.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki käsitössä vuosiluokilla 3–6

Oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeistä on ottaa huomioon oppilaiden erilaiset edellytykset ja tarpeet käsitön opiskeluun ja tehdään sen mukaisia eriytettyjä ratkaisuja esimerkiksi käytettävien oppimisympäristöjen, työtapojen ja oppimistehtävien valinnassa. Oppilasta tuetaan kehittämään käsitöllisiä taitojaan joustavasti itselleen sopivalla tavalla ja kannustetaan nauttimaan tekemisestään. Käsitössä tuetaan oppilaiden omia ratkaisuja sekä vahvistetaan uutta luovan tiedon rakentamista ja käyttöönottoa yksin tai yhdessä muiden kanssa. Ohjaukselle ja tuelle varataan riittävästi aikaa.

14.3.13.5. Oppilaan oppimisen arviointi käsitössä vuosiluokilla 3–6

Oppimisen arviointi ja siihen perustuva palaute on ohjaavaa ja kannustavaa, koko käsitöprosessia koskevaa. Eri vaiheiden dokumentointi toimii arvioinnin välineenä. Palautteen antamisessa korostetaan myönteisesti oppilaan kehittymistä ja kannustetaan osaamisen laajentamiseen ja syventämiseen. Keskeisten oppisisältöjen oppimisen ja omaksumisen rinnalla arvioidaan monipuolisesti laaja-alaisen käsitötaidon ja tiedon kehittymistä. Arviointikeskustelussa ja muussa palautteessa osoitetaan kehittämiskohde ja ohjataan kehittämään suoritusta. Oppilaat osallistuvat arviointiin ja heille tarjotaan erilaisia tapoja tehdä itse- ja vertaisarviointia. Ryhmän työskentelyä ja tuotosta voidaan esitellä ja arvioida, jolloin oppilaat oppivat esiintymistä, asioiden selkeää ja jäseneltyä esittämistä, toisten työskentelyn arvostamista ja rakentavaa palautteen antoa.

Käsitöoppiaineen sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositolusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).** Opinnoissa edistymisen kannalta on

keskeistä havainnoida koko- naista käsityön prosessia, monimateriaalisen tekemisen tapoja, työskentelyn sujuvuutta ja tuotosten laatua sekä muissa oppiaineissa opitun soveltamista.

14.3.13.6. Käsityön arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Hyvä/arvosanan kahdeksan osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön	S1-S6		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi	S1-S6	Oman työn suunnittelu, valmistus, arviointi ja prosessin dokumentointi	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin	S1-S4	Tuotteen valmistaminen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti	S3, S5	Käsityössä käytettävien materiaalien ja valmistustekniikoiden valinta, yhdistäminen ja työstäminen	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä	S1-S5	Työskentelytaidot	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto – ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa	S1, S2, S6	Tieto- ja viestintäteknologian käyttäminen omassa työskentelyssä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia	S6	Oman ja muiden työn arviointi, vertaispalautteen antaminen	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen

T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti	S1-S3, S5	Kulutus- ja tuotanto- tapojen pohdinta	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaaren.
--	-----------	--	---

14.3.14. Liikunta

14.3.14.1. Oppiaineen tehtävä

14.3.14.1.2. Kohti liikunnallista elämäntapaa

Liikunnan opetuksen tehtävänä on vaikuttaa oppilaiden hyvinvointiin tukemalla fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä toimintakykyä. Liikunnan merkitys ihmisen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on tutkitusti suuri. Tämä tekee liikunnallisen elämäntavan omaksumisen yksilön ja yhteiskunnan kannalta tavoiteltavaksi. Myönteisten liikuntakokemusten on osoitettu edistävän liikunnallisen elämäntavan omaksumista.

14.3.14.1.3. Kohti myönteistä keho suhdetta

Koululiikunnassa tutustutaan omaan kehoon ja opitaan suhtautumaan siihen myönteisesti. Oman kehon tuntemus ja arvostaminen sekä monipuoliset kehollisen ilmaisun kokemukset turvallisessa oppimisilmapiirissä antavat välineitä eheäksi ihmiseksi kasvamiseen.

14.3.14.1.4. Fyysinen aktiivisuus – vaihtoehto istuvalle elämäntavalle

Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisääminen ihmisten elämänsäntavalla on suuri haaste. Liikuntasuosittelun mukaan monipuolista ja ikään sopivaa liikuntaa tulee olla 1–2 tuntia päivässä. Koululiikunta ei yksin pysty vastaamaan tähän, vaan toiminnallisuutta ja liikettä tulee lisätä kaikkiin koulupäiviin, oppitunteihin, välitunteihin ja koulumatkoihin⁵.

Koululiikunnassa tulee korostua fyysinen aktiivisuus ja fyysistä aktiivisuutta oppitunneilla voidaan lisätä esim. siten, että toiminta käynnistetään nopeasti eikä hyvin etenevää toimintaa keskeytetä toistuvasti ja oman vuoron odottamista sekä jonottamista vältetään.

14.3.14.1.5. Yhteisön jäsenenä yhdessä tehden

Liikuntatunneilla korostuu yhdessä tekeminen. Oppilaat osallistuvat ikä tasonsa mukaisesti yhteisen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Myös hyvä oppimisilmapiiri rakentuu yhdessä työskentelyä edistävien taitojen varaan ja tunneilla harjoitellaankin elämässä tarvittavia yhteisön jäsenenä toimimisen taitoja.

14.3.14.1.6. Lähtökohtana tasa-arvo

Liikunnan avulla edistetään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja yhteisöllisyyttä sekä tuetaan kulttuurien moninaisuutta. Yhdenvertaisessa ja turvallisessa oppimisilmapiirissä jokaisella oppilaalla on muiden kanssa yhtäläiset mahdollisuudet saada tukea oppimiseensa ja kasvaa omana itsenään sekä tulla tasavertaisesti huomioituksi ja kuulluksi.

14.3.14.1.7. Turvallisuudesta ei ole vara tinkiä

Opetus on turvallista, ja se perustuu eri vuodenaikojen ja paikallisten olosuhteiden tarjoamiin mahdollisuuksiin. Liikunnassa hyödynnetään koulun tiloja, lähiliikuntapaikkoja ja luontoa monipuolisesti. Oppilaita ohjataan ja sitoutetaan turvalliseen ja eettisesti kestävään toimintaan ja oppimisilmapiiriin.

14.3.14.1.8. Liikuntaan ja liikunnan avulla kasvaminen

⁵ Liikkuva koulu -ideologiaa pyritään juurruttamaan osaksi koko Raahen kaikkien koulujen normaalia arkea

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla. Liikkumaan kasvamisen osatekijöitä ovat oppilaiden ikä- ja kehitystason mukainen fyysisesti aktiivinen toiminta, motoristen perustaitojen oppiminen ja fyysisten ominaisuuksien harjoittelu. Oppilaat saavat tietoja ja taitoja erilaisissa liikuntatilanteissa toimimiseen. Liikunnan avulla kasvamiseen kuuluu toisia kunnioittava vuorovaikutus, vastuullisuus, pitkäjänteinen itsensä kehittäminen, tunteiden tunnistaminen ja säätely sekä myönteisen minäkäsityksen kehittyminen. Liikunta tarjoaa mahdollisuuksia iloon, keholliseen ilmaisuun, osallisuuteen, sosiaalisuuteen, rentoutumiseen, leikinomaiseen kisailuun ja ponnisteluun sekä toisten auttamiseen. Liikunnassa oppilas saa valmiuksia terveytensä edistämiseen.

14.3.14.1.9. "Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen."

Vuosiluokilla 3–6 opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa sekä sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan. Oppilaat osallistuvat kehitysvaiheensa mukaisesti toiminnan suunnitteluun ja vastuulliseen toteuttamiseen.

14.3.14.2. Liikunnan keskeiset tavoitteet ja sisällöt

3. luokka

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 3	Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 3
Fyysinen toimintakyky	
T1 kannustaa oppilaita fyysiseseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen. (L1, L3)	<p>"Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen"</p> <p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikuntatunnit tulee olla fyysisesti aktiivisia • Oppilaita tulee kannustaa harjoittelemaan parhaansa yrittäen • Opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa liikkuen monipuolisesti eri oppimisympäristöissä eri vuodenaikoina. • Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisun ja esteettisyyden kokemuksia. • Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta <p>A Havaintomotoriset taidot ja kehon hahmottaminen</p> <p>Havaintomotoriset taidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taitoja, joiden avulla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan • Tarjotaan oppilaille vaihtelevan ympäristön, monipuolisten sisältöjen ja erilaisten välineiden avulla erilaisia aistiärsykeitä. • Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista havainto- ja ratkaisun- teko- taitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista: <ul style="list-style-type: none"> ○ suunnistusharjoituksia karttamerkkien ja erilaisten suunnistuskarttojen avulla ○ pallopelit ja -leikit <p>Kehon hahmotus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista.
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan havainto- motorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (L1, L3, L4)	
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa. (L3)	
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittely- taitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa. (L3)	

<p>T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. (L3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opetuksessa täytyy olla riittävästi kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta harjaannuttavia tehtäviä • Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista kehon hahmotusta kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ilmaisuharjoitukset, rytmin mukaan liikkuminen, voimistelu- ja musiikkileikit ○ Vartalon jännityksen ja rentouden vaihtelevuus erilaisissa tehtävissä ○ Liikkuminen eri tavoin erilaisin nopeuksin, erilaiset pujoittelua ja väistämistä sisältävät tehtävät ja leikit ○ hippa- ym. ryhmäleikit ○ voimistelu telineillä ja ilman ○ nassikkapaini ○ vesiliikunta
<p>T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä. (L3)</p>	
<p>T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla. (L3, L6, L7)</p>	<p>B Motoriset perustaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Motorisia perustaitoja; tasapaino-, liikkumis- ja välineen- käsittelytaitoja, harjoitetaan erilaisissa oppimisympäristöissä, monipuolisten liikuntamuotojen ja eri liikuntalajien avulla. <p>Tasapaino taidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitetaan staattista tasapainoa (koukistaminen, ojentaminen, kiertäminen, venyttäminen) ja dynaamista tasapainoa (kieriminen, pyöriminen, kääntyminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen) • Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista tasapaino taitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista: <ul style="list-style-type: none"> ○ tasapainoilua telineillä ○ aktiiviset liikkuvuusharjoitukset mielikuvia käyttäen ○ liikkuminen, leikkiminen ja pelaaminen suksilla ja luistimilla ○ liukuminen, painon siirtäminen ja jarruttaminen suksilla ja luistimilla ○ mäenlasku <p>Liikkumistaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitetaan liikkumistaitoja (kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppäminen, laukkaaminen ja uiminen) • Liikkumistaidot erilaisilla alustoilla, eri suuntiin, rytmin- vaihdoksilla, voimaa vaihdellen, yksin ja ryhmässä • Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista liikkumistaitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista: <ul style="list-style-type: none"> ○ liikkuminen ja leikkiminen vaihtelevassa metsämaastossa ○ perinneleikit ○ teline- ja tempuradat ○ perusliikunta leikinomaisesti • musiikin mukaan liikkuminen ja tanssiliikunta <p>Välineenkäsittelytaidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja (työntö, veto, vieritys, pyörittäminen, heitto, kiinniotto, potku, lyönti, pompotus ja kuljetus) • Silmä-käsi koordinaatiota harjoitellaan käsittelemällä erilaisia välineitä, kahdella ja yhdellä kädellä, molemmin ja loin ja eri

	<p>suuntiin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Esimerkkejä 3. luokalle soveltuvista välineenkäsittelytaitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista: <ul style="list-style-type: none"> ○ Sovelletaan välineenkäsittelytaitoja peleissä ja leikeissä. ○ pienpelit ○ välinevoimistelu <p>C Fyysiset ominaisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa • Oman toimintakyvyn rajojen kokeilemista • Valitaan tehtäviä, joilla kehitetään nopeutta, liikkuvuutta, kestävyttä ja voimaa. • Liikunnan opetuksessa tutustutaan myös oman toimintakyvyn arviointiin, ylläpitämiseen ja kehittämiseen. • Kestävyttä harjaannutetaan juoksu- ja hippaleikeissä, pallopeleissä, maastossa liikuttaessa ja uinnissa. • Voimaa harjaannutetaan kuntopiiritehtävillä omaa kehonpainoa hyödyntäen ja leikkimielellä kamppailen, hypyillä, heitoilla, mäenlaskulla ja -nousuilla. • Nopeutta harjaannutetaan juoksu- ja hippa- ja reaktioleikeillä, peleissä, viestikisailussa, erilaisilla hypyillä, loikilla ja heitoilla. Liikkuvuutta harjaannutetaan monipuolisella liikkumisella, aktiivisilla liikkuvuusharjoituksilla ja venytyksillä.
Sosiaalinen toimintakyky	
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. (L2, L3, L6, L7)	<p>S2</p> <p>Painopiste 3. luokan opetuksessa on sosiaalisten taitojen vahvistaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita. <p>Harjoitellaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.</p>
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. (L2, L6, L7)	
Psyykinen toimintakyky	
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja. (L1, L2, L3)	<p>S3</p> <p>Harjoitellaan toimintaa, jossa opitaan ponnistelemaan pitkäjännitteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteisillä tehtävillä harjoitellaan vastuun ottamista. • Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevydestä ja yhteisöllisyydestä. (L1, L2)	

4. luokka

- luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 3. luokan opetussuunnitelmaa syventäen.
- Toisto määriä lisätään ja suoritusten kesto pitenee.
- Monipuolisten taitojen harjoittelussa kehitetään valmiuksia, joiden avulla voidaan edetä kohti lajitaitoja.

- Aloitetaan tutustuminen 5. luokalla suoritettavien move-mittausten liikkeisiin.

5.luokka

Liikunnan opetuksen tavoitteet vuosiluokalla 5	Liikunnan opetuksen tavoitteisiin liittyvät keskeiset sisällöt vuosiluokalla 5
Fyysinen toimintakyky	
<p>T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen. (L1, L3)</p>	<p>“Liikutaan yhdessä toimien ja taitoja harjoitellen”</p> <p>S1</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liikuntatunnit tulee olla fyysisesti aktiivisia • Oppilaita tulee kannustaa harjoittelemaan parhaansa yrittäen • Opetuksen pääpaino on motoristen perustaitojen vakiinnuttamisessa ja monipuolistamisessa liikkuen monipuolisesti eri oppimisympäristöissä eri vuodenaikoina. • Eri taitoja harjoitellaan liikuntalajien ja niiden monipuolisten sovellusten avulla. <ul style="list-style-type: none"> ○ Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan uusiin ja erilaisiin liikunnan harrastusmahdollisuuksiin, esim. <ul style="list-style-type: none"> ▪ seinäkiipeily ▪ melonta, soutu, purjehdus ▪ kuntonyrkkeily ▪ keilaus <p>Opetuksessa käytetään monipuolisesti leikkejä, harjoitteita ja pelejä, jotka mahdollistavat osallisuuden, pätevyyden, itsenäisyyden sekä ilmaisuuden ja esteettisyyden kokemuksia.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Liikunnan opetukseen kuuluu uinnin ja vesiliikunnan opetusta. <p>A Havaintomotoriset taidot ja kehon hahmottaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Taitoja, joiden avulla oppilas hahmottaa omaa kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan ○ Tarjotaan oppilaalle vaihtelevan ympäristön, monipuolisten sisältöjen ja erilaisten välineiden avulla erilaisia aistiärsykeitä. ○ Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista havainto- ja ratkaisuntekötaitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista: <ul style="list-style-type: none"> ▪ suunnistusharjoituksia ja -ratoja erilaisten suunnistuskarttojen avulla ▪ pallopelit ja -leikit <p>Kehon hahmotus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Kehon hahmottaminen edellyttää kehon ääriviivojen sekä kehon eri osien ja sen eri puolten tunnistamista, nimeämistä ja tahdonalaista liikuttamista. ○ Opetuksessa täytyy olla riittävästi kehon hahmotusta ja kehon tuntemusta harjaannuttavia tehtäviä ○ Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista kehon hahmotusta kehittävästä tehtävistä ja sisältö-alueista: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilmaisu- ja improvisointiharjoitukset ▪ rytmi- ja voimisteluharjoitukset ▪ Vartalon jännityksen ja rentouden vaihteleva erilaissa tehtävissä ▪ hippa- ym. ryhmäleikit ▪ voimistelu telineillä ja ilman
<p>T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aisti- en avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja (L1, L3, L4)</p>	
<p>T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.</p>	
<p>T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa. (L3)</p>	
<p>T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa. (L3)</p>	
<p>T6 opettaa uimataito,</p>	

jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä. (L3)

T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla. (L3, L6, L7)

- koulupaini
  - vesiliikunta
- B Motoriset perustaidot**
- Motorisia perustaitoja; tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja, harjoitetaan erilaisissa oppimisympäristöissä, monipuolisten liikunta- muotojen ja eri liikuntalajien avulla.
- Tasapaino taidot:**
- Harjoitetaan staattista tasapainoa (koukistaminen, ojentaminen, kiertäminen, venyttäminen) ja dynaamista tasapainoa (kieriminen, pyöriminen, kääntyminen, heiluminen, pysähtyminen, väistäminen)
- Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista tasapaino- taitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista:
    - tasapainoilua telineillä
    - aktiiviset liikkuvuusharjoitukset mieli- kuvia käyttäen
    - monipuolisia harjoituksia ja pelejä luistimilla ja suksilla
    - hiihtomaaharjoittelu
  - **Liikkumistaidot:**
  - Harjoitetaan liikkumistaitoja (kieriminen, ryömiminen, konttaaminen, kiipeäminen, käveleminen, juokseminen, hyppelyminen, laukkaaminen ja uiminen)
  - Liikkumistaidot erilaisilla alustoilla, eri suuntiin, rytminvaihdoksilla, voimaa vaihdellen, yksin ja ryhmässä
  - Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista liikkumis- taitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältöalueista:
    - liikkuminen, retkeily ja seikkailu vaihtelevassa maastossa
    - perinneleikit
    - teline- ja temppuradat
    - perusliikunta
    - musiikkiliikunta ja tanssi
    - tanokeharjoitukset
  - **Välineenkäsittelytaidot:**
  - Harjoitetaan välineenkäsittelytaitoja (työntö, veto, vieritys, pyörytys, heitto, kiinniotto, potku, lyönti, pompotus ja kuljetus)
  - Silmä-käsi koordinaatiota harjoitellaan käsittelemällä erilaisia välineitä, kahdella ja yhdellä kädellä, molemmin jaloin ja eri suuntiin
  - Esimerkkejä 5. luokalle soveltuvista välineenkäsittelytaitoja kehittävästä tehtävistä ja sisältö- alueista:
    - Välineenkäsittelyharjoitukset
    - yleisurheilu
    - pienpelit ja viitepelit
    - välinevoimistelu
- C Fyysiset ominaisuudet**
- Runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa
  - Oman toimintakyvyn rajojen kokeilemistä
  - Valitaan tehtäviä, joilla kehitetään nopeutta, liikkuvuutta, kestävyttä ja voimaa.
- Liikunnan opetuksessa ohjataan arvioimaan omaa toimintakykyä.

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Kestävyyttä harjaannutetaan mm. <ul style="list-style-type: none"> ▪ juoksu- ja hippaleikeissä, intervalliharjoituksilla ▪ rauhallisilla pitkäkestoisilla lenkeillä ▪ pallopeleissä ▪ maastossa liikuttaessa ja uinnissa ○ Voimaa harjaannutetaan mm. <ul style="list-style-type: none"> ▪ kuntopiiritehtävillä omaa kehon painoa hyödyntäen ja leikkimielellä kamppailien ▪ hyppyillä, heitoilla ▪ mäenlaskulla ja –nousuilla ▪ tehtäviä voi helpottaa voimakuminauhoilla ○ Nopeutta harjaannutetaan mm. <ul style="list-style-type: none"> ▪ juoksu- ja hippa- ja reaktioleikeillä ▪ peleissä, viestikisailussa ▪ erilaisilla hyppyillä, loikilla ja heitoilla. <ul style="list-style-type: none"> ○ Liikkuvuutta harjaannutetaan mm. <ul style="list-style-type: none"> ▪ monipuolisella liikkumisella ▪ aktiivisilla liikkuvuusharjoituksilla ja venytyksillä. ○ Valtakunnallisen fyysisen toimintakyvyn seurantajärjestelmä Move! :n mittaukset tehdään niin, että ne tukevat 5. vuosiluokalla koulussa järjestettäviä laajoja terveystarkastuksia.
--	--

Sosiaalinen toimintakyky

T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätlemään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen. (L2, L3, L6, L7)	S2	<ul style="list-style-type: none"> ○ Painopiste 5. luokan opetuksessa on sosiaalisten taitojen vahvistaminen ○ Opetukseen valitaan myönteistä yhteisöllisyyttä lisääviä pari- ja ryhmätehtäviä, leikkejä, harjoituksia ja pelejä, joissa opitaan ottamaan toiset huomioon ja auttamaan muita.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista. (L2, L6, L7)	Harjoitellaan vastuun ottamista omasta toiminnasta, yhteisistä asioista ja säännöistä.	

Psyykinen toimintakyky

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja. (L1, L2, L3)	S3	<ul style="list-style-type: none"> ○ Harjoitellaan toimintaa, jossa opitaan ponnistelemaan pitkäjännitteisesti yksin ja yhdessä muiden kanssa tavoitteen saavuttamiseksi. Suunnittelu- ja keksimistehtävillä annetaan oppilaalle vastuuta. Esim. <ul style="list-style-type: none"> ▪ suunnistusratojen tekeminen pienemmille oppilaille ▪ alkuverryttelyn pitäminen pareittain ▪ voimistelu- ja tanssiesitysten suunnittelu ○ Iloa ja virkistystä tuottavilla liikuntatehtävillä autetaan myönteisten tunteiden kokemista, jotka vahvistavat pätevyyden kokemuksia ja myönteistä minäkäsitystä.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä. (L1, L2)		

6.luokka

Määritellään osaamisen tasoa 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).

- luokan liikunnan opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat 5. luokan opetussuunnitelmaa syventäen.
- Uinnin opetukseen sisällytetään myös vesipelastusta.
- Monipuolisten taitojen harjoittelussa kehitetään lajitaitoja ja annetaan valmiuksia niiden harrastamiseen.
- Kannustetaan omatoimiseen liikkumiseen.
- Harjoitellaan 5. ja 8. luokalla suoritettavien move-mittausten liikkeitä.

LIIKUNNAN TAVOITTEET 3-6 LUOKILLE						
OPPIA LIIKKUMAAN			JA LIIKUNNAN AVULLA			
S1 FYYSSINEN TOIMINTAKYKY			S2 SOSIAALINEN TOIMINTAKYKY	S3 PSYKKINEN TOIMINTAKYKY		
<p>MOTORISET PERUSTAIIDOT</p> <p>-motoristen perustaitojen vakiinnuttaminen ja monipuolistaminen</p>			<p>HAVAINNOMOTORISETAIIDOT</p>	<p>FYYSISET OMINAISUUDET</p>		
<p>TASAPAINOTAIDOT</p>	<p>VÄLINEEN KÄSITTELYTAIDOT</p>	<p>LIIKKUMISTAIDOT</p>	<p>aistielinten vastaanotto- kyvyn kehittäminen</p> <p>lapsen käsitys itsestä, omasta kehosta ja sen puolista</p> <p>kykyä havainnoida ympäristöä; suuntia, tilaa, aikaa</p> <p>erilaisiin liikuntatilanteisiin sopivien ratkaisujen tekeminen</p>	<p>NOPEUS</p> <p>LIIKKUVUUS</p> <p>KESTÄVYYS</p> <p>VOIMA</p> <p>Omien fyysisten ominaisuuksien arvioiminen, ylläpitäminen ja kehittäminen</p> <p>runsaasti fyysisesti aktiivista toimintaa</p>	<p>VUOROVAIKUTUS- JA TYÖSKENTELYTAIDOT:</p> <p>- yhdessä työskentelyn taidot kaikkien kanssa</p> <p>- oman toiminnan ja tunnelmaisun säätely toiset huomioon ottaen</p> <p>- toimiminen reilun pelin periaatteiden mukaan</p> <p>- vastuun ottaminen omasta toiminnasta, yhteisistä oppimistilanteista ja säännöistä</p> <p>- toisten auttaminen</p>	<p>MYÖNTEISTEN KOKEMUSTEN SAAMINEN OMASTA KEHOSTA, PÄTEVYYDESTÄ JA YHTEISÖLLISYYDESTÄ:</p> <p>-myönteisten tunteiden kokeminen, ilo ja virkistys</p> <p>-pätevyiden ja myönteisen minäkuvan vahvistaminen</p> <p>-vastuu omasta toiminnasta</p> <p>-itsenäisen työskentelyn taitojen vahvistaminen</p> <p>-pitkäjänteinen ponnistelu tavoitteiden saavuttamiseksi</p>
<p>OPPIKESYMPÄRISTÖT</p> <p>TAITOJEN VAHVISTAMINEN JA SOVELTAMINEN MONIPUOLISESTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eri oppimisympäristöissä - eri tilanteissa - eri vuodenaikoina <p>- monipuolisten liikuntamuotojen ja eri liikuntalajien avulla</p>			<p>TURVALLINEN JA ASIAALLINEN TOIMINTA LIIKUNNATUNNEILLA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - liikuntaan liittyvät toimintatavat - asianmukainen liikuntavarustus - henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen - turvallinen liikennekäyttäytyminen 			
KENTTÄ	MAASTO	SALI	VESI	LUMI	JÄÄ	
<p>LIIKUNNALLINEN ELÄMÄNTAPA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Liikkumiseen ja liikunnan harrastamiseen liittyvien tarpeellisten tietojen opettaminen - Monipuolinen ja vuorovaikutuksellinen opetus, joka tukee taitojen oppimista, oppilaiden hyvinvointia, kasvua itsenäisyyteen ja osallisuuteen sekä luo valmiuksia liikunnalliseen elämäntapaan 						

14.3.14.3. Liikunnan oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvät tavoitteet vuosiluokalla 3-6

Turvalliset ja monipuoliset oppimisympäristöt

Liikkuminen monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä on erinomaista taitoharjoittelua ja palvelee liikunnan tehtävän ja tavoitteiden saavuttamista. Liikunnanopetus toteutetaan opettamalla turvallisesti ja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä sisä- ja ulkotiloissa oppilaita osallistaen.

Liikunnan opetuksessa otetaan huomioon vuodenajat, paikalliset olosuhteet sekä koulun ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet tarkoituksenmukaisella tavalla. Raahessa mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään ympäröivää luontoa, kuten meri ja metsä ja olemassa olevia liikuntatiloja, kuten jäähalli, uimahalli, pallohalli ja kentät. Tehdään yhteistyötä paikallisesti eri tahojen kesken: liikuntatoimi, urheiluseurat, yhteisöt sekä koulut keskenään. Koulun ulkopuolisille liikunta- paikoille siirtymisessä edistetään turvallista liikennekäyttäytymistä. Liikunnan oppiaineen tavoitteiden kannalta keskeisistä työtapojen ja oppimisympäristöjen valinnassa on oppituntien toiminnallisuus.

Vuorovaikutus

Opetuksen yhteydessä korostetaan yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja, kannustavaa vuorovaikutusta ja toisten auttamista sekä henkisesti ja fyysisesti turvallista toimintaa.

Sosiaalisuuden opettamista, arjen hallinnan harjoittelua sekä yhteisöön kuulumisen tunnetta opetellaan mm. pitämällä yllä Raahen koulujenvälisen urheilukilpailujen järjestämisen perinnettä. Monipuolisen laji kirjon avulla tarjotaan mahdollisimman monelle oppilaalle mahdollisuus koulun joukkueeseen osallistumista.

Opetustyyli ja työtavat

Opetuksen yhteydessä korostetaan fyysistä aktiivisuutta ja yhteistoiminnallisuutta ylläpitäviä työtapoja. (1) Opetustyyliä tulee säännöllisesti vaihdella ja pyrkiä käyttämään myös oppilaslähtöisiä, oppilaan osallisuutta lisääviä työtapoja (esim. pariohjausta, ongelmanratkaisua tai erilaisten ratkaisujen tuottamista).

Jotta fyysinen aktiivisuus toteutuu, tulee työtavat olla kaikkia oppilaita osallistavia: tekemistä ja toimintaa (seisomisen ja jonottamisen sijaan). Mikäli mittaamista liikuntatunneilla tehdään, se tulee tehdä positiivisessa ja turvalisessa ilmapiirissä ja tehokkaasti niin, että kaikilla oppilailla on koko ajan aktiivista toimintaa. Tulosten avulla tuetaan oppilaan henkilökohtaista kehitystä.

Oppilaiden ryhmittely

Liikunnan opetusryhmät tulee muodostaa siten, että oppitunnit ovat turvallisia ja opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet.

Opettajan tehtävänä on luoda edellytyksiä oppilaiden väliselle yhteistyölle liikuntatunneilla. Opettajan tulee miettiä ryhmien muodostamistavat niin, ettei se aiheuta oppilaiden keskinäistä vertailua. Pienryhmätyöskentely on suositeltavaa, sillä se vastaa oppilaiden perustarpeisiin.

Eriytyvät, yksilölliset ja vaihtelevat haasteet edistävät osaltaan oppilaiden pätevyyden kokemista ja motivaatiota liikuntatunneilla.

Liikuntateknologian hyödyntäminen liikunnanopetuksessa

Liikuntateknologian hyödyntämisellä tuetaan liikunnanopetuksen tavoitteiden saavuttamista. (2) Esimerkkejä vuosiluokille 3–6 sopivista teknologian tarjoamista mahdollisuuksista:

Tämä on monipuolisten liikuntataitojen oppimisen aikaa. Alkuopetuksessa aloitettua fyysisen aktiivisuuden ylläpitoa ja siihen edelleen opettamista jatketaan. Teknologia voi toimia innostavassa roolissa, kun esimerkiksi taitoharjoittelussa liikesuoritusten videointia käytetään oppimisen apuna. Esimerkiksi sydän- ja verenkiertoelimistön toimintaan tutustuminen sykemittarin avulla palvelee myös yli oppiainerajojen tapahtuvaa integraatiota.

14.3.14.4. Ohjaus, eriyttäminen ja tuki liikunnassa vuosiluokilla 3–6

Ohjaus, eriyttäminen ja tuki

Liikunta poikkeaa muista oppiaineista siinä, että kehollisuus on näkyvästi läsnä oppitunneilla. Oppilaan osaaminen tai osaamattomuus on kaikkien havaittavissa ja arvioitavissa. Ohjauksen ja tuen tärkein ominaispiirre liikunnassa on sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden korostuminen.

Toiminnan tulee antaa kaikille oppilaille mahdollisuus onnistumiseen ja osallistumiseen sekä tukea hyvinvoinnin kannalta riittävää toimintakykyä. Opetuksessa on keskeistä oppilaiden yksilöllisyyden huomioon ottaminen, turvallinen työskentelyilmapiiri sekä organisoinnin ja opetus- viestinnän selkeys. Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri luo pohjan eriyttävälle ja yksilölliselle tarpeelle huomioivalle opetukselle. Psyykkisesti ja sosiaalisesti turvallisessa ilmapiirissä jokainen oppilas uskaltaa osallistua toimintaan omista lähtökohdistaan ja saa myönteistä palautetta yksilöllisestä edistymisestään.

Vuosiluokilla 3–6 kiinnitetään huomiota sellaisten perustaitojen hallintaan, joilla on merkitystä yhteiseen toimintaan osallistumisessa.

Kolmiportainen tuki liikunnassa:

Yleinen tuki

Liikunnassa oppilasta voidaan tukea muuntelemalla:

- opiskelun laajuutta, syvyyttä ja etenemisnopeutta
- sisältöjä; annetaan eritasoisia tehtäviä
- välineitä; helpotetut välineet, kuten erikokoiset pallot, matalammat esteet
- oppimisympäristöä
- opetusmenetelmiä, työtapoja
- opetusviestintää
- oppilaiden ryhmittelyä
- harjoitteluun käytettävissä olevaa aikaa, matkaa ja nopeutta
- Fyysisiä oppimaan oppimisen taitoja tuetaan auttamalla oppilasta kiinnittämään huomiota liikunnan kannalta oleellisiin asioihin:
- suorituksia sanallistamalla
- ohjausta visualisoimalla
- avustamalla oppilasta käsin tai apuvälineen avulla
- antamalla oppilaalle tiedollista ohjausta

Arvioinnissa voidaan käyttää erilaisia mahdollisuuksia osaamisen näyttämiseen.

Tukimuotoina liikunnassa voidaan käyttää myös tukiopetusta, osa-aikaista erityisopetusta, samanaikaisopettajaa, koulunkäynnin ohjaajaa ja liikunnallista kerho työtä.

Fyysisten tavoitteiden saavuttamisessa liikunta-aktiivisuus on olennaista. Liikunta-aktiivisuus edistää liikuntataitoja ja taidot vastaavasti aktiivisuutta. Oppilas, jonka tuen tarpeet liikunnassa johtuvat vähäisestä fyysisestä aktiivisuudesta ja heikosta fyysisestä toimintakyvystä, hyötyvät kaikenlaisesta fyysisesti aktiivisesta toiminnasta; (omin lihasvoimin kuljettu koulumatka, fyysisesti aktiiviset välitunnit sekä kaikenlaiseen fyysisesti aktiiviseen toimintaan osallistuminen). Näiden oppilaiden kohdalla yhteistyö kodin kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

Tehostettu tuki

Jos oppilaalla on monia tukimuotoja käytössä ja ne ovat pysyviä, mutta yleisopetuksen tavoitteet toteutuvat, hänet siirretään tehostettuun tukeen ja tehdään oppimissuunnitelma liikuntaan.

Erityinen tuki

Mikäli tukitoimet eivät ole riittäviä ja oppilas ei saavuta yleisopetuksen tavoitteita, hänet siirretään erityisen tuen piiriin ja liikuntaan tehdään hänelle HOJKS.

14.3.14.5. Oppilaan oppimisen arviointi liikunnassa vuosiluokilla 3–6

Oppilaiden kasvamista liikuntaan ja liikunnan avulla tuetaan monipuolisella, kannustavalla ja ohjaavalla palautteella ja arvioinnilla. Ne tukevat oppilaiden myönteistä käsitystä itsestä liikkujana. Arviointi perustuu monipuoliseen näyttöön oppilaan oppimisesta ja työskentelystä.

Palautteessa ja arvioinnissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset vahvuudet sekä kehitystarpeet ja tuetaan niitä. Liikunnan opetuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan terveydentila ja erityistarpeet. Arviointi toteutetaan oppilaan toimintaa ja työskentelyä havainnoimalla. Liikunnan arviointi perustuu fyysisen-, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn tavoitteisiin. Arvioinnin kohteina ovat oppiminen (tavoitteet 2–6) ja työskentely (tavoitteet 1 ja 7–10), joten fyysisten kunto-ominaisuuksien tasoa ei käytetä arvioinnin perusteena. Move! -mittausten tuloksia ei käytetä oppilaan arvioinnin perusteina. Oppilaita ohjataan itsearviointiin.

Liikunnan sanallista arviota tai arvosanaa antaessaan opettaja arvioi oppilaan osaamista suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. **Määritellään osaamisen taso 6. vuosiluokan lukuvuositodistusta varten opettaja käyttää valtakunnallisia arviointikriteereitä. Opettajan tulee käyttää 1.8.2023 alkaen Opetushallituksen julkaisemaa *Perusopetuksen arviointikriteerit kuudennen vuosiluokan päätteeksi* -asiakirjaa (Raahen opetussuunnitelman liite 10).**

14.3.14.6. Liikunnan arvosanan muodostuminen:

- 50 % arvosanasta muodostuu oppimisesta, (eli tavoitteiden 2–6 mukaisesta edistymisestä)
- 50 % arvosanasta muodostuu työskentelystä liikuntatunnilla (tavoitteet 1 ja 7–10)

Oppiminen (50 %): tavoitteet 2–6, jotka pitävät sisällään:

- liikuntataitoja:
  - havaintomotoriikkaa (T2)
  - tasapaino ja liikkumistaitoja (T3)
  - välineenkäsittelytaitoja (T4) monipuolisesti eri ympäristöissä eri vuodenaikoina
  - uima- ja vesipelastustaidot (T6)
- fyysisten ominaisuuksien (voima, nopeus, kestävyys ja liikkuvuus) arviointia, ylläpitoa ja kehittämistä (T5)

Oppilaan osaamisen tason määrittely tavoiteltavissa taidoissa:

- ei osaa lainkaan (4)
- osaa hyvin heikosti (5)
- onnistuu joskus (6)
- onnistuu silloin tällöin (7)
- onnistuu yleensä (8)
- onnistuu melkein aina (9)
- onnistuu aina (10)

(T5): Osaaminen on hyvää eli 8, kun oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta harjoittaa voimaa, nopeutta, liikkuvuutta ja kestävyyttä.

Työskentely (50 %): tavoitteet 1 sekä 7–10, jotka pitävät sisällään:

- aktiivinen työskentely tunnilla, mm. kokeilemalla erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen (T1)
- turvallinen ja asiallinen toiminta tunneilla (T7)
- rakentava vuorovaikutus ja yhteistyö (T8)
- vastuullinen toiminta tunneilla (T9, T10)

Yhteinen arviointiskaala tavoitteiden mukaiseen edistymiseen:

- edistyy suurimmassa omassa määritellyissä tavoitteissa (8)
- edistyy kaikissa tavoitteissa (9)
- edistyy poikkeuksellisen paljon kaikissa määritellyissä tavoitteissa (10)

Arviointimenetelmiä kannattaa käyttää monipuolisesti:

- päiväkirja, opettajan vihko
- testit ja kuntokortit
- esitykset ja näytökset
- kotitehtävät
- liikuntapäiväkirja
- liikunta / kunto-ohjelma
- itsearviointi (lomake)
- arviointikeskustelut
- poissaolo ja varuste seuranta
- aktiivisuuden seuranta mittarilla

14.3.14.7. Oppiaineen arviointikriteerit 6. vuosiluokan päätteeksi hyvää osaamista kuvaavaa sanallista arviota/ arvosanaa kahdeksan varten

Opetuksen tavoite	Sisältö-alueet	Arvioinnin kohteet oppiaineessa	Arvosanan kahdeksan osaaminen
Fyysinen toimintakyky			
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	S1	Työskentely ja yrittäminen	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaannuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	S1	Ratkaisujen teko erilaisissa liikuntatilanteissa	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (tasapaino- ja liikkumistaidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan, että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	S1	Motoristen perustaitojen (välineenkäsittely- taidot) käyttäminen eri liikuntamuodoissa	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	S1	Fyysisten ominaisuuksien harjoittaminen	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataito, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä	S1	Uima- ja pelastautumistaidot	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	S1	Toiminta liikuntatunneilla	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
Sosiaalinen toimintakyky			
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunnelmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon	S2	Vuorovaikutus- ja työskentelytaidot	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.

ottaen.			
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	S2	Toiminta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.
Psyykkinen toimintakyky			
T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	S3	Työskentelytaidot	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	S3		Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

14.3.15. Oppilaanohjaus

Vuosiluokilla 3–6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetus- suunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluuyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyö tahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taito- ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppi- aineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Edellä mainittuja taitoja ovat mm. kokeisiin lukeminen, kotitehtävistä huolehtiminen, erilaiset lukutekniikat ja oman oppimistyylin tunnistaminen. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä. Ohjauksessa huomioidaan oppilaiden erilaisuus.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluuyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä. Luokilla 5–6 voidaan toteuttaa teemapäivä, jolloin tutustutaan erilaisiin työpaikkoihin esim. päivä huoltajan tai tutun työpaikalla.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä. Raahessa toteutetaan mm. vanhempainvartteja, lapset puheeksi -keskusteluja ja arviointikeskusteluja, joissa oppilas voi olla mukana.

14.3.15.1. Oppiaineen tehtävä

Oppilaanohjauksella on keskeinen merkitys sekä oppilaan, koulun että yhteiskunnan näkökulmasta. Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko perusopetuksen ajan kestävä, perusopetuksen jälkeisiin opintoihin ulottuva jatkumo. Oppilaanohjauksella edistetään oppilaan koulutyön onnistumista, opintojen sujumista sekä koulutuksen tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on edistää oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas pystyy kehittämään opiskeluvalmiuksiaan ja vuorovaikutustaitojaan sekä oppimaan elämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Oppilaanohjaus tukee oppilasta tekemään omiin valmiuksiinsa, arvoihinsa ja lähtökohtiinsa sekä kiinnostukseensa perustuvia arkielämää, opiskelua, jatko-opintoja sekä tulevaisuutta koskevia päätöksiä ja valintoja. Ohjauksen avulla oppilas oppii tiedostamaan mahdollisuutensa vaikuttaa oman elämänsä suunnitteluun ja päätöksentekoon. Oppilasta kannustetaan pohtimaan ja kyseenalaistamaan koulutukseen ja ammatteihin liittyviä ennakkokäsityksiään ja tekemään valintansa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja. Oppilaanohjausta toteutetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Koulun ohjaussuunnitelmassa kuvataan oppilaanohjauksen järjestämisen rakenteet, toimintatavat, työn- ja vastuunjako sekä monialaiset verkostot, joita tarvitaan ohjauksen tavoitteiden toteutumiseksi. Suunnitelmassa kuvataan myös kodin ja koulun ohjausyhteistyö koulun työelämäyhteistyö sekä työelämään tutustumisen järjestelyt. Ohjaussuunnitelman tavoitteiden toteutumista arvioidaan systemaattisesti. Oppilaiden opintojen sujuvuutta niveltävissä edistetään perusopetuksen aikana ja jatko-opintoihin siirryttäessä opettajien välisellä ja opinto-ohjaajien keskinäisellä sekä tarvittaessa moniammatillisella yhteistyöllä. Opettajat hyödyntävät työssään ajantasaista tietoa jatko-opinnoista, työelämästä ja työtehtävistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista.

Oppilaanohjaus yhdistää koulua yhteiskuntaan ja työelämään. Sen avulla edistetään oikeudenmukaisuuden, yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja osallisuuden toteutumista sekä ehkäistään syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Oppilaanohjauksessa kehittyvät tiedot ja taidot edistävät osaltaan osaavan työvoiman saatavuutta sekä osaamisen kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista tulevaisuuden työelämässä.

Vuosiluokilla 3–6 oppilaanohjaus toteutuu pääasiassa eri oppiaineiden opetuksen ja koulun muun toiminnan yhteydessä. Oppilaanohjaukseen voidaan myös varata oppitunteja opetus- suunnitelmassa päätettävällä tavalla. Oppilaanohjauksesta vastaa luokanopettaja yhdessä muiden opettajien kanssa. Oppimisympäristönä oman kouluyhteisön ja lähiympäristön lisäksi voivat toimia lähiseudun yritykset ja muut yhteistyö tahot.

Oppilaanohjauksella tuetaan oppilaita opiskelustrategioidensa tunnistamisessa ja kehittämisessä, vahvistetaan kykyä asettaa itselle tavoitteita ja arvioida tavoitteiden saavuttamista sekä edistetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Ohjaus auttaa oppilaita omaksumaan erilaisia opiskelussa tarvittavia oppimisen, työskentelyn, tiedon omaksumisen sekä tiedonhallinnan taito- ja menetelmiä, tunnistamaan oppiaineiden ominaispiirteitä sekä valitsemaan kuhunkin oppiaineeseen soveltuvia opiskelumenetelmiä. Ohjauksella tuetaan sosiaalisten taitojen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittymistä.

Oppilaanohjauksen tuella oppilaat kehittävät elämässä tarvittavia taitoja ja vahvistavat myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Oppilaita ohjataan tunnistamaan ja arvostamaan sekä omia että toisten vahvuuksia, kykyjä ja taitoja. Heitä tuetaan ottamaan vastuuta elämästään, opiskelustaan, valinnoistaan sekä toiminnastaan ryhmän ja lähiyhteisönsä aktiivisena jäsenenä ja toimijana. Oppilaille tarjotaan mahdollisuuksia osallisuuteen ja vaikuttamiseen omassa kouluyhteisössä ja lähiympäristössä, jolloin heidän käsityksensä yhteiskunnallisista vaikutusmahdollisuuksista alkaa muotoutua.

Oppilaanohjauksen kautta oppilaat tutustuvat lähiseudun ammatteihin, työpaikkoihin ja elinkeinoelämään. Mahdollisten tutustumiskäyntien ja vierailujen yhtenä tehtävänä on esitellä oppilaille työelämää, yrittäjyyttä ja erilaisia ammatteja. Niillä myös edistetään oppilaiden ammatillisen kiinnostuksen heräämistä.

Oppilaanohjaus tukee oppilaita ja huoltajia opiskeluun liittyvässä tiedonsaannissa ja valinnoissa. Heille järjestetään mahdollisuuksia henkilökohtaiseen ohjauskeskusteluun oppilaan opiskelun ja valintojen tukemiseksi sekä erilaisissa oppimiseen ja koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä.